

İDARE

Dahiliye vekâletinin aylık mecmuası

Yıl 6

Mart 1933

Sayı 60

RESMÎ KISIM

Tayinler
Vilâyet inzibat komisyonu kararları
Takdir ve tecziye edilenler
İcra vekilleri hey'eti kararları
Teşkilât, fek ve ilhaka ait kararnameler
Tamimler
Tekâüt muamelesi ikmâl edilenler

GAYRI RESMÎ KISIM

Türkçe karşılıkları bulunacak arapça ve acemce kelimeler
Şehirler ve Belediyecilik (Romanya ve Avusturyada)

Roma komününün idaresi

Hükümet muamelâtını iktisadileştirme esasları

Beynelmilel idari ilimler kongresi

Kafa işçisine sıhhat öğütleri

İlâveler:

Hukuku İdare (Berthelemy)

Hukuk İdare (Gaston Geza)

K. Naci

Mahallî İdareler U. Müdürü

Ali Ragıp

Divanı Muhasebat murakıplarından

Macit Burhan

Macit Burhan

M. Atif

Ziraat vekâleti müsteşarı

Suheyp Nizam

Ankara Hukuk mektebinde profesör

Matbaacılık ve Neşriyat T.A. Ş - İstanbul

1933

Resmi Kısım

TAYİNLER

Müsteşarlık:

Kararname No. 9453

Münhal olan Dahiliye Vekâleti Müsteşarlığına Konya Valisi Vehbi beyin tayini tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

21/3/1933

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Kaymakamlar:

Kararname No. 9392

Ödemiş kaymakamlığına Turgutlu kaymakamı Haşim Şerif, Çermik kaymakamlığına Mutki kaymakamı Hayrı, Zile kaymakamlığına vekâletinde bulunan Hafik kaymakamı Mustafa, Bodrum kaymakamlığına Tire kaymakamı Kâmil, Kula kaymakamlığına Bodrum kaymakamı Sait, Sultaniye kaymakamlığına Korkuteli kaymakamı Hilmi,

Açık bulunan Urfa mektupçuluğuna Kastamonu mektupçusu Seyfettin beylerin naklen Çerkeş kaymakamlığına staj müddetini ikmal edenlerden Ankara maiyyet memuru İsmail Hakkı, Uluborlu kaymakamlığına vekâletinde bulunan İstanbul maiyyet memuru Tacettin, Manavgat kaymakamlığına vekâletinde bulunan Manisa maiyyet memuru Yusuf, Simav kaymakamlığına staj müddetini ikmal eden mülkiye mezunu Kocaeli nüfus müdürü Avni, Göynük kaymakamlığına nüfus isleri umum müdürlüğü birinci şube memuru mülkiye mezunu Mustafa Eşref beylerin terfian tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

KARARNAME

Kararname No. 9455

Silvan kaymakamı Haşim beyin Kızıltepe Foça kaymakamı Gafur beyin Tire ve Harran kaymakamı Mustafa beyin Çal kaymakamlıklarına nakilleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

25/3/ 933

VİLÂYETLERİN İNZİBAT KOMİSYONLARI KARARLARI

Artvin

Bir tahkikat evrakının şevkini geciktiren evrak memuru Ramiz efendi ihtarla cezalandırılmıştır.

Çanakkale

Tahsilât işlerinin takibi ve idarei hususiye muamelâtının tanzimi ve idarei hususiyedeki muvaffakiyetinden dolayı vilâyet muhasebei hususiye müdürü Salih B. vilâyet tarafından takdir edilmiştir.

Evrakın şevkinde leflerine dikkat etmeyen vilâyet nüfus kâtibi Hidayet efendi ihtarla ve âmire karşı hürmetsizlik gösteren İmroz hususî muhasebe eczacısı Nuri efendi tevbihle cezalandırılmışlardır.

Erzincan

1609 numaralı kanuna tevfikana muhakemesi icra edilmekte olan Çam nahiyesi müdürü Nusret efendi memuriyetten ihraç edilmiştir.

Gümüşhane

Hile ve desise istimali suretile zimmetine para geçiren hususî muhasebe tahsildarı Hıdır efendi memuriyetten ihraç edilmiştir.

Rize

Muamelâtın intizamını temin hususunda iyi hizmetleri görülen nüfus başkâtibi Kâzım ve ikinci kâtibi Ali efendiler vilâyetçe takdir edilmişlerdir.

Sinop

Vazifesinde lâkaydisinden dolayı vilâyet evrak kâtibi Mehmet efendinin üç günlük tahsilâta ehemmiyet vermeyen

ve tahkikata nazaran nisbeti tahsiliyeleri noksan görülen vilâyet muhasebei hususiye tahsildarlarından Ali Rıza, Salih ve Raşit efendilerin birer haftalık maaşlarının kesilmesine karar verilmiştir.

Takdirname alanlar

Reşadiye nahiyesi müdürü
Burhan Bey:	Azılı dört şakinin silâhlarile birlikte ve diri olarak tutulmasında gösterdiği gayret ve muvaffakiyetinden dolayı Van vilâyetince takdir edilmiştir.
Çine kazası kaymakam vekili
Emin Bey:	932 senesine ait mükellef amelenin iş mahalline muntazaman şevkinde gösterdiği gayret ve faaliyetinden dolayı Aydın vilâyetince takdir edilmiştir.
Balıkesir nüfus müdürü Ali
Rıza Bey:	Nüfus muamelâtında görülen intizamdan dolayı Balıkesir vilâyetince takdir edilmiştir.

Tevbih olanlar

Bilecik nüfus müdürü
Kemal Bey:	Mühim ve müstacel bir tamimin icabını icra etmeyerek iki ay tehir etmiş olmasından dolayı Bilecik vilâyetince tevbih edilmiştir.
-

İCRA VEKİLLERİ HEYETİ KARARNAMELERİ

Kararname No. 13887

Kontenjan ve takas işleri için mevcut kararnamelerin çokluğu tatbikatta güçlük doğurduğu cihetle bunlardan, hususî hükümlerinin ihtiva ettikleri hususatın bitmesine kadar mer'î ve muteber olması şartile, umumî hükümler koyan maddelerinin bir araya toplanması lüzumlu görüldüğünden İktisat Vekilliğinden bu suretle hazırlanıp 14/1/1933 tarih ve 3/38 sayılı tezkere ile gönderilen ilişik 39 maddelik karar İcra Vekilleri Heyetinin 25/2/1933 toplantısında tetkik edilerek mer'iyete konulması kabul olunmuştur.

25/2/1933

1873 NUMARALI KANUNUN 2 İNCİ MADDESİNİN VERDİĞİ SALÂHİYETE MÜSTENİDEN MEMLEKET İKTİSADİYATINI KORUMAK ÜZERE İTTİHAZ OLUNAN KARAR

İthalâtın muhtelif şekilleri

Madde 1 — Türkiyeye ithal edilecek eşyanın her ay içinde ithal edilecek miktarları İcra Vekilleri Heyeti kararile tayin ve tatbik tarihinden en az kırk gün evvel Resmî Gazete ile ilân olunur.

Madde 2 — Kontenjanların tesbitinde ve her ay ithal olunacak miktarların tayininde memleket sanayiinin inkişafı ve mevzî san atların icapları göz önünde tutulur ve pahalılığı tevlit edebilecek hususların ve filî inhisar teşebbüslerinin ref'i tedbirleri alınır.

Madde 3 — Ticaret bilançomuzun açık olduğu memleketlerle yapılacak ve yapılmış olup ta müddeti bittiği için

yeniden akteedilecek muahedelere açığıımızı kapatmak üzere bir kompensasyon listesi ilâve olunur.

(Kontenjan) miktar itibarile tahdit sistemi

Madde 4 — Aylık kontenjan listelerinde yazılı miktarlara mahsuben gümrüklere vürut edecek eşya, beyanname tescil sıra numarası itibarile mevcut kontenjanın altıda biri verilmek suretile beher ay için müfrez hisseyi geçmemek üzere memlekete ithal olunur.

Kontenjan miktarları biten eşya gümrüklerce ilân olunur

Madde 5 — Her hangi bir av içinde Gümrüklere vürut eden eşya o ayın hissesini geçtiği takdirde fazlası müteakip aylarda ve o ayların kontenjanlarına mahsuben ithal olunur.

Madde 6 — Kontenjan listelerinde yazılı eşya Gümrük ve İnhisarlar Vekâletince ait oldukları gümrüklere taksim ve tevzi olunur. Bu miktarlardan her aya tekabül edenlerinin nihayet %15 i Vekâlet emrinde bulundurulup icabına göre lüzumu olan yerlere verilir. Ancak her ayın nihayet 20 sinde bu % 15 ler dahi lüzumuna göre tamamen gümrüklere tevzi edilir.

Madde 7 — Kontenjandan istifade ederek mal ithal edecek tüccarın ithalâtta bulunacağı mahallin ticaret odasında mukayyet olması şarttır.

Madde 8 — Aylara taksim edilmek üzere kontenjan listelerinde yazılı olup amelî olarak taksimi müşkül olacağı anlaşılan bazı eşyanın iki veya daha ziyade aylığının birden mevzu esaslar dahilinde memlekete ithaline müsaade etmeğe İktisat Vekâleti mezundur.

Madde 9 — Gümrüklere tevzi olunan aylık kontenjan miktarından o ay içinde her hangi bir gümrükçe tamamen ithal olunamayarak açık kalan kısmını diğer gümrükler kontenjanına nakletmeğe ve bu bakiyelerin ertesi ay kontenjanına ilâvesine Gümrük ve inhisarlar Vekâleti mezundur.

Ancak bu nakiller bir kontenjan devresi zarfında yapılabilip devre nihayetinde kalan bakiyeler iptal olunur.

Madde 10 — Kontenjane tâbi eşyanın, taallûk ettikleri listelerle veya ait olduğu vekâletçe tayin edilen miktardan fazlasının ithali memnudur.

Kontenjan listelerinde zikredilmeyen tarife numaralarının ihtiva ettiği eşya ancak salâhiyettar vekâletin müsaadesile ithal olunabilir.

Kontenjanların gümrüklere sureti tevzii gümrüklerce tatbikat şekli

Madde 11 — Bir ay içinde verilmiş ve tescil edilmiş beyannamelere tescil sıra numarası itibarile mevcut kontenjanın altıda biri verilmek suretile yapılacak tevziata o ayın yirminci günü akşamına kadar devam edilir. Bu tarihe kadar tescil ve ibraz edilmiş beyannamelere bu suretle tevziat yapıldıktan sonra elde kontenjan kalmış veya yeniden kontenjan verilmiş ise ayın son on gününde bu kontenjan müfrez beyannamelere yine sıra numarası itibarile ve aybaşında taayyün etmiş olan altıda bir nisbeti üzerinden tekrar dağıtılır. Ay sonuna kadar böylece yapılan ikinci dağıtımada sonra yine müfrez beyanname kalırsa bu beyannameler ertesi aya devredilerek o ayın ilk sırasına konulur. Evvelki ayın sonuna kadar verilmiş ve hisse almamış beyannameler dahi ertesi aya devir ve müfrezleri müteakip sıraya vazolunur.

Yeni ay içinde: evvelâ müfrezler, sonra evvelki aydan müdevver tam beyannameler ve daha sonra o ay içinde verilecek yeni beyannameler sırasile ve yukarıda yazılı usul dairesinde o ayın kontenjanının altıda biri mikyasa üzerinden tevziata tâbi tutulur.

Evsaf itibarile tahdit sistemi (Takas usulü)

Madde 12 — Halı, kilim, tiftik, gülyaağı, palamut ve hulâsası, kereste ve travers, kömür müstesna olmak üzere

madenler, tütün «1930 senesi veya ondan evvelki seneler mahsulü olması şarttır.» ile lüzumuna göre İktisat Vekâletince tayin olunacak diğer mahsullerin ihracı mukabilinde kontenjan listesinde zikredilmeyen numaralardan münasıplerinin ithaline veya kontenjan dahilindeki eşyadan kontenjan kaydile mukayyet olmaksızın eşya ithaline müsaade etmeğe ve icabında tavassut ve icraya iktisat Vekâleti mezundur.

Ruhsata müstenit ithalât usulü

Madde 13 — Bu kararnameye merbut (F) listesinde yazılı eşya her kontenjan devresinde icra Vekilleri Heyetince tayin edilecek kıymet mecmuunu geçmemek şartile Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin müsaadesile kontenjan harici memlekete ithaline salâhiyet verilmiştir. Şu kadar ki Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâleti sıhhi zaruret gördüğü ilâçlar için tayin edilecek kıymet miktarının haricinde ayrıca ithal müsaadesi verebilir.

Madde 14 — Bu kararnameye merbut (V) listesinde yazılı eşya siparişlerinden evvel mezuniyet alınmak şartile M. M: Maliye, Ziraat, İktisat, Maarif, Gümrük ve İnhisarlar Vekâletlerinin müsaadesile kontenjan haricinde olarak ithal olunur.

Madde 15 — Bu kararnameye merbut (M) listesinde yazılı eşyanın kontenjanda gösterilen miktarlarını menşeleri olan memleketlere vaki ihracatımızla mütenasiben taksim etmeğe iktisat Vekâleti salâhiyetlidir.

Madde 16 — Devlet bütçesile hususî ve mülhak bütçelerden ve amme müesseseleri «Darülfünun gibi» ile menafii umumiyeye hadim müesseseler «Hilâliahmer, Himayei-etfal gibi» bütçelerinden ve imtiyazlı veya inhisar işleyen müessese ve şirketler tarafından bedeli verilmek üzere hariçten veya dahilden satın alınacak ecnebi eşyasına mukabil bu eşya bayilerinin halı, kilim, gülyâğı, palamut ve palamut hulâsası, kereste ve travers, 1930 senesi ve daha evvelki se -

neler mahsulü olmak şartile tütün, kömür hariç olmak üzere madenler ve bunlara ilâveten İktisat Vekâletince kabul olunacak memleket mahsulât ve mamulâtından muadil kıymette eşya satın almalarının temin olunması işbu mubayaatın icrası için riayeti mecburî şarttır.

Yukarıdaki bentte yazılı müesseseler ecnebi malı olarak alacakları eşyadan mübrem ve müstacel gördüklerini ayda bir defa bin liraya kadar takassız mubayaa edebilirler, iktisat Vekâleti her müessesenin ihtiyacı ve göreceği lüzum üzerine bu miktarı ayda Millî Müdafaa, Gümrük ve İnhisarlar Vekâletleri için 10.000, diğerleri için 5.000 liraya kadar tezvide salâhiyetlidir.

Madde 17 — Takası temin edilmiş eşya ile takastan istisna edilmiş eşya, Takas komisyonunun göstereceği usul dairesinde olmak şartile ve Komisyonun müsaadesile kontenjan harici olarak ithal olunur.

Alâkadar olan Vekâlet bu suretle ithal edilmiş eşyanın miktar ve kıymetini İktisat Vekâletine bildirir.

Madde 18 — (M) listesindeki eşyanın takas mukabilinde ithali için İktisat Vekâletinin müsaadesi şarttır.

Serbest listeler mucibince yapılan ithalât

Madde 19 — Bu Kararnameye merbut A listesinde yazılı Eşya kontenjan kaydile mukayyet olmaksızın memlekete serbestçe ithal olunur.

Madde 20 — İstanbul, İzmir, Mersin gümrüklerinden imrar edilecek A listesinde yazılı maddelerin miktar, kıymet ve sahiplerini gösterir haftalık cetveller gümrüklerce tanzim ve İktisat Vekâletine irsal kılınacaktır.

Kontenjan harici yapılan ithalât

Madde 21 — 885 numaralı kanununun 10 uncu maddesi mucibince gümrük resmi ile bir defaya mahsus olmak üzere diğer tekâliften muaf tutulan muhacirlerin beraberlerinde

getirdikleri eşya ve hayvanat kontenjan haricinde geçirilir. Rüsüm ve tekâlif muafiyeti haricinde kalan kısmın kontenjandan istisnası iktisat Vekâletinin tasdikile caizdir.

Madde 22 — Gümrük Tarifesi Kanununun 4 üncü maddesinin 1,2,3,4,8 ve beşinci maddesinin 2,3,5,6,7,8,9, 12,13,14,15,16,17,18 inci fıkralarile onuncu fıkrasının A «üzüm, incir, portakal ve mandalin ihracına mahsus kesilmiş veya çatılmış tahta kutular hariçtir.» ve B bentlerine ve altıncı maddesinin 1,2,3 üncü fıkralarına dahil eşya ile tarifei umumiyenin 855 inci numarasına dahil hududa karip mahallerden büyük kaplar derununda getirilen içme suları kontenjan kaydile mukayyet olmaksızın ithal olunur.

Madde 23 — Hudutlarda mütemekkin ahalinin mübadelei ayniye şeklinde vaki ticaretleri neticesinde ithal edecekleri müteferrik mevât ve eşyayı ticariye kontenjan listelerinde mezkûr bulunmak şartile, Gümrükler Umum Müdürlüğünün müsaadesile gümrük kapılarında açılacak pazar ve panayırlarda aynen mübadele edilecek eşya kontenjan haricinde ve liste kaydile mukayyet olmaksızın ithal olunur.

Madde 24 — Ticaret muahedelerine istinaden ecnebi tüccar ve komisyoncularının (Commis Voyageur) tekrar iade ve ihraç etmek üzere ithal edecekleri numunelik ticaret eşyası kontenjan harici imrar olunur.

Madde 25 — Mevaddı iptidaiyesi hariçten gelip memleketimizde işlendikten sonra ihraç olunan eşyanın ihraç miktarlarında temsil edilen kadar mevaddı iptidaiye malzemesi kontenjan harici olarak ithal olunur. Bu eşyadan tekrar ihraç olunmayanların teminatları irat kaydolunmakla beraber alâkadarlar hakkında 1918 numaralı kanun mucibince muamele olunur.

Madde 26 — Kontenjan listelerinde dahil bulunan eşyanın zarfları resme tâbi olup olmadıklarına bakılmayarak kontenjan harici ithal olunur.

Madde 27 — Gümrük tarifesinin müteferrik maddeleri dahilinde diğer eşya ile karışık zikrolunan elektrik, su,

havagazı gibi sınaî ve beledî ihtiyaçlara hadim tesisatın daimî surette tebdilî icabeden aksamile mamulatı dâhiliyeye tertip «kombine» suretile dahil olan muhtelif cins maddeler İktisat Vekâletince gümrüklere verilecek numunelerine veya resimlerine muvafık olmak şartile tahdidat harici ithal olunur. Bu maddenin tatbikatını teshil zımında numunesi evvelce ihzar edilmemiş olan aksam için gümrüklere gelen sandıklardan sahiplerinin rızasile gümrük idarelerince numune alınabilir.

Madde 28 — Yolcu beraberinde olarak Türkiyeye gelen gümrük resmi minhayselmecmu elli Türk lirasını tecavüz etmeyen ve ticarete ahzedilmeyecek olan eşya ve hayvanat kontenjan harici olarak ithal olunur. Bu muvaridattan gümrük resmi yüz Türk lirasını tecavüz etmeyen eşya ve hayvanatı kontenjandan varestede tutmağa Gümrük ve inhisarlar Vekâleti salâhiyettardır.

Madde 29 — Mevcut veya yeniden tesis ve yahut tevsi edilecek sınaî müesseseler için lüzumlu ve hariçten getirilecek olan her nevi tesisat, makineler ve makine akşamı ve bu müesseselerin kontenjan listelerinde zikredilmemiş yedek ve tecdit parçalar ile iptidaî maddeleri iktisat Vekâletinin tasdik ve müsaadesile kontenjan harici ithal olunabilir.

Yedek ve tecdit parçaları gümrük tarifesinin hangi numarasında mukayyet olursa olsun bu hükme tâbidir.

Yeniden tesis veya tevsi olunacak sınaî müesseselere celbedilecek tesisat ve makinelerin kontenjan harici ithali için alâkadarların en az üç ay evvel İktisat Vekâletine müracaatları ve bu tesisatın verimli ve iktisaden faydeli olduğunun iktisat Vekâletince yapılacak tetkikat neticesinde tahakkuk etmiş bulunması lâzımdır.

.Madde 30 — Beynelmîlel yataklı vagonlar şirketine ait yataklı ve yemekli vagonlarla derunlarındaki demirbaş eşya, furgonlar, salon vagonları ve demirbaş eşyası ve eşyanın tecdiden getirilen akşamı listesi iktisat Vekâleti tarafından tasdik edilmek şartile ve mukabilinde döviz ihraç edilmemek üzere kontenjan harici ithal olunur.

Madde 31 — Mevcut mukavelelere ve öteden beri cari teamüle müsteniden yaylak ve kışlak için getirilip muayyen bir müddet sonra ihraç edilecek hayvanat kontenjan harici imrar olunur.

Madde 32 — Bilumum madenler ihtiyacı için getirilecek eşya iktisat Vekâletinin müsaadesile kontenjan harici olarak ithal olunur.

Madde 33 — Ashabı tarafından gümrüklere terkedilmiş veya müsadere edilmiş eşya ile gümrüklere gelmiş olup ta gümrük depo veya antrepolarında fevkalâde sebeplerle hasara uğramış eşyanın ve yahut limanlarımızda kazaya uğrayıp da batan vapurlara ait hamulenin Gümrük ve inhisarlar vekâletinin iş'arı üzerine kontenjan harici olarak memlekete ithaline müsaade etmeğe iktisat Vekâleti salâhiyetlidir.

Uyuşturucu maddeler, sakarin ve emsali gibi Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin ruhsatı resmiyesile ithal edilebilecek neviden olanlar için bu Vekâletinin müsaadesi alınmak icap eder.

Madde 34 — Müessesat ve ticarethanelerin bilâ bedel tevzi ettikleri ve reklâm mahiyetinde olan eşya ile cemaatlara, eşhasa, hayır ve spor cemiyetlerine teberru suretile gelen veya mukabilinde döviz çıkarılmasına lüzum olmayan eşya iktisat Vekâletinin tensip ve tasdiki ile kontenjan harici ithal olunur.

Posta muvaredatı

Madde 35 — Muamelei rüsumiyeye tâbi eşyayı muhtevi posta muvaredatı hakkında aşağıda yazılı şekilde muamele olunur.

Kontenjan harici olup ithali alelittlak serbest olan eşyayı havi koliler bilâ kaydüşart ve yine kontenjan harici olmakla beraber ithali makamati aidesinden müsaade istihsaline mütevakkıf olan eşyayı havi kolilerde mezkûr müsaade evvelce alınmak suretile ithal olunabilir. Bunun haricinde koli postal ithali muvakkaten memnudur.

Madde 36 — Yeşil etiketli ve azamî bir kiloluk pöti pake ve letri pakeler ve bu evsafı haiz olan ve azamî bir kilo sıkletinde bulunan kıymeti mukadderdi kutularla gelecek eşya kontenjan haricinde ithal olunur. Hayvanı ham ipek, her nevi ipekli mensucat ve eşya, itriyat, zinet tüyleri, kürkler, kürklü eşya ve zikıymet maadinden mamul veya mürettep eşyayı muhtevi olanları ithal edilmez. Ağırılığı üç kiloyu geçmeyen evrakı matbua paketleri aleliltlak kontenjana tâbi olmayarak ithal olunur.

Madde 37 — 13213 numaralı kararnameden evvel mer’i listeler mucibince serbest ve yahut alâkadar Vekâletlerin müsaadesile kontenjan harici ithali mümkün olan eşyayı muhtevi olarak birinci teşrin 1932 nihayetine kadar memleketimize gelmiş bulunan ve fakat bilâhare bu eşyanın 13344 numaralı kararname ile kontenjana tâbi tutulmasından veya ithali menedilmesinden dolayı mevkufl kalan koli postallar bir defaya mahsus olmak üzere serbest olarak mürselünileyhlerine teslim olunur.

Madde 38 — 11940, 11980, 11986, 12021, 12207, 12371, 12442, 12487, 12628, 12863, 12881, 12991, 12998, 13019, 13213, 13214, 13265, 13341, 13343, 13344, 13437, 13497, 13696 numaralı kararnameler mülğadır.

Madde 39 — İşbu kararname 1 mart 1933 tarihinden itibaren mer’idir.

Kararname No. 13900

Türk Parası kıymetini koruma hakkındaki 1567 numaralı kanuna istinaden şimdiye kadar neşredilmiş olan kararnamelerden hükümleri mer’i bulunan sekiz tanesi birleştirilerek yeniden tanzim olunan merbut 10 numaralı karar ile 1447 numaralı Menkul kıymetler ve Borsa Kanununun 29 uncu maddesine istinaden yeniden hazırlanan ilişik ihti-

yaç listesinin meriyete konulması; Maliye Vekilliğinin 27/2/1933 tarih ve 1/424 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 27/2/1933 toplantısında kabul edilmiştir.

27/2/1933

Türk Parası Kıymetini Koruma

10 numaralı Kararname

Madde 1 — Kambiyo ve ecnebi nukudu üzerinde spekülasyon memnudur.

Madde 2 — Spekülasyon: 1447 numaralı kanunun 29 uncu maddesi mucibince tanzim olunan merbut ihtiyaç listesine muvafık olmayan ve yahut Borsa ve Banka ve Maliye Vekâletinden mezuniyet almış banker gişeleri haricinde veya açıktan yapılan kambiyo ve ecnebi nukut alım ve satımlarıdır.

Madde 3— Kambiyo ve ecnebi nukut alım ve satımı bankalarla Maliye Vekâletince mezuniyet verilecek bankerler marifetile yapılır. Borsa acentaları ancak bu Banka ve bankerlerden aldıkları alım ve satım emirlerini icra edebilirler.

Madde 4—Kambiyo işleri yapanlar bu işleri kimin için yaptıklarını kambiyo murakıplığına bildirmeğe ve iş yaptırnanlar da işlerinin ihtiyaç listesine muvafık olduğunu isbat edici evrakı ihtiyaç listesinde gösterilen mahallere ibraz ve tevdi etmeğe ve istenilecek malûmat ve izahatı vermeğe mecburdurlar. Bu evrak bir daha istimal edilmemek üzere Banka veya bankerler veya murakıplıkça iptal ve icabedenleri hıfzolunur.

Madde 5 — Bankalarla bankerlerin ecnebi kambiyouunu ve nukudunu karşılık tutarak Türk lirası üzerine avans yapmaları memnudur.

Madde 6 — Banka ve bankerler gişelerinde her gün alıp sattıkları kambioların farkını ertesi günü akşamına kadar borsada karşılayarak kapatmağa mecburdurlar. Ancak beş yüz isterimden aşağı olan küsurat ertesi güne devrolunabilir.

Kambiyo borsası mevcut olan mahallerde banka ve bankerler gişelerindeki kambiyo alım ve satımlarını murakıplıkça lüzum görüldüğü müddetçe gişelerinde takas etmeyip borsada karşılarlar. Borsa olmayan yerlerdeki bankalar yevmi muamelelerinden mütevellit farkları o mahallerdeki bankalardan temin edebilirler.

Madde 7 — Mikyas olarak kabul edilmiş olan döviz üzerinden borsa bulunan mahallerdeki banka ve banker gişelerinde yapılacak alım ve satım fiatları o andaki borsa fiatına nazaran Türk lirası tutarının nihayet binde ikisini tecavüz edemez.

Madde 8 — Banka ve bankerler Türk parası olarak yapılan tevdiatı ihtiyaç listesi haricinde hiç bir suretle ecnebi kambiyo ve nukuduna tahvil edemezler.

Madde 9 — Türkiyede müesses olmayan ve Türkiyede şubesi bulunmayan eşhas ve müessesat lehine banka ve bankerler ve sair müesseselerce Türk parası üzerinden kredi açılmaz.

Madde 10— İmtiyazlı ve sermayesinde Devletin iştiraki olan şirketler mevduatlarını ancak sermayesi Türk parası olan bankalarda bulundurabilirler.

Madde 11 — Maliye Vekâleti namına borsa komiserliği ve kambiyo murakıplığı kambiyo ve nukut ve tahvilât muamelâtına ait hususatin tetkiki için banka ve bankerler ve ticarethaneler ve sair müessesattaki evrak ve defterleri tetkike salâhiyetlidir. Bu müesseseler komiserlik ve murakıplıktan istenilen evrak ve vesaik ve her nevi malûmatı ibraz ve itaya mecburdurlar.

Madde 12 — Borsa acentaları, acentalıktan başka hiç bir iş yapamazlar. Kendi nam ve hesaplarına kambiyo ve nukut ve esham ve tahvilât alıp satamaz ve aldırıp sattıra-

mazlar. Bunlar muamelelerini günü gününe defterlerine kaydetmeğe ve aynı günde bir cetvelle borsa komiserliğine veya murakıplığa bildirmeğe mecburdurlar.

Madde 13 — İthalât emtiası bedellerinin tediyesi için bankalardan döviz tedariki ancak bu ithalâta ait olup gümrük idarelerince verilecek olan muamele vergisi makbuzunun ibraz ve teslimine bağlıdır. Verilecek döviz miktarı malın makbuzdaki muamele vergisinin esaslarından birini teşkil eden maliyet fiyatını tecavüz edemez. Fazla kambiyo almak maksadile maliyet fiyatını hakikî miktar ve ihtiyaçtan ziyade göstermek memnudur. (Muamele vergisinden müstesna olan ithalât dövizini murakıplıkça yapılacak tetkikat neticesinde temin olunur).

Petrol, benzin ve mazut ithalâtına müteallik döviz ihtiyaçları için keza kambiyo murakıplıklarından mezuniyet istihsal edilir.

Madde 14 — Bankalar muamele vergisi makbuzu alınmadan evvel müşterilerine işin tekâmül safhalarında döviz, avansı yapabilirler. Tacirlere bu kolaylığı gösterebilmek için bir miktar açıktan döviz almak isteyen bankalar olursa Maliye Vekâletinin tesbit eyleyeceği bir miktar için müsaade olunur.

Bedelinin tediyesi mukabilinde teslimi meşrut olan konşimentolar için tayin edilecek müddet zarfında Gümrük makbuzunun ibrazı alâkadar tarafından taahhüt edilmek kaydile kambiyo murakıplığınca döviz mubayaasına mezuniyet verilebilir.

Madde 15 — İthalâtın istilzam eylediği döviz miktarının bir kısmı veya hepsi daha evvel tedarik edilmiş veyaediye edilmiş ise o miktarı bankalar tenzil ederek mütebakisiniediye edeceklerdir.

Madde 16 — Maliye Vekâletinin mezuniyeti olmaksızın Türkiyeden esham ve tahvilât ve kuponların ve Türk parasının ihracı memnudur.

Madde 17 — Maliye Vekâletinin mezuniyeti olmadıkça Türkiyeye esham ve tahvilât ve kupon ithal olunamaz.

Madde 18 — Efektif ecnebi nukudunun alım ve satımı kambiyo hakkındaki ahkâma ve ihtiyaç listesine tevfikân bankalar ve bankerlerce icra edilir.

Madde 19 — Kambiyo ve ecnebi nukut işleri peşin olarak yapılır. Bunların teslim ve tesellümü akit gününün ertesi akşamına kadar ifa ve ikmal olunur.

Madde 20 — Ecnebi dövizini natık çek ve bonolar ve poliçeler ve hesabı cariler Maliye Vekâletinin muvafakati olmadıkça bankalardan başka kimseye ciro edilemez.

Madde 21 — Kambiyo ve nukut ve esham ve tahvilâtı satmağa ve almağa mezun banka ve bankerler aldıkları ve sattıkları dövizin ve esham ve tahvilâtın nevi ve miktarlarile tarihi ve alış ve verişin icra edildiği saat ve dakikayı ve fiatını ve müşterinin isim ve hüviyetini ve imzasını gösterir dip koçanlı bir vesika vermeğe ve bu muamelelerini aynen, murakıplıkça musaddak bir deftere kaydetmeğe ve bu defterlere bir gün zarfında yazılı olan muameleleri ertesi günü öğleye kadar bir bordro ile murakıplığa bildirmeğe mecburdurlar.

Madde 22 — Eşhas ve müessesatın Bankalar nezdindeki Türk lirası hesabı carisinden döviz hesabı carisine münakale icra edilemez.

Madde 23 — Bankalar ve bankerler nezdindeki döviz hesabı carisinde bakıyei matlupları mevcut olan eşhas ve müessesat bu mevcutlarını ihtiyaç listesine tevafuk eden ihtiyaçlar için istimal edebilecekleri gibi Banka gişelerinde veya borsalarda da sattırabilirler.

Madde 24 — Bu kararnamede yazılı ahkâma muhalif harekette bulunanlardan, 1567 numaralı kanun mucibince hükmolunacak para cezalarının tahsilinde yarısına kadarı muhbirlerine verilir.

Madde 25 — Kambiyo murakıbı bulunmayan mahallerde murakıplık vazifesi o mahallin en büyük malmemuru tarafından ifa olunur.

Madde 26 — Memleket haricine nakit, kambiyo esham ve tahvilâtı doğrudan doğruya veya bilvasita ve Maliye Vekâletinin müsaadesi olmaksızın ihraç etmek ve harice sermaye kaçırmak memnu olduğundan girdikleri iş icabı ve bilhassa inşaat şirketleri ve müteahhitler bu işlerinin ifası esnasında hesaben hariçten getirip sarfetmeğe mecbur oldukları dövizleri Türkiyede hangi bankaya sattıklarını sorulduğu takdirde isbat edici vesai ki hazır bulundurmağa mecburdurlar.

Madde 27 — Alivre mal satışlarının mukabili olan dövizler bankalarca vadeli olarak alınabilir. Bu takdirde banka bu kambiyo diğer kambiyo alışları gibi satmağa mecburdur. Bu akitlerden mütevellit döviz borçları döviz olarak ödenir. Bu alım ve satımlar her defasında bin isterimden aşağı olamaz.

Madde 28 — Ecnebi memleketlerdeki efrat ve müessesatın Türkiyedeki bankalar veya şubeleri veya muhabirleri nezdindeki Türk lirası matluplarının istimali bu kararnamenin 9 ve 26 inci maddelerine tevfikân murakıplığın vizesine mütevakıftır. Millî parayı koruma aleyhine matuf olmadığı sabit olan muamelâtta Maliye Vekâletince tesbit edilecek muayyen bir miktara kadar olan Türk lirası matluplarının serbest istimaline müsaade edilir.

Madde 29 — Türkiyeye mal ithal eden tacirlerden ticaret bilânçoları Türkiyeye karşı alacaklı olup ta Türkiye ile ticaret muahedesi yapmamış olan memleketler malı getirenler ithal ettikleri emtia esmanını Cümhuriyet Merkez Bankası emrine yatırırılar. Merkez Bankasında bu memleketin her biri için ayrı ayrı hesabı cariler açılır. İşbu hesaplara yatırılan paralar alâkadar memleketlerin memleketimizdeki eshabı matlûba yapacakları tediyat nisbetinde ve tarih sırasile müstahaklarına verilir.

Birinci fıkra mucibince mal ithal etmek istiyen tacirlerden malların esmanını Cümhuriyet Merkez Bankasına yatırmayanların malları memlekete ithal olunamaz.

Madde 30 — İşbu kararnamenin 29 uncu maddesi hükümleri Türkiye ile Kliring mukavelesi yapmış olan Devletler muvaredatına tatbik olunmaz.

Madde 31 — Cümhuriyet Merkez Bankası, Türkiye ile münasebetleri olan ecnebi devletlerle veya bunların müsaadelerini havi olmak şartile, ihraç bankaları veya diğer malî müesseselerle iki memleket arasındaki nakit muamelâtını kliring usulü ile tanzim edecek itilâflar akit ve icra Vekilleri Hey'etinin tasdikına arzeyelemeğe mezundur.

Madde 32 — 31 inci madde mucibince bir memlekette kliring itilâfi yapıldığı takdirde itilâfname hükümlerinin tesbit ettiği tediyat itilâfnamenin mer'iyete girdiği tarihten itibaren bu hükümlere göre yapılır.

Madde 33 — Döviz murakabesi ikame edip te Türkiyeden memleketlerine yapılan ithalâtın dövizlerini vermiyen memleketler ile ülkesi dahiline Türkiyeden girecek malların ithalini menetmiş olan memleketlerden Türkiyeye gelen eşya için döviz verilmez. Bu memleketler mallarını Türkiyeye ithal etmek isteyenlerden malların Türk parasile tutarının Merkez Bankasına tevdi edilmiş olduğuna dair vesaik ibraz etmeyenlerin malları gümrüklerce memleket dahiline ithal edilmez. Bu suretle Merkez Bankasına yatırılmış olan paralar ancak o memleketlere ithal edilmek üzere Türk mahsulü mubayaası hususunda kullanılabilir.

Madde 34 — Ülkesi dahiline giren mallar için yüzde muayyen bir nisbette döviz veren memleketler muvaredatına karşı aynı nisbette döviz ita olunup mütebaki kısmı için 33 üncü madde mucibince muamele olunur.

Madde 35 — 33 ve 34 üncü maddelerin hükümleri mahfuz tutulmak şartile bankalar 13 üncü madde mucibince muamele yaparlar. Ancak bankalar kendilerine ibraz ve tevdi edilmiş olan muamele vergisi makbuzlarını iki nüsha bordro ile birlikte her muamele gününü takip eden gün zarfında kambiyo murakıplığına tevdi ederler. Murakıplık tetkikatını ikmal ettikten sonra bordro nüshai saniyesi ile mu-

amele vergisi makbuzlarını üzerlerine muamelelerin icap ettirdiği meşruhatı vererek mühürler ve alâkadarlara teslim edilmek üzere bir hafta içinde muameleyi yapmış olan bankaya iade eder.

Madde 36 — Haklarında 33 ve 34 üncü maddelerin hükümleri tatbik edilecek memleketler muvaredatını Türk parası olarak bedeli Cümhuriyet Merkez Bankasına yatırıldıktan sonra gümrüklerden alınacak muamele vergisi makbuzları mukabilinde dahi bankalar döviz satmaktan memnurdurlar.

Haklarında 33 ve 34 üncü maddeler ahkâmı tatbik edilecek memleketler isimleri Maliye ve iktisat Vekâletleri tarafından müştereken tesbit ve kambiyo murakıplıklarınca bankalara tebliğ olunur.

Madde 37 — Gümrük idarelerince verilecek muamele vergisi makbuzları üzerine taallük ettikleri malın menşe memleketi bizzat mezkûr idarelerce sarahaten kayıt ve usulü dairesinde tasdik olunur.

Madde 38 — Türkiyeden ecebi memleketlere eşya ve menkul kıymetler ihraç eden hakikî ve hükmi şahıslar bu eşya ve kıymetlerin bedeli olan dövizleri emirlerine geçtiği tarihten itibaren 15 gün içinde Türkiyede bir bankaya satmağa veya kendi namlarına Türkiye Cümhuriyet Merkez Bankasına tevdi mecburdurlar.

Türkiye gümrüklerinden ihraç edildiği tarihten itibaren üç ay içinde malın satılmaması, avarya olması, müşteri tarafından tesellüm edilmemesi, müşterinin tediye müşkülâtına veya iflâsa maruz kalması malın ihraç edildiği memlekette kambiyo tahdidatı mevzu bulunması gibi zarurî sebeplere binaen ihracat bedelini döviz olarak bankalara satamayan veya Merkez Bankasına tevdi edemiyen ihracatçılar teahhur sebeplerini kambiyo murakıplığına bir beyanname ile bildirmeğe mecburdurlar.

Bu beyannameler murakıplıkça tetkik ve mazereti makbul olduğu takdirde yeniden mühlet verildiğine ve yahut bu mükellefiyetten istisna edildiğine dair vesika verilir.

Bu şekilde vesika verilenlerin listesi murakıplıkça Maliye Vekâletine esbabı mucibesile bildirilir.

Madde 39 — İhracat yapanlar birincisi birinci kânun iptidasından şubat gayesine kadar ve diğerleri müteakip üçer aylık devreyi muhtevi olmak üzere her üç ayda bir aşağıdaki malûmatı havi bir beyanname tanzim etmeğe mecburdurlar.

a) Beyannamenin taallûk ettiği devre zarfında ihraç ettikleri malın miktarı ve cinsi,

b) Gümrük beyanname numaraları ve tarihleri ve beyannamelerin hangi gümrüğe verildiği,

c) Hangi memlekete ihraç edildiği,

d) Ne nevi para ile satıldığı ve umum satış bedelinin döviz olarak baliği,

e) Bu mallar mukabili ele geçen dövizlerin hangi tarihlerde hangi bankalara satıldığı,

h) Geçen devreden matlûbu olan döviz miktarından bu devrede ele geçirdiği miktarla bunların hangi bankalara hangi tarihlerde satıldığı,

m) Bu devredeki ihracattan alacağı kalan miktar.

Bu beyannameler taallûk ettiği devrenin hitamından itibaren nihayet bir ay zarfında kambiyo murakıplığına makbuz mukabilinde tevdi olunur.

Madde 40 — ihracatçılar ihracat dövizlerine taallûk eden hususat hakkında Maliye Vekâleti veya kambiyo murakıplıklarınca istenilebilecek malûmatı vermek ve buna dair vesikaları göstermekle mükelleftirler.

Madde 41 — ihracat eşyası bedeli ile ithalât eşyası bedellerinin mahsubu şeklinde takas muamelesi yapılamaz.

Yalnız ihraç edecekleri malı iştira maksadile hariçten döviz celp ve bankalara satmış olan tacirlerin ihraç edecekleri mal bedelinden bu dövizlere tekabül eden kısmı ve Hükümetçe verilen mezuniyete binaen yapılan umumî ve hususî takaslar için döviz talep edilmez.

Ancak bu muamelelerin murakıplık nezrimde tevsiki şarttır. Menkul kıymetlerin takası Maliye Vekâletinin müsaadesine bağlıdır.

Madde 42 — Yolcuların zati eşyası bu kararname ahkâmına tâbi değildir.

MUVAKKAT MADDE

A) 13144 numaralı kararnameye müteallik dövizler kambiyo murakıplıklarının vizesi ile temin olunabilir.

B) Şeker, kahve ve çay dövizleri Maliye ve iktisat Vekâletlerinin vaziyete göre bu hususta ve lüzumunda tesbit edecekleri şerait dairesinde temin olunur.

C) 26 eylül 1932 tarihinden evvel Gümrüklerce verilmiş olan muamele vergisi makbuzları mukabilinde kambiyo murakıplığının ayrıca mezuniyeti olmadıkça bankalar döviz veremezler.

D) 38 inci maddenin hükümleri kânunuevvel 1932 iptidasından itibaren Türk Gümrüklerinden ihraç edilen eşyaya şamildir.

Mezkûr maddede gösterilen müddetler 3 kânunuevvel 1932 tarihinden hesap olunur.

E) 39 uncu madde mucibince ihracat tacirleri tarafından verilmesi lâzımgelen üç aylık beyannamelerin mebdei 1 kânunuevvel 1932 dir.

F) 41 inci madde 3 kânunuevvel 1932 tarihinden itibaren mer'idir.

L) İhtiyaç listesi mucibince tedariki lâzımgelen dövizler alâkadarların gerek Türkiye dahilinde ve gerekse Türkiye haricinde namlarına mevcut dövizleri varsa ihtiyaçları yine murakıplığın mezuniyeti ile evvelemerde bu dövizlerden, olmadığı takdirde piyasadan mubayaa suretile temin olunur.

Bu itibarla döviz talep edenler verecekleri beyannamelerde bu ciheti tasrihan beyan etmek mecburiyetindedirler.

Madde 43 — Bu Kararname Türk parası kıymetini koruma hakkındaki 1 ilâ 8 numaralı kararnameler yerine kaim olmuştur.

Madde 44 — Bu Kararname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 45 — Bu Kararnamenin icrasına Maliye Vekili memurdur.

**1447 NUMARALI MENKUL KIYMETLER VE BORSA
KANUNUNUN 29 UNCU MADDESİNE TEVFİKAN MALİYE
VEKÂLETİNCE TANZİM OLUNAN KAMBIYO İHTİYAC
LİSTESİDİR**

Mal ithalinden mütevellit kambiyo ihtiyacı

Madde 1 — Memlekete ithal olunan mal bedelleri 1567 numaralı kanuna tevfikan tanzim ve neşredilen 10 numaralı kararnamenin 13 üncü maddesine tevfikan eshabı tarafından banka veya bankerlere tevdi olunacak muamele vergisine ait gümrük makbuzları üzerindeki kayıt ve tasdiklere köre ecebi dövizi olarak temin edilir. Şu kadar ki vadeli tediyatta bu dövizler, vadelerinin hulûlüne tekaddüm eden hafta içinde temin olunabilir. Bu takdirde birinci döviz mubayaasının dahil olduğu bordroya merbut makbuz bakiyesi için vadelere göre komiserlik veya murakıplıkça musaddak vesikalar verilir. Muamele vergisinden müstesna olan ithalâtтан mütevellit döviz ihtiyacı murakıplığın mezuniyetile temin olunur.

Madde 2 — Konsinyasyon tarzında ithal olunan malların birinci dövizi kezalik yukarıki maddede yazıldığı veçhile muamele vergisi makbuzuna istinaden banka veya bankerlerce tedarik edilir.

Bu makbuzlar bordrolara raptен ertesi gün murakıplığa gönderilir. Murakıplıkça makbuzun mütebaki kısmı için

sahibine bir vesika verilir. Müteakip mubayaaları vesikaya müsteniden ve vesikaların bordrolara rapt ve murakıplığa tevdi suretile temin olunur.

Madde 3 — Kendi nam ve hesaplarına memlekete mal getiren ve kendi antrepo veya depolarında muhafaza eden ecnebi şirket ve müesseseler dövizlerini birinci maddenin hükmü dairesinde tedarik ederler. Ancak bunların dövizlerinin mubayaa zaman ve miktarı murakıplıkça tayin olunur.

Madde 4 —Transit suretile gelen emtia bedeli tamamen veya kısmen döviz olarak ödenmek lâzımgeldiği takdirde bu bedele tekabül eden dövizin tayin edilecek müddet zarfında memlekete ithali bankalarca taahhüt edildikten sonra murakıplıkça verilecek mezuniyet üzerine döviz ihtiyacı temin olunur.

Şirketlerin kambiyo ihtiyacı

Madde 5 — Türkiyede icrayı faaliyet eden şirketlerin memaliki ecnebiyede bulunan hissedar ve tahvilât hâmillerine icap eden hissei temettü veya faizin irsali lüzumu halinde bunlara tekabül eden kambiyo ihtiyacı şirket heyeti umumiyelerinin tasdikine iktiran etmiş meclisi idare raporlarının murakıplıkça tetkikinden sonra Maliye Vekâletince verilecek mezuniyet dairesinde temin olunur.

Yataklı Vagon Şirketi, ecnebi vapur acentaları gibi memaliki ecnebiyede müesses şirketlerin memleketimizdeki şubelerinin hasılatından indelicap memaliki ecnebiyedeki merkezlerine sevk olunacak miktarı için kezalik murakıplık vizesile kambiyo alınabilir.

Sigorta şirketlerinin memaliki ecnebiyede tediyesine mecbur oldukları haşarat bedeli müstesna olmak üzere sigorta primi olarak memleketten çıkarılarak mebalığın Retrotisyon suretile elde edebilecekleri mukabil primler tarikile teminine imkân bulunmadığı sabit olmadıkça verilmez.

**Memaliki ecnebiyede seyahat ve ikametten
mütevellit kambiyo ihtiyacı**

Madde 6 — Türkiyede mukim Türk ve ecnebilere kendi hesaplarına berayı tahsil ve tetebbu seyahat ve ikamet edecekler.

A - Seyahat edeceklerin beyannamelerine raptedecekleri seyahat evrakı müsbitesi vizeleri ikmal edilmiş pasaport.

B - İkamet edenler namına hareket edenlerin beyannamelerine raptedecekleri ikamet evrakı müsbitesi, mektebe kayıt ve müddeti devamım mübeyyin mahallindeki Türk talebe müfettişliğinden ve bulunmayan yerlerde Türk sefaret veya konsoloshanesinden musaddak ve bunların bulunmadığı yerlerde de mektep idaresinin en büyük âmiri tarafından musaddak mektep vesikasıdır.

Mektep vesikasını senelik devrei tahsil müddetine şamil olmak üzere bir defa için talep ve kabul olunur. Bunların avdet masrafları için ikinci mevki bilet esmanı ve Türkiye haricindeki ikamet müddeti için ayda aynı memleket veya ülke dahilinde Hükümet veya bir idare hesabına tahsilde bulunanlara verilen miktara kadar olan kambiyo ihtiyaçları murakıplıca tasdik olunduktan sonra bankalarca temin olunur.

Madde 7 — Türkiyede mukim Türk ve ecnebilere esbabı sıhhiye dolayısıyla hariçte seyahat ve ikamet etmelerinden mütevellit kambiyo ihtiyacı.

A - Seyahat edeceklerin beyannamelerine raptedecekleri seyahat evrakı müsbitesi vizeleri ikmal edilmiş pasaport ve mahallî hükümet tababetinden muta ve sıhhiye müdüriyetinden musaddak ve ecnebi memleketlere seyahat zaruretini tebarüz ettiren iki nüsha rapor, bu rapor nüshalarından biri Sıhhiye Vekâletine tevdi edilmek üzere Maliye Vekâletine gönderilir.

B - İkamet edenler namına hareket edenlerin beyannamelerine raptedecekleri ikamet evrakı müsbitesi, dahil

olduğu hastane veya sanatoryom müdürlerinden veya tabibi müdavi olan profesörden masarifi şehriyeyi mübeyyin olarak alınacak müfredatlı fatura ve raporlardır. Bu gibilerin avdet masrafları için birinci mevki yataklı bilet esmanı ve ikamet ayları için şehri üç yüz Türk lirası kadar olan döviz ihtiyaçları murakıplıkça tasdik olunduktan sonra bankalarca temin olunur. Hasta refakatinde gidecek bir kişi için aynı miktara kadar döviz verilir.

Tevsik edilen başkaca tedavi ve operasyon masarifi varsa ayrıca nazarı dikkate alınır.

Madde 8 — Türkiyede mukim Türk ve ecnebilerin berayı ticaret memaliki ecnebiyede seyahat ve ikamet etmelerinden mütevellit kambiyo ihtiyacı.

A — Seyahat ve ikamet edeceklerin beyannamelerine raptedecekleri evrakı müsbite:

Vizeleri ikmal edilmiş pasaport ve mahallî ticaret odasından maksadı seyahatin Türkiye iktisadiyatının inkişafına, hadim olduğunu tebarüz ettirecek mahiyette verilmiş vesikadır. Bu gibilerin esnayi seferdeki masrafları için azimet ve avdet masrafı olarak üçer yüz Türk lirası ve ikamet ayları için de azamî iki ay için üçer yüz Türk lirasına kadar olan ihtiyaçları murakıplıkça tesbit olunduktan sonra bankalarca temin olunur.

Madde 9 — Devair ve müessesatı resmîye tarafından memuren veya berayı tahsil ve tetebbu azimet ve ikamet edeceklerin kambiyo ihtiyacı.

A - Seyahat ve ikamet edeceklerin beyannamelerine raptedecekleri evrakı müsbite:

Vizeleri ikmal edilmiş pasaport ve seyahat ve ikamet müddetini mübeyyin olmak üzere mensup oldukları dairenin en büyük âmiri tarafından musaddak vesikadır.

Memuren veya mezunen seyahat ve ikamet edenler için istihsal eyliyecekleri vesikâi resmîyede tesbit edilecek kambiyo ihtiyaçları murakıplıkça tasdik edildikten sonra temin olunur.

Madde 10 — Yukarıdaki maddelerde yazılı kambiyo Avrupa kıt'asile Türkiye'ye yakın olan memleketler dahilindeki seyahat ve ikametlere mahsus olup memaliki ecnebiyeden şimalî ve cenubî Amerika ile aksayı şark ve memaliki baideye gidecek olanların yol ve ikamet masraflarından mütevellit kambiyo ihtiyacı hakiki ihtiyaca göre murakıplıkça tesbit ve Maliye Vekâletinin mezuniyetile bankalarca temin olunur.

Madde 11 — Ticarî, sınaî ve malî müessesatın memaliki ecnebiyedeki ihtilâf veya davalarını hal ve takip için Türkiye'den gönderecekleri veya mahallerinde tayin edecekleri vekillerin masraf veya ücretleri ve sergi veya panayırlara mal göndereceklerin yer kiralari ve reklâm ve saire gibi iştirak masrafları ve memaliki ecnebiyeden celbedecekleri mütehasısların harcırah veya peşin ücretleri gibi hususattan mütevellit kambiyo ihtiyacı bu bapta alâkadarlar tarafından verilecek beyanname ve icabına göre raptedilecek evrakı müsbite üzerine murakıplıktan mezuniyet alındıktan sonra bankalarca temin olunur. Alelümum pasaportlara kambiyosu verildiği şerh ve imza olunur.

Türkiyede çalışan ecnebilerin ailelerine para göndermelerinden mütevellit kambiyo ihtiyacı

Madde 12 — Resmî veya hususî devair ve müessesatta çalışıp Türk parası ile aylık veya ücret alanlar, bunlar mahalli istihdamları ile şehri ücretlerini natık olmak üzere tanzim edecekleri ve müstahdem buldukları müesseseye tasdik ettirecekleri beyannameyi murakıplığa tevdi edeceklerdir.

Bu gibilerin şehri kazançlarının azamî yarısına kadar hariçteki ailelerine gönderecekleri döviz ihtiyarları bu baptaki beyannameler murakıplarca vize edildikten sonra temin olunur.

Madde 13 — Türkiye'de kendi hesabına çalışan ecnebilerin ailelerine para göndermelerinden mütevellit kam-

biyo ihtiyacı: şehri kazançlarını mübeyyin tanzim ve mahalli vergi idarelerinde tasdik edilecek beyanname üzerine şehri kazançlarının keza nisfını tecavüz etmemek üzere bu gibilerin harıçteki ailelerine gönderecekleri döviz ihtiyacı murakıplık vizesile temin olunur. Ancak bu gibilerin şehri irsalâtı Maliye Vekâletinin müsaadesi olmadıkça üç yüz Türk lirası muadilini tecavüz edemez.

Türkiyeden usulü dairesinde gitmiş ve memaliki ecnebiyede tesisi ikamet etmiş bulunan Türk ve ecnebilerin Türkiyedeki iratlarından mütevellit kambiyo ihtiyacı

Madde 14 Memaliki ecnebiyede mukim kürk ve ecnebilerin Türkiyedeki emvalinden mütevellit iratlarından maişetleri için para istemelerinden mütevellit kambiyo ihtiyaçları resmî vekilleri tarafından mürselünileyh olan irat sahibinin Türkiyeden suret ve sebep ve tarihi müfarakatını ve mahal ve sebebi ikametini ve ailesinin adedi nüfusunu ve Türkiyedeki iradının membaini ve miktarını ve göndermek istediği paranın miktarını mübeyyin olmak üzere tanzim edilecek beyanname malûmatı mezkûreyi teyit edecek vesaike beraber murakıplığa tevdi olunduktan sonra murakıplıkça tesbit edilecek miktar bankalarca temin olunur.

Ancak bu meblâğ ayda 200 Türk lirasını tecavüz edemez. Fazlası hakkında Maliye Vekâletinden mezuniyet alınması lâzımdır.

Madde 15 — Kitap, gazete, mecmua ve müteferrik bazı alât ve edevat ve umuru hayriyeye müteallik taahhüdât mualecat vesaire gibi gönderenin hal ve vaziyetine göre mecmu bedeli ayda yirmi beş Türk lirasını tecavüz etmeyen ve hakikî bir ihtiyaçtan tevellüt ettiğine kanaat edilen müteferrik kambiyo talepleri murakıplık vizesi olmaksızın yalnız Merkez Bankasınca kabul ve temin edilebilir.

Merkez Bankasının müesses olduğu yerlerde kambiyo murakıplıkları bu taleplerle meşgul olmazlar.

Madde 16 — Bu listede yazılı olmyan ihtiyaçlara ait döviz tedariki için mahallî murakıplığa vaki olacak müracaatlar Maliye Vekâletince tetkik ve icabı tayin ve ifa olunur.

Madde 17 — İşbu ihtiyaç listesi 27/2/1930 tarihinde neşredilmiş olan ihtiyaç listesi ve 12929 numaralı kararname ile neşredilen zeyli yerine kaim olmuştur.

MUVAKKAT MADDE

Muamele vergisi makbuzu 1 mart 1930 dan itibaren alınıp ta daha evvel konşimento ve sair evrakı müsbite ibrazile kambiyouso tedarik edilmiş olan ithalâta ait muamele vergisi makbuzlarından da alınmasına müsaade edilen kambiyo miktarının tenzili lâzımdır. Binaenaleyh bu kabil makbuzlar sahipleri tarafından murakıplığa ibraz edilerek iptal veya tashih olunur.

Kararname No. 13963

Millî Müdafaa Vekilligince hazırlanan ve Dahiliye ve Hariciye Vekilliklerinin mütalaasına göre bazı kısımları değıştirilen ilişik «Askerî Merasim Talimatnamesi» nin mer'iyete konulması; Millî Müdafaa Vekilliginin 20/12/ 1932 tarih ve 3342/4592 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 4/3/1933 toplantısında kabul olunmuştur.

4/3/1933

Askerî Merasim Talimatnamesi

Umumî maddeler:

1 — Bu talimatnamede yazılan veya emri mahsusla yaptırılan Askerî merasim ve protokolün Kanun, Kararname ve talimatnameler dairesinde tanzimi işlerle muvaz-

zaf olmak üzere Devlet merkezinde bir zat M. M. V. ince (Askerî Protokol Zabiti) tayin olunur.

Devlet merkezinden başka yerlerde bu işi görmek üzere en büyük kumandan tarafından münasip bir zabıt intihap ve tayin olunur.

Askerî protokol zabıtları, asıl vazifelerine ilâveten bu vazifeyi ifa ederler.

2 — Protokol ve merasimde, resmî ziyafetlerde Askerî ve Mülkî protokol dereceleri talimatname nihayetindeki cetvelde gösterilmişsin

3 — Güneş battıktan sonra emri mahsus olmadıkça Askerî merasim yapılmaz.

4 — Deniz kuvvetlerine ait merasim, kendilerine mahsus talimatnameye tâbidir.

5 — Bu talimatnamede yazılı merasim ve protokolde Jandarma Ordudan farksızdır.

6 — Sabit Jandarma kıt'aları toplanarak merasime iştirak ettirilmez.

Merasim:

7 — Reiscümhurun huzuruna çıkış: Fırka, Mst. Mv., Donanma, K. O. Kumandanlarile Ordu Müfettişleri aşağıdaki ahvalde istizandan sonra Reiscümhur huzuruna kabul olunurlar.

İstizanı, Askerî protokol zabiti, Kâtibi Umumî veya Yaverler delâletile yapar. Ve kabul zamanını bildirir. Huzura büyük üniforma ile çıkılır.

A) Ankarada rütbe ve memuriyetleri terfi edilenler.

B) Ankarada iken harice nakledilenler.

C) Ankaraya gelenler.

8 — Reiscümhurun seyahatlerinde ve Askerî kıtaatın bulunduğu mevkilere ve Devlet merkezine geldiğinde aşağıdaki merasim yapılır.

A) Şehir methalinde, istasyon veya iskelede bir tabur piyade (3 piyade Bl. ğu) ve muzika ile istikbal olunur.

Merasime memur kıt'a zabitlerinden başka kumandanlıkça bulunması emrolunan zabıtlar ve Askeri memurlar muzıkanın sağında rütbe sırasile sıralanırlar.

Bütün zabıtlar büyük üniforma giyerler. Topçu bulunan mevkiilerde 21 atım top atılır. Ve Askeri binalarda sancak çekilerek güneş batmasına kadar bırakılır.

Daha az asker veya topçu ve Sv. birlikleri bulunan mevkiilerde ihtiram kıt'ası mevcuda göre yaya olarak tertip olunur.

Asker kıt'ası olmiyan yerlerde toplu Jandarma kıt'ası varsa ihtiram kıt'ası bunlardan çıkarılır.

B) Reisicumhur, mevkiideki zabıtları kabul etmek isterse mevkiin en büyük kumandanı tarafından bu zabıtlar büyük üniformalı oldukları halde takdim olunur.

C) Reisicumhurun mevkiiden ayrılışından, muvasalatta olduğu gibi teşyi merasimi yapılır ve top atılır.

D) Reisicumhurun seyahatlerinde, mıntakasına dahil olduğu O. Mf. leri ve K. O. K. ları mıntakaları hududunda veya emrolunan istasyon veya iskelelerde Reisicumhuru istikbal ve emri mahsusile mıntakalarının hududu haricine kadar refakat ederler.

E) Reisicumhurun seyahatlerinde yol üzerinde bulunan As. mevkiilerde o mevkiideki kıtaatın en büyük kumandanı büyük üniformalı olarak arzı tazimat eder.

H) Reisicumhurun bulunduğu mevkiide başkaları için As. istikbal ve teşyi merasimi ifa olunmaz. Lüzumu halinde emri mahsus verilir.

Ancak Reisicumhur, Devlet merkezinde bulunduğu zamanlarda yapılacak istikbal ve teşyi merasimleri, istizan ve emri mahsus hacet kalmadan ifa olunur.

9 Ecnebi Devlet Reislerde Hükümetlerinin reis ve azaları hakkında merasim emri mahsus ile yapılır.

10 — Hükümet Reisi, Vekiller Heyet ve kumandanlar için yapılacak As. merasim:

A) Beşvekil ile İcra Vekillerinin vazife ile seyahatlerinde ve As. mevkilere gelip gidişlerinde bir P. Bl. ve muzika ile istikbal ve teşyi merasimi yapılır. Merasimde Mevki ve Merkez kumandanları hazır bulunur.

B) Aynı merasim B. E. Rs. ile mirliva (dahil) dan yukarı bütün kumandanlar hakkında yapılır. Mafevkin vazife ile bulunduğu mevkie gelen ve giden madun makam sahiplerine Askerî merasim yapılmaz.

C) Valilerin tayin edildikleri vilâyet merkezlerine ilk muvasalatlarında aynı merasim yapılır. Toplu Jandarma kıt'ası mevcut olduğu takdirde ihtiram kıt'ası tercihan Jandarmadan çıkarılır.

11 — Merasim yapılması icap eden zevattan merasimin yapılmasını istemeyenlerin istikbal ve teşyiinde yalnız o mevkiin en büyük kumandanı hazır bulunur.

12 — Siviller hakkında merasim yapılması icabettiği takdirde Devlet merkezinde Hariciye Protokolü, Vilâyet ve kazalarda mahallin en büyük mülkiye memuru tarafından o mahaldeki Askerî protokol zabıtine bildirilir. Buna göre yapılması lâzımgelen hususları mevki K. emreder.

Bayramlar:

13 — Cumhuriyet Bayramının Devlet merkezindeki tebrik merasimi:

A) Merkezdeki Ordu mensuplarından emri mahsusla tayin edilecek derece dahilinde bulunanları büyük üniforma ile arzı tebrikât için Reiscümhurun bulunacakları mahalle giderler. Protokola müteallik hususat Askerî protokol zabiti tarafından bildirilir.

B) Millet Meclisi Azalarını takip etmek üzere başta B. E. Rr. bulunduğu halde (Kr., Dz., Hv., J.) kuvvetlerine mensup olanlar rütbe sırasına göre Reiscumhurun huzuruna girerler.

B. E. Rs. Ordu mensuplarının arkası alınıncaya kadar Reiscumhurun sağında kalır.

C) Tebrik merasiminin sonu alındıktan sonra geçiş resmi başlar.

Geçiş resmine iştirak edecek Kr., Dz., Hv. ve Jandarma kuvvetleri B. E. Rs. ince tesbit olunur. Merasim kıyafeti büyük üniformadır.

14 — Cumhuriyet Bayramının Devlet merkezi haricindeki As. mevkilerde tebrik merasimi şu suretle yapılır.

A) Mevkiin en büyük kumandanı, tayin edeceği miktarda Ordu ve Jandarma mensuplarile birlikte ve büyük üniforma ile mahalli Hükümet Reisini makamında tebrik eder. Vilâyetlerle kazalarda Ordu mensupları Büyük Millet Meclisi Azasından sonra tebrikâta bulunurlar.

B) Tebrik merasiminin sonunda As. kıt a bulunan mahallerde As. geçiş resmi başlar. Merasim geçişine iştirak edecek kıtaat ve buna ait tertibat mevkiin en büyük kumandanı tarafından tanzim olunur.

15 — Zafer Bayramının tebrik merasimi:

A) Devlet merkezinde B. E. Rs. ve diğer As. mevkilerde en büyük kumandan kendi makamlarında tebrikleri kabul eder. Bu tebrikâta Ordu ve Jandarma mensupları büyük üniforma ile iştirak ederler.

B) İcra Vekilleri ve B. M. M. Azaları ile As. mevkilerdeki mülkî ve sair teşkillerin tebrik zamanları Askerî protokol zabiti tarafından tesbit edilerek tebligat yapılır.

Vilâyetlerde mahallin en büyük mülkiye memuru ile idare reisleri, Meclisi umumî azaları ve Belediye reisleri de mevki kumandanını tebrik ederler.

C) Tebrik ziyaretlerini müteakip Askerî kıt'a bulunan mahallerde geçiş resmi başlar (1 nisan 926) tarih ve (795 numaralı kanun ve bu kanuna ait Vekâletten tebliğ edilen program mucibince.)

D) Zafer bayramı, Dumlupınarda ve şehit Asker âbidesinin bulunduğu mevkilerde hususî programına tevfikan merasimle tesbit olunur.

16 — Türkiye B. M. M. nin açılmasından bilumum resmi küşat ve ihtifallerde yapılacak As. merasim emri mahsusla tanzim ve ihzar olunur.

17 — Hakimiyeti Milliyenin ilânı günü ve Ramazan ve Kurban Bayramlarında yapılacak tebrik merasimi:

A) Devlet merkezinde Reiscümhur tebrikleri kabul ettikleri halde Askerî protokol zabiti tarafından tesbit ve ilân edileceği tarzda Ordu ve Jandarma mensupları büyük üniforma ile arzı tebrikât ederler.

D) Bundan başka Hükümet merkezinde ve Askerî mevkilerde tebrikler yapılması hususî surette cereyan eder.

C) Bayramlarda kumandanlarca kışlalar ve Askerî hastaneler ziyaretle tebrik yapılır.

Ziyaretler:

18 — Ordu mensuplarının yapacakları resmî ve mecburî ziyaretler şunlardır.

A) Devlet merkezine gelen ve merkezdeki vazifesinden ayrılan A. ve daha yukarı kumandanlar B. E. Rs. ni ve M. M. V. ni tayin olunacak zamanlarda ve makamlarında ziyaret ederler. Alay kumandanından daha küçük zabitler ve As. memurlar merkez K. na müracaatla buna mahsus deftere isimlerini yazarlar.

B) Devlet merkezi haricindeki mevkilere gelen ve ayrılan O. mensuplarından A. K. ları ve daha büyükleri en büyük mafevke kadar, diğerleri kendi rütbelerinin üç derece fevkindekine kadar o mevkide bulunan kumandanları Makamlarında ziyaret ederler.

C) Bir kıt'a veya müesseseye tayin edilen veya başka bir mahalle nakledilen O. mensupları ayrılacakları veya yeni gidecekleri kıt'a ve müessesenin müselsel âmirlerini ziyaret ederler.

D) Umumiyetle ziyaretler: Muvasalat tarihinden itibaren 48 saat zarfında yapılır.

E) Bir mevkie tayin edilen veya o mevkiden ayrılan As. ve Jandarma kumandanları mahallî Hükümet reislerine resmî ziyareti yaparlar.

Valilerle Mirliya ve daha yukarı rütbedeki kumandanların Vilâyet merkezine ilk gelişlerinde ve ayrılışlarında birbirini istikbal ve teşyide hazır bulunurlar. Mukabil tarafın 48 saat zarfında iadei ziyareti lâzımgelir

F) Ecnebi Devlet memurları ile O. ve Jandarma mensupları ve kumandanları arasında resmî ziyaretler yapılmaz. Ziyaret ve iadei ziyaret icabediyorsa emri mahsusla yapılır. B. E. ve M. M. V. ile ecnebilerin temas ve ziyaretleri Hariciye Vekâleti vasıtasile tanzim olunur.

G) Ecnebi ataşelerinin ordu ile temasları, yalnız B. E. istihbarat şubesi tarafından tanzim olunur.

2. KISIM

Merasim atışları

1 — Hafif Top. taburları bulunan (Ordu, K. O., Fırka ve Mst. Mv.) merkezlerinde aşağıdaki merasim atışı yapılır.

A) Cumhuriyet Bayramında öğle vaktinde 21 atım.

B) Reısicumhur intihap ve ilânında 101 atım.

C) Zafer Bayramında öğle vaktinde 21 atım.

D) Reısicumhurun As. bir mevkie muvasalatında ve ayrılışında 21 rer atım.

E) Ecnebi Devlet reislerinin top atılan mevkilere geldiklerinde veya gittiklerinde 21 atım.

2 — Masrafı belediyeler tarafından verilmek üzere atılacak toplar şunlardır:

A) Mevlidi nebevi gününde (Hakimiyeti Milliye Bayramı) öğle vaktinde 21 atım.

B) Ramazan ve kurban Bayramlarında (Arife gününde ikinci vaktinden başlar ve bayramın son gününün ikinci

vaktine (dahil) kadar devam eder) her namaz vaktinde 21 atım.

C) Ramazan ilanı için ramazan arifesinde ikinci vaktinde 21 atım.

Ramazanın ilk gününün sahur vaktinden bayram akşamına kadar her gün imsak vaktinde biri yemek zamanında diğeri oruç başladığını göstermek üzere iki ve iftar vaktinde birer top atılır.

Askerî protokolde sınıflar tefrik edilmiyerek rütbe ve kıdem listesi asılıdır.

Protokolde Askerî rütbelere muadili Mülkiye makamlarına tekaddüm eder.

Vali ve kaymakamlar memuriyetleri başında iken bulunacakları merasimde, en büyük mülkiye memuru olarak buldukları takdirde, bundan müstesnadırlar.

Askerî protokol sırası

Mülkiye protokol sırası nizamnamesine tabidir.

Müşür	
1. Ferik	1
Ferik	2
Mirliva	3
Miralay	4
Kaymakam	5
Binbaşı	6
Yüzbaşı	7
1. Mülâzim	8
Mülâzim	9
Zabitvekili	10

**Teşkilât fek ve ilhaka ait
kararnameler**

Kararname No. 9431

Madde 1 — Malatya vilâyetinin Adıyaman kazasına bağlı Tut nahiyesi mezkûr kazadan ayrılarak Besni kazasına ilhak olunmuştur.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur.

14/3/933

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Kararname No. 9435

Madde 1 — Balıkesir vilâyetinin merkez kazasına bağlı

Adalı nahiyesi merkezinin Yağcılar köyüne kaldırılması ve nahiyeye adının da Yağcılara değiştirilmesi tensip olunmuştur.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur.

20/3/1933

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Kararname No. 9436

Madde 1 — Elâziz vilâyeti merkez kazasına tâbi Balıbey nahiyesi merkezi Çöteli köyünden Dişidi köyüne nakledilmiştir.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur.

20/3/1933

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Kararname No. 9437

Madde 1 — Kulp kazasına bağlı Kayserin köyü bu kazadan ayrılarak Sason kazasına ilhak olunmuştur.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur.

20/3/1933

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Kararname No. 9438

Madde 1 — Besni kazası merkezi mezkûr kaza dahilinde kâin Çat mevkiine kaldırılmıştır.

20/3/1933

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Kararname No. 9439

Madde 1 — Konya vilâyetinin Seydişehir kazasına tâbi Çetmi nahiyesine bağlı (Çay, Salur, Cemeller, Dumanlı, Mahremkolu ve Adaköy) karyelerinin mezkûr nahi-

yeden ayrılarak Beyşehir kazasına ve Beyşehir kazasına bağlı Kurdular köyü de Çetmi nahiyesine ilhak olunmuştur.

Madde 2 — Çetmi nahiyesi merkezinin Gencek köyüne kaldırılması tensip edilmiştir.

Madde 3 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur
20/3/1933

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Kararname No. 9440

Madde 1 — Antalya vilâyetinin Korkuteli kazasına tâbi Bozova nahiyesinin merkezi Çomaklıdede köyünden Zivint köyüne naklolunmuştur.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur.
20/3/1933

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Kararname No. 9441

Madde 1 — Muş vilâyetinin Varto kazasına tâbi Üstükran nahiyesine bağlı Bediran, Yeniköy, Celigöl köylerinin irtibatları mezkûr nahiyeden fekkedilerek mezkûr vilâyetin Solhan kazasına rapt ve ilhakları tensip olunmuştur.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur.
20/3/1933

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Karameline Nu. 9448

Madde 1 — Nizip kazasına tâbi Çingife nahiyesi bu kazadan ayrılarak Gazi Antep vilâyeti merkez kazasına ilhak olunmuştur.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur.

21/3/1933

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Tamimler

Hususî kalem müdürlüğü

No. .5161

Bazı vilâyetlerden gelen gizli kâğıtların zarflarına gizli işareti konulmadığı ve gizli kâğıtların arasına gizli olmıyan kâğıtların da konularak gizli işaretli zarflar içinde gönderilmekte olduğu görülüyor.

Vekâlette gizli kâğıtlar muayyen bürolar ve muayyen memurlar tarafından açılır. Gizli kâğıdı, işaretsiz zarfla göndermek, gizli bir kâğıdın salâhiyeti olmıyan memurlar tarafından okunmasına sebep olduğu gibi gizli olmıyan bir kâğıdı gizli kâğıtlar arasına ve gizli zarfa koymak ta kayıt işlerini bozar.

Bunun için bundan sonra gizli kâğıtları taşıyan zarfların üzerlerine mutlaka gizli işaretinin konulması ve gizli olmıyan kâğıtların gizli kâğıtlar arasında ve gizli zarflar içinde gönderilmemesi lâzımdır. Aynı zamanda gizli zarfların dışından okunmayacak veçhile kalın olması ve çok iyi ve dikkatli kapatılmasını rica ederim.

Umumî müfettişliğe, vilâyetlere ve merkez dairelerine tamim edilmiştir.

13/3/933

Mahallî İdareler Umum Müdürlüğü

HÜLÂSA:

Belediyeler Bankası H.

No.. 513/17

Belediye kanununun 131 inci maddesi mucibince belediye bütçelerine konulmakta olan ihtiyat akçalarından bu güne kadar 1,160,572 lira toplanmış ve bu paralarla kurulması istenilen belediyeler bankasının tesisi yakınlaşmıştır.

Bütçelerimizin çok dar bulunduğu buhranlı zamanlarda idare âmiri arkadaşlarımızın ve belediye reislerde meclis ve encümen azalarının gösterdikleri yararlıklarla birikmiş olan bu paralar iki üç sene daha sıkıntıya katlandığımız takdirde önümüzdeki yıllara hazırlık olacak şekilde beş altı milyon gibi mühim bir yekûna çıkarılmış olacaktır.

Belediyelerimizin yüksek faizlerle muhtelif bankalardan yapmakta oldukları istikrazlar yerine kendi paralarına küçük bir faiz vererek şehir ve kasabalarımızın güzelleştirilmesi ve bütçelerimize gelir temini işlerinde daha kolaylıkla çalışabileceklerini umuyoruz.

Belediyeler bankasının kurulma maksadı: Belediyelerin fevkalâde bütçelerine göre yapacakları yeni tesisler ve büyük işler için lâzım olan istikrazları doğrudan doğruya veya vasıta ile yapmak ve kolaylaştırmaktır.

Bu banka Devlet sermayesile kurulan millî kredi müesseselerine mahsus haklardan, imtiyazlardan istifade eden hükmî şahsiyeti haiz bir müessese şeklinde her vilâyet namına o vilâyet belediyelerinin encümenleri tarafından seçilmiş birer ve Dahiliye Vekâletince seçilecek on azadan mürekkep umumî heyet ve idare meclisi ve müdürlük teşkilâtile idare olunacaktır.

Belediyelerimizin kendi eserlerini ve Türkiyemizin en kuvvetli bankalarından birini teşkil edecek olan bu millî ve malî kuruluş işini sağlamlaştırmak ve genişletmek için bir kat daha çalışmalarını ve şimdiye kadar bütçelerinde bulunupta bankaya yatırılmamış olan tahsisatların bankaya yatırılmasını ve gelecek sene bütçesi için konulması icabeden kanunî ve mecburî tahsisatın ayrılmasını bütün idareci ve belediyeçi arkadaşlarımızdan ehemmiyetle rica ederim.

1933 ihtiyat akçaları hakkında vilâyetlerce yapılacak cetvelin belediye bütçelerinin tasdikinden sonra merkezde bulundurulması lâzımdır efendim.

Mart 1933

HÜLASA:

Belediyelere dair hazırlanan
çek istatistikler H.

No. 258
54

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğünce Belediyelerin varidat ve masarifatını, memur ve müstahdemlerinin miktarını gösterir bir istatistik yapılması mukarrerdir.

Bu husus için İstatistik Umum Müdürlüğünden vilâyetiniz dahilindeki belediyelere gönderilecek tabloların dikkatle ve sıhhatle doldurularak mezkûr Umum Müdürlüğe serian gönderilmesi ve bu işle bizzat alâkadar olunması tamimen tebliğ olunur efendim.

2/2/933

HÜLÂSA:

5/2/933 Hususî idare ve
belediyelerin gençlik beden
terbiyesi için bütçelerine
tahsisat koymaları H.

No. 513
12

1 — Gerek 14/8/932 tarih ve 513/60 sayılı tamimle ve gerek muhtelif vasıtalarla toplanan ihşaî malûmatı havi dosyanın tetkik ve mukayesesi veçhile Belediye ve hususî idarelerin şehir ve kasabalarda beden terbiyesi sahaları ve statlar için bütçelerine konulan tahsisatın kâfi olmadığı ve aynı zamanda bir kısım yardımların da ekseriya nakden ifa edilmesi dolayısıyla bütün gençliği alâkadar ve gelecek nesillere de intikal edebilecek eserler meydana getirilmediği anlaşılmaktadır.

2 — 1580 numaralı belediye kanununun belediyelerin vazifelerinden bahis 15 inci maddesinin 33 üncü fıkrası yine aynı kanunun 16 inci maddesinin 1 inci fıkrasile belediyeler için yapılması mecburî işler arasına ve bilhassa 15 inci maddenin 30 uncu fıkrasının tasrih ettiği beş senelik imar

programına bu gibi tesisatın yapılmasını da ilâve etmiş olduğundan şehir ve kasaba plânında bu gibi inşaat için münasip mahal ve mevkiilerin tayin edilmesi icap eder.

3 — Belediye kanunumuz hususî idarelerimize de 33 üncü maddenin son fıkrasile bu işlerin yapılmasında belediyelere yardım edilmesi zımında bazı vazifeler vermiştir.

4 — Ancak belediye ve hususî idarelerimizin gençliğin terbiyesinde mühim bir oyun oynayan spor işleri için yapacakları yardımlardan maddî yardımın imkân nisbetinde ve bilhassa nakdî bir mahiyet almamasının temini tamimen tebliğ olunur efendim.

HÜLÂSA:

26/2/933 Damga kanununun
11 inci maddesi 59 uncu
fıkrasının tatbikine dair:

No. 44911

Gerek Maliye Vekâletinden vuku bulan iş arda ve gerek Mülkiye müfettişleri tarafından yapılan teftiş neticesinde idarei hususiye ve belediyelerde damga kanununun 11 inci maddesinin 59 uncu fıkraları ahkâmının tatbik edilmiyerek idarei hususiye ve belediyelerde eşhasla yapılan muamele ve mubayaata ait evrak üzerindeki tesellüm şerhlerinin puluz olarak kabul edildiği bildirilmektedir.

Mubayaa olunan eşyaya ait masraf senetleri üzerine, resmî havaleye müstenit olsun olmasın, yazılan tesellüm şerhlerine damga kanununun 7 ve 11 inci maddesinin 59 uncu fıkrası mucibince yapıştirılması lâzımgelen damga pulunun mezkûr kanunun 7 inci maddesinin birinci fıkrasına tevfikan efrat tarafından ilsakının temini tamimen tebliğ olunur efendim.

Vilâyetler İdaresi Umum Müdürlüğü

Ş. I

HÜLASA:

Nahiye müdürlerinin
tayin sureti H.

No. 1905

Nahiye müdürlerinin tayin, nakil ve vekâlet emrine alınmalarında bazı vilâyetlerin bunları vekâlete kısaca ve malûmat kabilinden olarak bildirdikleri ve memurları yeni vazifelerinde işe mübaşeret ettirdikleri ve vazifelerine nihayet verdikleri görülmektedir.

1700 numaralı dahiliye memurları kanununun 5 inci maddesinin 8 inci fıkrasında: (nahiye müdürlerinin tayinleri vekâletin tasdikile vilâyetlerce yapılır) denilmesine nazaran bunların tahvil, nakil, becayış gibi muamelelerinin de vekâletin tasdikına iktiran etmesi icap ederken bazı vilâyetlerce tayin, nakil, becayış ve vekâlet emrine almak gibi muamelâtın vekâletin tasdikına iktiran etmeden evvel yapılarak vekâlete malûmat verilmekle iktifa edildiği görülmektedir.

Badema bu kanuni lâzimeye riayet edilmediği takdirde tasdik muamelesi icra edilmeyecektir. Keyfiyet tamim olunur efendim.

Vilâyetlere ve birinci umumî müfettişliğe yazılmıştır.

21/3/1933

HÜLASA :

Merkezden mansup
memurların sicilleri için

No. 1912

Merkezden mansup Dahiliye memurlarının sicil noksanlarının ikmâli hakkında yapılan 15/6/932 tarih ve 6179

sayılı tamime gelen cevaplar tetkik olundu. Memurun emlak ve zati serveti olup olmadığına dair olan 12 inci suale verilen cevapların ekseryetle noksan verildiği görüldü.

Binaenaleyh: Merkezden mansup bilumum Dahiliye memurlarının bağılı numuneye göre bu suale tekrar cevap vermeleri ve alınacak cevapların nihayet bir ay zarfında vekâlete irsali tamamen tebliğ olunur efendim.

Birinci Umumî Müfettişliğe ve bilumum vilâyetlere yazılmıştır.

22/3/933

HÜLÂSA:

Vekaletlerce kaymakamlara verilecek takdirnameler H.

No. 1964

Kaza kaymakamlarının muhtelif sahalarda gösterdikleri faaliyetlerden dolayı vekâletlerce takdir edildikleri görülmekte ve kaymakamlar tarafından bu takdirnamelerin sicillerine derci istenilmektedir.

Memurin kanununun 23 üncü maddesine nazaran merkezden mansup memurlara takdirname; ancak mensup oldukları vekâletlerden ve 1851 numaralı kanuna tevfikan da valiler tarafından verilebileceği musarrah olmasına nazaran kaymakamlara verilen takdirnamelerin teklif mahiyetinde kaldığı ve sicille geçirilebilmek için vekâlet inzibat komisyonu kararına ihtiyaç hasil olduğu görülmektedir.

Binaenaleyh kaymakamlara verilecek takdirnamelerin vekâletleri temsil eden valiler vasıtasile verilmesine müsaadeleri arz ve rica olunur efendim.

Vekâletlere arz olunmuştur.

22/3/933

Ş. II

HÜLÂSA:
Dil anketi H.

No 786

Türk Dili Tetkik Cemiyeti Reisliğinden 8/3/1933 de yazılan 141 sayılı tezkerede; ötedenberi dilimize girmiş olup yazımızda ve konuşmamızda bugün de kullanmakta olduğumuz yabancı kelimelerin bir an önce karşılıklarını bulmak ve yaymak için cemiyetin bir anket açmağa karar verdiği ve cemiyetin çalışması, Kurultayca gösterilmiş yollarda yürümele beraber bir taraftan da bu anketle Şemsettin Sami Beyin «Kamusu Türkî» adlı lûgatından alınacak arapça ve farsça kelimelerden her gün 10-20 tanesi gazete radyo ve ajans yollarıyla halka bildirilerek karşılığı istenileceği ve Cümhuriyet Halk Fırkası ile Halkevleri de üç ay kadar sürecek olan bu işe yardım edecekleri ve ileri sürülecek kelimeler bir taraftan gazete yazıcıları tarafından günlük yazılarında kullanılarak öteki taraftan cemiyetçe seçilecek kelimelerle Osmanlıcadan Türkçeye bir karşılık kılavuzu yapılacağı bildirilmiş ve Hükümetin, cemiyetin bu çalışmasında her vakitki gibi yardımda bulunmaları için bütün idare kollarına buyruk verilmesi istenilmiştir.

Bu işin başarılması için bütün idare kollarının her zamanki gibi yardımda bulunmaları İcra Vekilleri Heyetince de tensip edilmiş olduğundan lâzımgelen yardımın yapılmasının bütün dairelere ehemmiyetle bildirilmesini dilerim efendim.

Türk Dili Tetkik Cemiyeti tarafından ötedenberi dilimize girmiş olup yazımızda ve konuşmamızda kullanmakta olduğumuz yabancı kelimelerin karşılıklarını bulmak ve yaymak için açılacak anket hakkında Yüksek Başvekâletten alınan 9/3. 1933 tarih ve 6/642 sayılı buyruğun bir aynı yukarıya çıkarıldı. Ehemmiyetle alâkadar olunması tebliğ olunur efendim.

Vilâyetlere ve vekâlet dairelerine yazılmıştır.

12/3/933

Karşılıkları aranacak kelimeler bu mecmuanın Gayri Resmî kısmının baş tarafındadır.

12/3/933

Ş. III

HÜLÂSA :

İmzasız evrak
gönderilmemesine dair

No. 302

Bazı vilâyetlerden gönderilen muharreratın; evrakı sevkeden memurların dikkatsizliği yüzünden imzasız olarak geldiği görülmekte ve imzalatılmak üzere iadesine mecburiyet hasıl olmaktadır. Bu ise alâkadarlarının dikkatsizliği yüzünden muamelâtta teahhüratı mucip olmaktadır.

Ufak bir dikkatle önüne geçilebilecek olan bu husus hakkında alâkadarların nazarı dikkatinin celbedilmesini rica ederim efendim.

8/3/933

HÜLÂSA:

Yazı makinelerinin temiz
tutulması hakkındaki
talimatname leffen

No. 298

Yazı makinelerinin iyi kullanılması ve temiz tutulması hakkındaki talimatnameden.....adet gönderilmiştir efendim.

29/3/933

**Yazı makinelerinin iyi bir halde tutulması
hakkında talimatname**

Madde 1 — Dairelerde bulunan yazı makineleri, bunları kullanan memurlar tarafından daima temiz tutulacaktır. Bu temizlik aşağıda yazılan tarifat dairesinde yapılacaktır.

- 1 — Günlük temizlik (Toz alma).
- 2 — Haftalık temizlik (Silme ve yağlama).

Günlük temizlik

Madde 2 — Yazı makinesini kullanan memur her akşam makineyi kapatmazdan evvel toz fırçası ve makine bezi ile makineleri sileceklerdir. Başlıca silinecek ve toz alınacak yerler şunlardır.

- 1 — Şerit refii
- 2 — Harf ayaklarını ihtiva eden ön boşluk
- 3 — Satır arası, satır başı ve tabulatör tertibatı.
- 4 — Silindir yatağı.
- 5 — Fırçanın yetişebileceği iç kısımlar.
- 6 — Şariyö sağa ve sola alınmak suretile şariyö yatağı.
- 7 — Tuşların arası.
- 8 — Şerit makaraları.

Haftalık temizlik (Silme ve yağlama)

Madde 3— Benzin ile silme: Her hafta nihayeti makine kapatılmazdan evvel ve iyice tozu alındıktan sonra benzin ile iyice silinir.

Bu iş iki suretle yapılır:

- 1 — Benzin fırçası ile makinenin muhtelif aksamı silinir.
- 2 — Telli hurufat fırçası ile harfler temizlenir. Benzin fırçası ile silinecek başlıca aksam şunlardır.
 - 1 — Şerit tertibatı ve ayna.
 - 2 — Harf ayaklarının araları.

- 3 — Satır arası, satır başı ve tabulatör tertibatı.
- 4 — Silindir başları.
- 5 — Şariyö yatağı.

Telli hurufat fırçası ile harfleri temizlemek:

Evvelâ klavyeyi teşkil eden 46 tuşun hepsi birden iki el ile tazyik edilmek suretile yerinden kaldırılarak ayaklar yukarıda tutulmak suretile bunların yastığını teşkil eden nısıf dairesi üzerine makine bezi güzelce serilir bu ameliye yalnız başına güç yapılacağından diğer birisinin yardım etmesi lâzımdır. Bezi güzelce yerleştirdikten sonra harfler yerlerine indirilir. Bu suretle harfeler temizlenirken harf yatağı ve makinenin iç kısımları kirlenmekten kurtulur. Sonra bir kutu içine konulan bir miktar benzinle ıslatılan içi telli harf fırçası ile harfler itinalı bir surette silinir. Bu silmenin gayesi harflerin içine ve çukurlarına dolan boyaladın tamamen gitmesidir. Harfler tamamen parlayıncıya kadar fırçalanır. Yalnız fırçalarken fırçayı sağa ve sola sürtmeyip ileri geri istikametine sürmelidir ki harflerin ayarı bozulup tamire ihtiyaç hasıl olmasın, Benzinle temizlik bitince yağ olan aksam bezle silinir. Sonra makinenin kuruması beklenir.

Madde 4 — Makinenin yağlanması: Benzinle silinen makine daima yağlanmalıdır. Esasen makineyi kirli iken yağlamak çok fenadır. Makinenin bilâ istisna kaynak yerleri tamamen bağlanır. Bu iş bazan yağdanlığın ucu uzatılmak suretile bazan da yağ fırçası ianesile yapılır. Yatakları daima fırça ile yağlanır. Başlıca bağlanacak kısımlar şunlardır:

- 1 — Şerit tertibatı.
- 2 — Harf ayaklarının aynaya girdiği yerler.
- 3 — Silindir başların yatakları.
- 4 — Satır arası ve satır başı tertibatı.
- 5 — Şariye yatağı.
- 6 — Fırçanın yetişebildiği kadar dahildeki harf ayakları.

- 7 — Şerit otomatığı.
8 — Kırmızı siyah tertibat.

Makinenin temizliğine zararlı olan şeyler

Madde 5 — Makinenin temizliğine zararlı olan şeyler aşağıya yazılmıştır:

1 — Kâğıt silindir üzerinde iken lâstikle silinti. Temizlenmesi en güç kir lâstik parçaları olup bunlar benzin ile alınamaz. Bunun için yanlış bir kelime silmek lâzım gelirse şariyö tamamen sağa veya sola alınmak suretile lâstik ve kâğıt talaşlarını hurufat boşluğuna düşürmekten sakınmalıdır.

2 — Makineyi açık bırakmamalıdır. Gündüz vakti makinede iş olmadığı zaman bunun muşamba ile örtmek kâfidir. Akşamları makineler mutlak kapatılmalıdır.

3 — Aşağıda yazılı kısımlara kat'iyyen benzin ve yağ temas ettirmemelidir:

- 1 — Makinenin silindir lâstiği.
2 — Silindirin altındaki küçük kâğıt sıkıştırma lâstikleri.
3 — Silindir üstündeki küçük rulolar.
4 — Tuşlar.

Büyük silindir ispiro ile silinebilir.

Madde 6 — Makineler sökülecektir. Sökülecek kısımlar ancak şunlardır:

- 1 — Remington makinesinin ön ve arka ve yan kapakları.
2 — İdeal makinesinin ön kapağı ve bir de silindir.
3 — Torpedo makinesinin silindir ve şaryosu.
4 — Undervut makinesinin ön kapağı, silindir ve silindirin arkasında bulunan levha.

Madde 7 — Makinelerin bundan başka kısımlarında hasıl olan bozukluklar mütehasıs makinistler tarafından sökülerek yapılmasına ihtiyaç olduğundan derhal malûmat verilmesi lâzımdır.

Madde 8 — Bu temizlik işinin yapılıp yapılmadığına dair şefleri daima bakacak ve her on beş günde bir daire âmirlerine malûmat vereceklerdir.

Madde 9 — Tarifât dairesinde makinesinin temizliği ile alâkadar olmıyarak makineleri daima tamire muhtaç bir hale getirdiği icra edilen kontrol ile anlaşılın memurlar derhal cezalandırılmakla beraber tamirat bedelleri maaşlarından tazmin ettirilecektir.

**Mart 933 de muamelesi ikmal edilen
tekaüt ve yetim maaşları**

<u>İsim ve memuriveti</u>	<u>Nevi tahsis</u>
Bolu idare heyeti kâtibi Şükrü Ef.	Tekaüt
Bünyan kaymakamı Osman Fevzi B.	Yetim
Maraş nüfus müdürü Tahir B.	»
Emvecih kaymakamı Mehmet Tevfik B.	»
Kozan tahrirat kâtibi Mustafa Nuri Ef.	»
Balıkesir hususî muhasebe müdür muavini Bahattin B.	»
Yozgat tahrirat müdürü Mehmet Sadık B.	»
Edirne mektubi kalemî ikinci kâtibi Osman Nuri Ef.	»
Altıntaş nahiyesi müdürü Şükrü Ef.	Tekaüt İkramiye
Kulp nüfus memuru Mehmet Faik Ef.	Tekaüt
Salihli kaymakamı Kâmil B.	»
Sürmene nüfus memuru Temel Salih Ef.	Yetim
İstanbul mektupçusu Fuat B.	»
Giresun hususî muhasebe memuru Mehmet Nuri Ef.	Tekaüt
Gördes hususî muhasebe tahsildarı İbrahim Ef.	»
Burdur hususî muhasebe sabık müdürü Hüseyin Hüsni B.	»
Adana evrak müdürü Mehmet Nuri Ef.	Yetim İkramiye
Karagümruk tahrirat kâtibi Mustafa Fahri Ef.	Zam
Baskil nüfus kâtibi Mehmet Ef.	Tekaüt İkramiye
Pamukçu nahiyesi müdürü Aziz Ef.	Yetim
Düzce nüfus memuru Kâzım Ef.	Tekaüt
Trabzon nüfus müdürü Hasan Tahsin Ef.	Yetim

Vilâyet Umumî Meclislerinin içtimalarını gösterir cetveldir

Vilâyet ismi	Meclisi umuminin		Temdidi
	açıldığı tarih	Kapandığı tarih	
Erzurum	1/12/932	22/1/933	13 gün
Samsun	22/12/932	15/2/933	15 »
Zonguldak	1/1/933	9/2/933	
Artvin	1/1/933	7/2/933	
Diyarbakir	1/1/933	9/2/933	
Kastamonu	1/1/933	13/2/933	
Eskişehir	1/1/933	2/2/933	
Adana	10/1/933	18/2/933	
Kırklareli	10/1 933	18/2/933	
Trabzon	10/1/933	18/2/933	
Gümüşane	10/1/933		
Siirt	15/1/933	23/2/933	
Van	15/1/933	11/3/933	
Niğde	15/1/933		
Mersin	16/1/933	23/2/933	
Erzincan	17/1/933	8/2/933	
Hakkâri	30/1/933		
Rize	1/2/933	12/3/933	
Kocaeli	1/2 933	19/3/933	
Ordu	1/2/933	5/3/933	
Tokat	1/2/933	12/3/933	
Kayseri	2/2/933	20/3/933	
Çorum	5/2/933	16/3/933	
Sivas	5/2/933	16/3/933	
Antalya	5/2 933	16/3/933	
İstanbul	5/2/933	17/3/933	
Manisa	5/2/933		
Kütahya	5/2 933		15 gün
Sinop	6/2/933	25/2/933	
Gireson	6/2/933	2/3/933	
Muğla	6/2/933	5/3/933	
Mardin	11/2/933		
Çanakkale	11/2/933		15 gün
Amasya	12/2/933		15 »
Bolu	15/2/933	26/3/933	
Edirne	15/2/933		7 »

Vilâyet ismi	Meclisi umuminin açıldığı tarih	Kapandığı tarih	Temdidi
Aksaray	15/2/933		7 »
Ankara	15/2/933		15 »
İzmir	15/2/933		3 »
Isparta	16/2/933		
İçel	27/2/933		
Balıkesir	1/3/933	26/3/933	
Gaziantep	1/3/933		
Maraş	2/3/933		
Cebelibereket	4/3/933		
Konya	5/3/933		
Denizli	5/3/933		
Kırşehir	20/3/933		
Aydın	23/3/933		

Gayri Resmî Kısım

Dil seferberliği

Türk Dili Tetkik Cemiyeti tarafından Türkçe karşılıklarının bulunması için her gün neşredilen Arapça ve Acemce kelimeleri aşağıya naklediyoruz.

Bulunacak karşılıkların Türk Dili Tetkik Cemiyetine gönderilmesini okuyucularımızdan rica ederiz.

Liste No: 1

1 — Adap, 2 — Aferin, 3 — Afet, 4 — Agâh, 5 — Ahenk, 6 — Alâyiş, 7 — Alet, 8 — Amade, 9 — Aman, 10 — Amir (emirden), 11 — Asayış, 12 — Asude, 13 — Atı, 14 — Ayin, 13 — Ayna (ayine), 16 — Azâde.

Liste No: 2

1—Bahîl, 2 — Bahis (bahs), 3 — Bahusus, 4 — Baht, 5 — Bais, 6— Baki (bak'adan), 7 — Bakire, 8 — Baliğ, 9 — Batıl, 10— Becayış, 11 — Bedbin, 12 — Bedel, 13 — Beden, 14— Bedevi, 13 — Bedi (bedaat'tan), 16 — Bedihi, 17 — Beis.

Liste No: 3

1 — Cadde, 2 — Cahil, 3 — Caiz, 4 — Câlî, 5 — Camit, 6 — Canip, 7 — Casus, 8 — Cazibe, 9 — Cazip, 10 — Cebir, 11 — Cephe, 12 — Cerrah.

Liste No: 4

1 — Çare, 2 — Çehre, 3 — Çelenk, 4 — Çemen, 5 — Dafia, 6 — Dağdağa, 7 — Dahi, 8 — Dair (daireden), 9 — Daire (türlü manalarile), 10 — Dava, 11 — Debdebe, 12 — Dehşet.

Liste No: 5

1 — Eb'at, 2 — Ebedî, 3 — Ecel, 4 — Ecîr, 3 — (ecer), 6 — Ecnebi, 7 — Egram, 8 — Ecza (türlü manalarile), 9 — Edat (Gramer), 10 — Edep, 11 — Edebiyat, 12 — Ezelî.

Liste No: 6

1 — Facia, 2 — Fahîş, 3 — Fahrî, 4 — Faide, 5 — Fail (gramer), 6 — Faiz, 7 — Fani, 8 — Fatih, 9 — Fazıl, 10 — Faziletli Feci (fecaattan), 12 — Fecir, 13 — Feda.

Liste No: 7

1 — Gadir (gadr), 2 — Gaflet, 3 — Gaile, 4 — Galebe, 5 — Ganimet, 6 — Garaz, 7 — Garip, 8 — Gavamız, 9 — Gaybubet, 10 — Gaye, 11 — Gıda, 12 — Gina, 13 — Girdap, 14 — Gurur.

Liste No: 8

1 — Haber, 2 — Hâdise, 3 — Hafıza, 4 — Hâkim, 5 — Hâkimiyet, 6 — Hal, 7 — Halis, 8 — Hârîka, 9 — Hasılat, 10 — Hassa, 11 — Hatır, 12 — Hatıra.

Liste No: 9

1 — İbda (bedaatten), 2 — İbra, 3 — İcmal, 4 — İcra, 5 — İçtihat, 6 — İdare, 7 — İddia, 8 — İdman, 9 — İdrak, 10 — İhale, 11 — İhdas, 12 — İhraz.

Liste No: 10

1 — Kabahat, 2 — Kabiliyet, 3 — Kabul, 4 — Kabir (= kabr), 5 — Kader, 6 — Kadir (= kadr), 9 — Kafiye, 10 — Kaide, 11 — Kâinat, 12 — Kamus, 13 — Kanun.

Liste No: 11

1 — Lâkap, 2 — Lâkin, 3 — Lâmise, 4 — Lânet 5 — Lâfzî, 6 — Lâübali, 7—Lâzım, 8 — Leh (aleyhinzıddı), 9 — Lehçe, 10 — Letafet, 11 — Levha, 12 — Leyli, 13 — Liyakat, 14 — Lügat.

Liste No: 12

1 — Macera, 2 — Mademki, 3 — Madde, 4 — Maddî, 5 — Mahiyet, 6 — Mani, 7 — Mania, 8 — Mehaz, 9 — Memur, 10 — Memuriyet, 11 — Mübalâğa, 12 — Mübarek.

Liste No: 13

1 — Nabız (= nabz), 2 — Namzet, 3 — Namus, 4 — Naz, 3 — Nazım, 6 — Nesir, 7 — Nedamet, 8 — Nesil, 9 — Neşe, 10 — Neşir, 11—Neşriyat, 12 — Netice, 13 — Nezahet, 14 — Nezaket.

Liste No: 14

1 — Paye, 2 — Pejmürde, 3 — Pençe, 4 — Perhiz, 5— Pervane, 6 — Perver, 7— Peşinen, 9 — Peşin (Pişin), 10 — Peyda, 11 — Peygamber.

Liste No: 15

1 — Rağmen, 2 — Rekabet, 3 — Rakam, 4 — Rakip, 5 — Razi, 6 — Refah, 7 — Remiz, 8 — Renk, 9 — Resim, 10 — Resmî, 11 — Rey.

Liste No: 16

1 — Sabah, 2 — Sabık, 3 — Sabır, (sabr), 4 — Sadaka, 5 — Sade, 6 — Sadet, 7 — Saf, 8 — Safi, 9 — Sahil, 10 — Sahip, 11 — Sahife (sayıfa), 12 — Sahne.

Liste No: 17

1 — Şahıs, 2 — Şahit, 3 — Şahsiyet, 4 — Şaibe, 5 — Şair, 6 — Şiir, 7 — Şetaret, 8 — Şevk, 9 — Şart, 10 — Şayia, 11 — Şer, 12 — Şeref, 13 — Şerait.

Liste No: 18

1 — Tâbi, (tabiiyetten), 2 — Tabut, 3 — Tâli, (derece), 4 — Tarih, 5 — Tecil, 6 — Tedip, 7 — Teemmül, 8 — Teenni, 9 — Teessüf, 10 — Teessür, 11 — Teessüs, 12 — Tehir, 13 — Tekit, 14 — Telif, 15 — Temin, 16 — Tesir.

Şehirler ve Belediyecilik

AVUSTURYADA

— 14 —

1929 senesi Kalas belediye bütçesi muhammen varidat kısımları aşağıda gösterilen şekilde idi:

(Romanya belediyelerinden bir örnek olarak alınmıştır.)

(Birinci kısım)

% 6 ve % 3 nisbetinde munzam kesirler 25,450,000 ley tamirattan belediye hissesi 3,691,265 ley.

(İkinci kısım)

Mezbaha varidatı	1,000,000 ley
Muhtelif teşekküllerden	5,500,000 »
Müskirat kazanlarından ve aletlerinden	500 »
Ayak satıcıları murakabesinden	800,000 »
Hüviyet cüzdanlarından	20,000 »
Nufus kayıtları suretlerinden	120,000 »
Evlâtlık mazbatalarından	1,000 »
Boşanma kararları suretinden	55,000 »
Tanzifattan (Bina cepheleeri hesabıle)	1,500,000 »
Tenvirattan » » »	120,000 »
Esaslı tamirat harcından	30,000 »
Cenaze merasimi hasılatı	10,000 »
Hizmetçi vesikalarından	5,000 »
Arabalardan	450,000 »
Hususî arabalardan ve otomobillerden	250,000 »
Bisiklet resmi	90,000 »
At ve araba beygirlerinden	10,000 »
Hizmetçi vizelerinden	250,000 »

İntisap resmi	850,000 »
» kayıt harcı	150,000 »
Kumarhanelerden (Safi hasılat üzerinden)	20,000 »
Han ve otellerden	250,000 »
Lokantalardan	5,000 »
Yangın söndürme vergisinden	600,000 »
Menkul mallar vergisinden (kıymet üzerinden)	36,000,000 »
Pazar ve hallerden	1,000,000 »
Kaldırım resminden	150,000 »
Ekmek murakabe resminden	1,800,000 »
İkametgâh resminden	500,000 »
İlân resminden	310,000 »
Umumhanelerin teftişinden	200,000 »
Yol parasından	1,500,000 »
Mezbaha resminden	20,000,000 »
Elektrikle tenvir resminden	600,000 »

(Üçüncü kısım)

Belediye arazisi kira tutarı	150,000 »
Belediye binaları kira tutarı	6,201,000 »
Mezarlıklar hasılatı	400,000 »
İltizamlar hasılatı	10,000 »
Arsa satışı	10,000 »
Ekarissaj hasılatı	50,000 »

(Dördüncü kısım)

Bankadaki paralar faizi	50,000 »
Bütçe tasarrufatı	97,700,000 »
Ceza hasılatı	200,000 »
Elektrik ve tramvay safi hasılatından % 20	1,375,000 »
» fabrikası iradı	450,000 »

(Fevkalâde gelirler)

Belediye eshamı satışından	800,000 »
Adliye vekâleti taksitlerinden	1,500,000 »

Bakayadan	12,827,000 »
Elektrik ve tramvay tahsisatından	1,000,000 »

(Müteferrik gelirler)

Eğlence yerlerinden % 25 belediye hissesi	400,000 »
Teberrular varidatı (Vakıf mahiyetinde)	3,950 »

inci senenin Köstence belediye bütçesi adi varidatı da 104,547,258 ley idi. Fevkalâde gelirleri ise altı buçuk milyona çıkıyordu. Adi varidatın başlıca kısımları:

San'at ve iş vergisi (Vasitasız vergilere munzam) on bir buçuk milyon mesken icarları üzerinden üç milyon, şirketlerden iki milyon, belediye depolarına konan ticaret mallarından ve gümrük resmine munzam hissedenden otuz iki milyon, belediye emlâkinin icarından beş milyon, elektrik tevziatından on milyon ve su tevziatından altı milyon ley tutmuştur.

Adi masraflara gelince:

- A — Belediye umumî idare masrafı 27 milyon.
- B — Belediye zabıtası masrafı 2 milyon.
- C — Mektepler ve kiliseler masrafı 7 milyon.
- D — Sıhhat ve İçtimaî muavenet masrafı 13 milyon.
- E — Fukaraya yardım masrafı 21 milyon.
- F — Elektrik fabrikası masarifi 9 milyon.
- G — Su masrafı 4 milyon leye balığ olmuştur.

Avusturya belediyeleri

Umumî harbin sonunda teşekkül eden yeni Avusturya cümhuriyeti arazisi 9 vilâyete taksim edilmiş ve bu vilâyetler 113 kazaya ayrılmıştır.

Malûm olduğu üzere Avusturya, Federal bir hükümettir. Teşriî ve icraî kuvvetler, federal cumhuriyetile (Lander) denilen mahallî hükümetler arasında teşkilâtı esasiye kanununa göre taksim edilmiştir. Belediyeler, hükümet taazzuvlarından olup, yalnız İdarî bir taksimat değildirler, aynı

zamanda mahallî muhtariyetin iktisadi ve idari cüz'ü tamamı teşkil ederler.

Avusturyada 3,913 belediye vardır. Bunlardan 3,551 belediyelerden her birinin nüfusu binden azdır.

Her belediye (gemeinden) de (gemeindrat) denilen ve beş sene müddetle, 20 yaşından yukarı olanlar tarafından intihap dilmiş birer belediye meclisi vardır. Bu meclisler Cümhuriyet millet meclisi ile, federasyona dahil, Lander) leri (Dietes) meclisleri gibi en son demokrasi intihap hukukuna göre aynı esaslar dahilinde seçilir.

1 teşrinievvel 920 tarihli Cümhuriyetin teşkilâtı esasıye kanunu, belediyelerin hukukî vaziyetlerini tesbit etmiştir. Aynı kanun, Viyana şehrini de federasyona dahil bir (Lander) olarak tanımıştır.

(Burgemeister) denilen belediye reisleri ve bunların muavinleri, Prusyada olduğu gibi mütehasıs memurlardan olmayıp, belediye meclisince, kendi azası arasından seçilmiş azalardan mürekkeptir.

Bunların memuriyet müddetleri, intihap müddetleri gibi, beş senedir. Bizim belediye daimî encümeni dediğimiz şekle yakın olarak teşekkül eden (Fac-haus schusse) komitesi icra işlerinde belediye reisine yardım eder. Dahilî umumî idarenin başında bir de (magistratsdirektor) denilen bir müdür vardır.

Belediyeler, muhtar idarenin tam bir parçası tanınmış olduğundan, cümhuriyet teşkilâtı esasıye kanununun 118 inci maddesine göre her nevi emlak satın alma ve bunların mülkiyetini ellerinde bulundurmağa ve bunları işletmeye ve kanunî şartlar altında iktisadi teşebbüslere girişmeğe, kendi bütçelerini yapmağa ve vergilerini toplamağa salâhiyetli sayılmışlardır.

(Belediyenin hakları)

Belediye sınırları içinde, belediyeye faideli her iş belediyeler tarafından yapılabilir. 1920 tarihli yeni belediye kanununa göre belediye vazifeleri sekiz parçaya ayrılmış-

tır. Her grubun başında idarenin demokratlaştırılması prensibine göre bir belediye azası bulunur. Bunlar bir memur vaziyetinde olmamakla beraber, belediye meclislerince tayin olunurlar. Ve vazifelerinden dolayı belediye meclisine karşı mes'uldürler.

Bu azalar, her grup isinin tetkik ve tanzimi için kurulan belediye komisyonlarının daimî raportördürler. Yalnız çok mühim işlerle; gruplara ait prensip işleri için belediye meclisinin kararı alınır.

(Viyana belediyesi)

Viyana şehri birçok hükümet merkezlerinde olduğu gibi hususî bir idare şekline tâbidir.

1 Teşrinisani 920 tarihli cumhuriyet teşkilâtı esasîye kanununa göre evvelen federasyona dahil bir hükümet (Lander) ve aynı zamanda bir vilâyet ve bir belediyedir.

Belediye meclisi, aynı zamanda bir hükümet meclisi olduğundan teşriî salâhiyeti de vardır. 165 azadan mürekkeptir. Bunların arasından 21 kişilik bir şehir icra komitesi (Stadtrat) seçilir.

Belediye reisi ile, iki muavini dahi aynı meclis tarafından intihap edilir ve bu üç zat, Mazistra denilen icra heyetini vücade getirilen Polis âmirliği de belediye tarafından ifa olunur.

Viyana, Pariste olduğu gibi ve bizim İstanbulda yaptığımız şekilde, 21 kazaya ayrılmıştır. Bu kazaların başında Viyana meclisince intihap edilmiş birer müdür bulunur. Her kazanın icra işlerinde müdüre yardım etmek üzere 12 kişilik intihaplı birer idare komitesi vardır.

Viyana şehrinin hem federasyona dahil bir hükümet hem de bir belediye olması ve belediye meclisinin federal hükümetin teşriî meclisi olan (Landtag) meclisi vazifesini de görmesi kadim Atina ve Roma şehirlerinin hâkimiyet haklarına malik (Monisip) lerine benzer.

(Avusturya belediyelerinde malî esaslar)

Avusturyada umumi mahiyette 1896 senesinde yapılan malî islahattan sonra 1910 ve 1917 senelerinde yeni yeni bazı tadiller yapılmış ise de bugünkü malî esaslar 1920 de neşrolunan federasyonun teşkilâtı esasiye kanununa göre hazırlanmıştır.

Teşkilâtı esasiye kanununun gösterdiği malî esaslar dahilinde hazırlanana malî teşkilât kanunu 3 Mart 1920 tarihlidir. Bununla beraber bu kanun da üç kere tadil edilmiştir. Bütün bu tadillerin neticesi:

Konfederasyon sınırları içinde tarh ve tevzi olunacak vergiler ve resimler üç grupta toplanabilir:

1 — Birinci grup:

Konfederasyona mahsus vergi.

Bu vergi münhasıran konfederasyona ait olup ne diğer federal hükümetler, ne de belediyeler, bu vergiye zam yapmazlar ve aynı mahiyette vergi koymazlar.

2 — İkinci grup:

Konfederasyonla, diğer federal hükümetler arasında taksim edilen vergi.

Bu vergiler bir taraftan federasyonun, diğer taraftan Federal hükümetlerle belediyelerin ihtiyaçlarını karşılamaya yarar vergi hasılatının taksim şekilleri üçtür:

A — Müşterek vergi:

İrat vergisi ile şirketlerden alınan vergi gibi, bunlar, konfederasyon tarafından tahsil ve federal hükümetlerle belediyeler arasında taksim edilir.

B — Üzerlerine hisse konan vergiler:

Gayrimenkul servetlerden alınan vergi gibi:

Bu gibi vergileri konfederasyon, kendisi için koyar ve federal hükümetlerle belediyeler kendi ihtiyaçları için bu vergilerin üzerine munzam kesir ilâve ederler.

C — Aynı evsafa vergiler:

Konfederasyon hükümetinin koyduğu verginin aynını, aynı matrah üzerine federal hükümetlerle belediyeler dahi

koyabilirler. Fakat bunun için teşriî meclisin kararı lâzımdır.

3 — Federal hükümetlerle belediyelere münhasır vergiler:

Umumî vergiler ihdası tadili veya ilgası mutlak suret te bir kanun ile olur. Konfederasyon teşriî meclis bütün memlekete şamil vergi koyabilir. Federal hükümetlerin teşriî meclisleri hem kendi hükümetleri için hem de kendi belediyeleri için vergi koymağa salahiyetlidirler. Bu salâhiyetler 30 Haziran 925 kanunile tesbit olunmuştur. (Landtage) denilen federal hükümet meclisleri her nevi terîî kararlarını konfederasyon hükümeti maliye vekiline bildirmeğe mecburdurlar.

Bu kararlardan dolayı ihtilâf çıktığı takdirde millî meclisle, federal meclisten nisbî intihap usulde seçilecek 26 kişilik bir komisyon bu ihtilâfî tetkik ve bir karara rapteder. Ekseriya, her hükümet bu komisyonunda birer aza ile temsil edilir.

Bilâhare vergi ihtilâfları ile milletler meclisinden Avusturya mâliyesini murakabeye memur heyetin vezâifini tanzim sırasında hükümetle bir de veto hakkı tanınmıştır.

(Müşterek vergiler)

- 1 — İrat üzerinden alınan vergi.
- 2 — Beyannameli rente vergisi.
- 3 — Şirketler vergisi.
- 4 — Mubayaa vergisi.
- 5 — Bira, şarap ve ispiroto vergisi.
- 6 — Gayrimenkul kıymetler ve servetler vergisi.
- 7 — Menkul servetler vergisi.
- 8 — Orman ihracat vergisi.
- 9 — Veraset, vergisi.
- 10 Ticaret emtiası muamele vergisi.

Federal hükümetlerle belediyelere tahsis edilmiş olan vergiler kanunda tahdidi mahiyette birer birer sayılmamıştır.

Müşterek vergilerin % 50 si konfederasyon hükümetine ait idi. Bilâhare bu nisbet % 40 a indirilmiştir. Son taksim şekline göre yukarıda ilk üç numarada gösterilen vergilerin yarısı konfederasyona ve diğer yarısı federal hükûmetlere aittir. İçkiler üzerinden alınan % 70 i konfederasyonundur. Diğerlerinden de % 40 - % 80 arasında hissesi vardır.

Federal hükümetlere kalan hissenin yarısı da nüfuslarına göre belediyelere taksim edilmektedir.

926 ve 928 seneleri bütçelerine göre bazı vergiler azalmış ve bir kısmı çoğalmıştır.

Doğrudan doğruya vergiler 926 da 352,5 milyon olduğu halde 928 de 292 milyona inmiştir. Gümrük hasılatı 212 milyondan 216 milyona çıkmıştır. Müteferrik resimler 107 milyondan 99,7 milyona inmiştir.

Konfederasyon inhisarları ve rejileri hasılatına ait 926 kat'î hesapları ile 928 bütçeleri arasında da fark vardır. Tütün inhisarı 173 milyondan 181 milyona çıkmıştır. Tuz inhisarı 14,9 milyondan 13,3 milyona inmiştir.

(Belediye bütçeleri)

Belediye bütçeleri, belediye malî komisyonu tarafından hazırlanır ve malî senenin hululünden dört hafta evvel meclise verilir.

Bütçe fasıl ve maddeleri, belediye hizmetlerine göre gruplara ayrılmıştır. Viyana belediye bütçesi aşağıdaki sekiz gruba taksim edilmiştir:

- 1 — İdarî teşkilât ve memurlar.
- 2 — Maliye kısmı.
- 3 — İçtimai teşkilât ve yardımlar.
- 4 — Mesken işleri.
- 5 — Fennî işler.
- 6 — İktisadî işler.
- 7 — Umumî idare.
- 8 — Belediye teşebbüsleri.

Viyana belediyesi aynı zamanda federal bir hükümet olduğundan belediye bütçesinden ayrı olmak üzere bir de hükümet bütçesi yapmağa lüzum yoktur. Belediye bütçelerine konmuş olan tahsisatlar re sen sarfiyatı icap ettirmez Bunlardan dört bin şiline kadar olan masraflar resen yapılabilir ise de bundan fazlası için belediye meclisinden ayrılmış alâkadar komisyonun reyi alınır. Bir kısım işler de vardır ki bunun için mutlaka belediye meclisi karar verir. 20,000 şilinden yukarı alelumum inşaat bu meyardadır.

Masraf kısımları:

- 1 — Maarif pansiyonları.
- 2 — Sivil hastane masrafları.
- 3 — Arazi mubayaa masrafı.
- 4 — İçtimaî basiret tahsisatı.
- 3 — Âcizlerevi masrafı.
- 6 — Muhacırlar ve kimsesizler masrafı.
- 7 — Yetimler tahsisatı.
- 8 — Kreş masrafı.
- 9 — Terbiye müesseseleri tahsisatı.
- 10 — Annelik için yardımlar.
- 11 — Çocuk bahçeleri.
- 12 — Kimsesizlerin barınacağı yerler tahsisatı.
- 13 — Çocukların tatil zamanlarını geçirecekleri yerler masrafı (Yazlık).
- 14 — Belediye aşçılık ve ev idaresi mektebi.
- 15 — Kadın meslek mektebi masrafı.
- 16 — Oyun ve patenaj sahaları.
- 17 — Dezenfekte rejisi.
- 18 — Sıhhiye dezenfekte rejisi.
- 19 — Veremliler nezareti müessesesi.
- 20 — Diğer hastaneler.
- 21 — Bimarhane.
- 22 — Hastabakıcı mektebi.
- 23 — Dilsizler.
- 24 — Belediye mezarlıklar rejisi.
- 25 — Koloni ve mesken hizmeti.

- 26 — İskâna tahsis edilmiş belediye evleri idare masrafı.
- 27 — Belediye taşocakları rejisi.
- 28 — Kireç ve balast imali, rejisi.
- 29 — Tuğla.
- 30 — Kamyon ve otomobil rejisi.
- 31 — Belediye nakil vasıtaları atölye rejisi.
- 32 — Yolları temizleme rejisi.
- 33 — Bahçeler ve parklar.
- 34 — Banyolar rejisi.
- 35 — Umumî çamaşırhane idaresi.
- 36 — Yollar inşa ve tamir idaresi.
- 37 — Su tevziatı rejisi.
- 38 — Su rejisinin orman idaresi.
- 39 — Kanalizasyon ve lâğım idaresi.
- 40 — Pazarlar, hâller, mezbahalar idaresi.
- 41 — Şehir depo ve mağazalar idaresi.
- 42 — Belediye fırınları idaresi.
- 43 — Mektepler idaresi.
- 44 — Belediye zabıtası.
- 45 — İtfaiye hizmeti.
- 46 — Belediye ilânât acenteliği.

Bunlardan başka daha birçok belediye vazaifi Viyana belediyesince ifa ve idare edilmekte olup diğer Avusturya belediyeleri de mahallî ihtiyaç nisbetinde bu hizmetlerden birçoklarını yapmaktadırlar.

Bu isleri karşılamak üzere belediye varidatı kâfi gelmediği takdirde istikraz da yapabilirler ise de Avusturya parasının sukutundan sonra faiz % 15 e geçtiği için belediyeler hariçten yapılan istikrazlardan sarfi nazar etmişlerdir.

Şimdi istikrazlarını yalnız irat getirecek işlere hasretmekte ve bunları memleket dahilinden yapmağa çalışmaktadırlar.

Avusturya belediyelerinde reji usulile idare edilen, işlerle diğer belediye teşebbüsleri arasında fark vardır.

Viyana belediyesinin elektrik ve gaz, tramvay idareleri, otobüs servisleri ve yeraltı şimendiferleri gibi bir kısım işleri vardır ki bunlar sırf kendi masraflarını kurtarmak üzere idare edilirler. Belediye bunlardan bir kâr beklemez.

Maamafih son belediye intihabına kadar bu işlerde su tevziatı da dahil olmak üzere ticaret ve kâr maksadile yapılırdı. Ve bunların hasılatı Viyana belediyesinin en büyük ıradım teşkil ederdi. O şekilde ki bu işlere ait tarifelere, müstehliklere bilvasıta konmuş bir vergi mahiyetinde idi.

Şimdiki halde (Genrista) denilen belediye ilân işlerde belediye biracılık müessesesi kâr kasdile idare edilenler arasındadır. Maamafih diğer belediye teşebbüsleri ve rejileri de belediye idaresinden ayrı ve iktisadî mahiyette idare edilmektedir. Belediye bütçesinin sekizinci kısmı bu teşebbüslerin yalnız kâr veya zararını kaydeder.

Malî teşkilâta gelince;

30 Haziran 920 tarihine kadar belediye muhasebe teşkilâtının yanında ve ondan müstakil olarak hususî bir belediye veznesi, vergiler tahsil dairesi ve bunların kaza teşkilâtı vardı. Mezkûr tarihte bu işler yeniden tanzim edilmiştir. Şöyle ki:

1 Yalnız idare noktasından muhasebe bu iki kısımdır:

A İlmî muhasebe kısmı (malî usul dairesinde).

B Rejiler muhasebe kısmı (Ticarî usul dairesinde).

İdare gruplarının fennî muhasebe kısmı, ihtiyaca göre şubelere ayrılmıştır. Bu şubeler, hesap notlarının tetkiki ve masrafların murakabesi ve kanunsuz muamele yapılmasının temini gibi işlerle meşgul olurlar.

Reji muhasebe kısmı da merkez ve şubelere ayrılmış ise de bir kısım vazifelerin fennî muhasebe bürosu merkezi ve şubeleri tarafından görülmesi de caizdir.

Vezne teşkilâtı muhasebe kısmından tamamen ayrı merkez ve şubelere taksim edilmiştir. Şubelerde ve merkezde ticarî mahiyette idare edilen rejilerin birer cari hesapları bulunur.

Bundan başka bir de kontrol bürosu vardır ki vize heyeti mahiyetinde ifayı vazife eder. Bu büronun müdürü, beş sene müddetle ve belediye meclisi kararile tayin olunur. Viyana belediyesi bilhassa bu kontrol bürosu teşkilâtından dolayı konfederasyonun Divanı Muhasebata hesap vermez. Divanı Muhasebat diğer federal hükümetlerle belediyeleri' nin hesaplarını tetkik eder.

(Belediye iratları)

1 — İçki ve gıda maddeleri satışı üzerinden alınan resim:

Bu resim, her şeyden alınmaz. Ancak gece müesseselerinden bar, konser salonları, varyete tiyatroları ile tarifesi çok yüksek diğer müesseselerden ve buna benzer mobilyası ve konforu çok lüks olan mahallerin istihlâkâtından alınır.

Viyana hudutları içinde bu mahiyette mevcut müesseselerin takriben üçte biri bu resme tâbidir. Resim bu işleri yapan müessese sahiplerinden alınır. Ve müşterinin ödediği paranın yüzde on beşi nispetindedir.

2 — Bira istihlâkından hükümet resmi:

Bu resim, biranın hektolitresinden altı şilin olarak alınır.

3 — Muharrik kuvvetler resmi:

Elektrik fiatının yüzde dördü ve gaz fiatının yüzde bir buçuğu resim olarak alınır.

4 — İdarî resim:

Mükelleflerin hususî menfaatleri dahilinde resmî makamlar tarafından yapılan muamelelerden alınan bir resimdir. Arzuhal pulu, av vesikalarından alınan resim bir kısım belediyelerde İdarî resim sayılmıştır, inşaat, tamirat ruhsatıyeleri de bu meyandadır.

3 — Müsaade ve ruhsat harcı:

Avusturya sanayi hukukunun bir hususiyeti vardır ki, o da bir kısım san'at ve mesleklerin ifası için mutlaka salâhiyettar mercilerdir. Mezuniyet almak usulidir. Hatta bir

kısım belediyelerde bu müsaade ve ruhsatnameler rekabet sahasını tahdit edebilir. Çünkü bu ruhsatnameler, müsaadeyi haiz olanlara bir imtiyaz temin eder ve bundan dolayı sekiz dereceli bir tarife üzerinden (250 - 5 şilin) senelik resim alınır.

Bu ruhsatnamelerin başkasına devrinde senelik resmin dört misli intikal harcı olarak alınır.

6 — İkamet resmi:

İkametgâhları kiraya verenlerden kira bedeli üzerinden % 10 resim alınır. Eğer mevkileri ve tesisatı ve konforu itibarile lüks mahiyette ise ayrıca % 10 zamedilir.

Otellerdeki kira bedelleri üzerinden % 35 resim alınır.

7 — Temaşa resmi:

Bu resim temsillerde, müsabakalarda, eğlencelerle tenezzühlerde bunları tertip edenlerden alınır.

Asgarî olarak mevki ücretinin yüzde beşi (tiyatro, opera, konserlerde) ve azamî yüzde otuz üçü (at yarışlarında ve boks maçlarında) alınır. Her seferinde on bin şiline kadar çıkmak üzere toptan da alınabilir.

8 — Menkul mallar satış resmi: (Tellaliye muadili)

Bu resim umumiyetle %7 olarak alınır. Fakat yiyecek maddesi iptidai maddeler gibi satışlarda % 1 dir. Harice mal çıkmasını icap ettirecek beynelmilel müzayedeli satışlarda bunlardan dahi % 5 resim alınabilir.

9 — Gayrimenkul mallar satış resmi: (intikal resmi)

Malî teşkilât kanununa göre konfederasyon idaresi gayrimenkul malların elden ele geçmesinden bir resim alınır. Belediyeler, bunun üzerine munzam kesir koyabilirler. Bu munzam hisseler umumiyetle % 50 dir.

10 — Kıymetlenme resmi:

Bir gayrimenkulün ferağında ferağ edenin ilk aldığı zaman ile ferağ ettiği zaman arasındaki kıymetlenme farkı esas tutularak % 10 kıymetlenme resmi alınır. Bilâhare bu miktar % 6 ya indirilmiştir.

11 — Arazi vergisi:

Kadastro safi iradı üzerinden alınır. Ve umumiyetle hükümetlere aittir. Şehir dahilindeki bahçeler metre murabbaı üzerinden vergiye tabidirler.

(Lüks vergileri)

A — Garajı belediye hududu içinde bulunan hususi otomobillerden 6 beygir kuvvetine kadar 100 şilin ve 7 beygir kuvvetinden itibaren 150 şilin alınır. Bu vergi her üç ayın ilk günü ödenmek üzere dört taksitte tahsil edilir.

B — Hizmetçi resmi:

Gerek kendileri ve gerek aileleri efradı için iki veya daha ziyade hizmetçi kullananlar belediyeye bir resim verirler. İkinci hizmetçi için 50, üçüncü hizmetçi için 250, hizmetçi üç olduğu takdirde hepsi için 350, hizmetçi dört olursa yine hepsi için 900 şilindir.

Erkek hizmetçiler için bu resim iki kattır. Bu takdirde erkek hizmetçiler daima sonuncu sayılır. Bu resim bir defada ve senebaşında tahsil olunur.

C — At resmi:

Gerek binek atlarından, gerek çeki beygirlerinden senede 250 şilin alınır. Kira arabaları 40 şilin verirler

D — Köpek resmi:

Belediye hududu içinde hususî surette bulundurulan her köpek için senede 12 şilin alınır.

E — Tali oyunları ve bahsi müşterek resmi tarifesine göre kazançlardan % 1 den % 25 e kadar resim alınır.

K. NACİ

Roma Şehreminliği hakkında 28 Teşrinievvel 925 tarih ve 1949 numaralı kararname

1 Roma komünü şehremaneti halinde idare olunur.

2 — Roma şehreminliği hududu Roma komünü hududunu ihtiva eder.

3 — Roma şehreminliği hukukî şahsiyettir. Mer'î kanunlar mucibince komüne terettüp eden bütün vazife ve hizmetler şehremini tarafından yapılır. Bundan başka, hizmetlerin güzelce ifa edilmesi maksadı ile - maliye ve diğer alâkadar nezaretlerle uyuşularak dahiliye nezaretince edilecek teklif üzerine kral kararnamesile halen devlet merkezi idarelerde Roma vilâyetine ait bulunan hizmetlerden şehremaneti arazisi dahilinde bulunan ve şehir halkını alâkadar eden bazıları Roma şehremanetine tevdi olunabilir.

4 — Roma şehreminliği bir şehremini tarafından idare olunur. Şehremininin iki muavini ve yardımcı on rektörü vardır.

Şehremininin 80 adet müşaviri bulunur.

5 — Şehremini, nazırlar meclisinin mütaleası üzerine dahiliye nezaretince edilecek teklife müsteniden kral kararnamesile tayin olunur.

Şehreminliğini alâkadar eden işler mevzuu bahsolduğu takdirde, nazırlar meclisi, içtimalarına şehremini celbedebilir.

6 — Şehremini muavinleri, şehremini ile nazırlar meclisinin mütaleası alındıktan sonra dahiliye nezaretinin teklifi üzerine kral kararnamesi ile tayin olunur.

7— Şehremini ile muavinleri devlet memuru olup dahiliye nezaretine mensupturlar. Memurin kanununa merbut 1 numaralı cetvelde bunlar için A grubunun ikinci derecesine ve yine bu grubun dördüncü derecesine iki mevki açılacaktır.

Bu yerlere devlet memurlarından biri tayin olunursa bu memurlar evvelce mensup oldukları nezaret kadroların-

dan çıkarılacaklar, ve şehremanetindeki vazifelerinden infisallerinde eski vazifelerine avdet edeceklerdir. Eski vazifeleri o sırada münhal değilse istisnâ olarak kadro fazlası suretinde istihdam edileceklerdir.

11 Teşrinisani 923 tarih ve 2395 numaralı kararname ile 30 Kânunuevvel 923 tarih ve 3084 numaralı kararnamelerin taallûk eden ahkâmı şehremini ve muavinleri hakkında da tatbik olunacaktır.

Şehremini ile muavini vazifeye başlamadan evvel dahiliye nazırının önünde vilâyet ve nahiyeler kanununun 150 inci maddesi mucibince yemin edeceklerdir.

Dahiliye nezaretinin kararnamesile, şehreminile muavinine temsil tahsisatı olarak eminlik bütçesinden tahsisat tefrik olunacaktır.

8 — Kral sarayında ve merasim esnasında cari olacak teşrifat hakkında teşrifat nizamnamesinden maada şunlara riayet edilecektir:

a — Şehremini dördüncü tabakaya girecek ve dokuzuncu sınıfta memurin kanuna merbut derece cetvelinde ikinci dereceye dahil bulunanların yanında bulunacaklardır.

b — Şehremini muavinleri, valilerin girecekleri tabaka ve sınıfa gireceklerdir.

9 — Şehremini mer'i kanunları sindako ve cunta ve komün meclisine ait bulunan bütün salâhiyetleri haiz olacaktır.

Bu salâhiyetleri ifa ederken vilâyet ve nahiyeler kanun ve nizamlarında münderiç bulunan ahkâma riayet edecektir.

Şehremininin mukarreratı vilâyet ve nahiyeler kanununun üçüncü faslının 7 inci babında muharrer mürakabe ve vesayete tâbi değildir.

Bu kararlar, atideki madde hükümlerinden maada hususlarda lâzimül infazdırlar.

30 Kânunuevvel 923 tarih ve 2839 numaralı kararnamenin 114 üncü maddesile kral hükümetine mevdu salâhiyetler şehremaneti hakkında da caridir.

10 — Muavinler, şehreminine vazifesini yaparken yardım ederler. Eminin mes'uliyeti altında olmak üzere onun vereceği vazifeleri yapabilirler.

Şehremini, her gaybubet ettikçe veya icrayı vazifeden memnu kaldığı zaman yerine vekâlet edecek muavini tayin eder.

11 — Rektörler, Maliye, Maarif, Nafia ve iktisat nezaretlerde uyuşularak dahiliye nezaretinin kararnamesile şehremininin göstereceklerinden tayin olunur.

Rektörlük vazifesine devlet memurları tayin olunursa, haklarında 7 inci maddenin 2 inci fıkrası hükümleri tatbik olunur.

12 — Rektörler ihtisaslarına göre hizmet şubelerinin idaresinde şehreminine yardım ve bu şubelerle münasebatta bulunarak şehremininin kararına arzedecek mesaili tetkik ve projeler ihzar ederler.

13 — Müşavirler nazırlar meclisinin mütaleası alındıktan sonra dahiliye nezaretinin teklifi üzerine kral kararnamesile tayin olunurlar.

Tayin olunacak müşavirler Romada doğmuş, orada en aşağı 10 senedenberi mütemekkin bulunmuş olan vatandaşlardan intihap olunacaktır. Bunların intihabında vilâyet ve nahiyeler kanununun 25 ve 26 inci maddeleri hükümleri tatbik olunacaktır.

Müşavirler dört sene müddetle hizmette bulunurlar. Ve tayinlerinde cari olan usul ile yerlerinde ipka olunabilirler.

Dört sene zarfında istifa vesair sebeplerle vazifeden ayrılan müşavirler yerine, inhilâl vukuundan üç ay zarfında başkası ikame olunur.

Müşavirlik vazifesi, şehremini ve muavini ve rektör vazifelerde içtima edemez.

Müşavirler, vazifeye başlamazdan evvel, vilâyet ve nahiyeler kanununun 150 inci maddesi mucibince, hep birlikte dahi, şehreminin önünde yemin ederler.

14 — Müşavirlerin 65 adedi:

Atideki cetvelde mezkûr şahsiyetler tarafından irae edilecekler arasından intihap suretile tayin olunur. Şahsiyetler, cetvelde her birinin karşısında birinci şütunda muharrer miktarda namzet teklifine ve ikinci şütunda muharrer miktarda temsil olunmağa salâhiyettardır:

Roma ziraat komitesi	3	1
Roma vilâyeti seyyar ziraat dersleri birliği	3	1
Roma vilâyeti (agrimensore) odası.....	3	1
Roma ticaret ve san at odası.....		6
Avukatlar bürosu	10	3
Müddeiumumiler bürosu	10	3
Mimar ve mühendis odası	9	3
Doktor ve cerrah odası	6	2
Eczacılar odası	3	1
Muhasipler odası	6	2
Baytarlar odası	3	1
Darülfünun	6	2
Mühendis mektebi	1	3
Lincei millî akademiyası.....	1	3
San Lucca akademiyası	1	3
Santa Cecilia akademiyası	3	1
Güzel sanatlar mektebi.....	3	1
Faşist konfederasyonları.....	84	28
İtalya sanat konfederasyonları	6	2
İtalyan kooperatif Roma şubesi	6	2
Gazeteciler odası	3	1
Mimariler cemiyeti Roma şubesi.....	3	1
Askerî malûller cemiyeti Roma şubesi	3	1
Harpte ölenlerin yetimleri birliği	3	1
İtalyan kadınlar odası	3	1

Alâkadar şahsiyetler tarafından yukarıda tesbit olunan tarz ve miktarda namzet irae edilemezse, boş kalan yerler, atideki fıkrada muharrer olanlara ilâve olunur.

B Müşavirlerden 15 i A fıkrasında muharrer müesseseler tarafından temsil edilmemiş bulunan emlak sahipleri veya sair müesseseler arasından seçilir.

15 — Müşavir tayini için alâkadarların tâbi olacakları kaideler şehreminin mütaleası alındıktan sonra dahiliye nezaretince neşrolunacak kararname ile tayin olunacaktır. Bu kanunun ilk defa tatbiki mevkiine vaz'ında tatbik edilecek olan 44 üncü madde hariç olmak üzere, namzet iraesı 4 senelik müddetin son üçüncü üç aylığında vuku bulacaktır.

16 — Her dört senede bir müşavir namzedi iraesine ve temsil edilmeğe hakları olan müesseselerin cetveli gözden geçirilerek muktazi tashihler şehreminin mütaleası alındıktan sonra dahiliye nezaretinin teklifi vizeme kral kararnamesile icra olunacaktır.

17 — Şehremini her rektörün memur olduğu hizmet grubu için müşavirlerin ihtisaslarına göre sekiz müşavir tefrik eder. Bunlar dört senelik vazife müddeti zarfında rektörlere en nafi şekillerde muavenet ve müşareket ederler.

18 — Müşavirler Roma «Consulta» sını teşkil ederler.

Şehremini konsultaya riyaset, müzakerelerine iştirak eyler.

Şehremini muavini ile rektörler de konsulta içtimalarında hazır bulunarak müzakerelerine iştirak edebilirler.

Konsultaların içtimalarında başkâtip hazır bulunur.

19 — Şehremini, aşağıdaki mevzular hakkında konsultanın mütaleasını alacaktır:

A — Muhammenat bütçesi,

B Vergi tarhile buna ait nizamnameler ve kanunî had fevkinde munzam tekâlif tarhı,

C — Ne mahiyette olursa olsun yapılacak işlere dair plânlar tanzimi,

D Doğrudan doğruya amme hizmetleri deruhtesi,

E — İstikraz akitleri,

F — Bütçeyi beş seneden fazla taahhüt altına sokan masraf akitleri,

G — Kıymeti bir milyon lirayı müteceviz gayrimenkul, düyünü umumiye eshamı, kredi senetleri, sanayi hisseleri satışları,

H — Senevi 100 bin lireti müteceviz bir paranın gayrimenkulât alımı veya ipotekli ikrazlarda bulunulması veya tevdiat ve ikrazat sandığına yatırılması veya devlet eshamı veya hazine bonoları alınması hususlarında istimali istenmediği takdirde sanayi hisse senetleri alımı veya sair suretle kullanılması için,

I — Amme hizmetlerini istihdaf etmiyen ve seneliği yüz bin lirete balığ olan 12 seneyi müteceviz iş ve hizmet akitleri,

L — Kıymeti bir milyon lireti müteceviz davalar ve uzlaşmalar.

Şhremini başkaca lüzum gördüğü ahvalde konsultanın mütaleasını alabilir.

20 — Konsulta içtimalarının muteber olması için komün umumî meclisleri hakkında cari olan hükümler tatbik olunur.

Konsulta, mutlak ekseriyetle karar verir.

21 — Konsulta, birbirinden en az beş gün müddetle toplanan üç içtimada nisap noksanlığı dolayisile karar veremezse - 19 uncu maddenin birinci kısmında muharrer ahvalde dahi - şhremini konsultanın reyini almadan harekete salâhiyettardır.

22 — Şhremini ile muavinler ve ihtisasına göre hizmet şubesine ayrılmış olan rektör hep birlikte Roma (Majistrato) heyetini teşkil ederler.

Müteaddit rektörleri alâkadar eden karışık işlerde bu heyete diğer alâkadar rektörler de iştirak ederler.

Bu heyetin içtimalarında başkâtip hazır bulunur.

23 — Şhremini, meri vilâyet ve nahiyeler kanununun vilâyet idare cuntasınınca tasdik edilmesine lüzum gös-

terdiği hal ve işlerle 30 Kânunuevvel 923 tarih ve 2839 numaralı kararnamenin 52 inci maddesinin A bendinde (Prefettura) meclisinin tasdikına ihtiyaç gösterdiği hal ve işlerde Majjstratonun mütaleasını alacaktır.

19 uncu maddede derpiş edilen hallerde majjstratonun mütaleası konsultanın mütalaasına tekaddüm edecektir.

Şehremini sair lüzum gördüğü hallerde Majjstratonun mütaleasını alabilir.

24 — 10, 12 maddelerle 19 uncu ve 23 üncü maddelerin son fıkralarında muharrer hükümlere ilâveten şehremini, muavin, rektör ve müşavirlerden şahsan ve heyet halinde istifade edebileceği gibi hususî ehliyeti olan ve san'at, ilim ve meslekte şöhret sahibi olan diğer vatandaşların da yardımlarından istifade edebilir.

25 — Bu kanunla konsulta veya Majjstratonun mütaleası alınması icabeden bütün hal ve meselelerde şehremini tarafından alınacak kararlar tarihlerini müteakip ilk tatil gününde protorluk ilân tahtasında neşrolunacaktır.

Eminin muhammenat bütçesinin tasdikına veya kanunî had fevkinde munzam vergi tarhına mütedair kararları, kararların tarihini takip eden ilk tadil gününden itibaren sekiz gün neşir ve ilân edilecektir.

26 — Aşağıdaki maddede derpiş olunan hal müstesna olarak kanunen neşri mecburiyeti olan kararlar neşirleri tarihinden on gün sonra lâzımülnifaz olurlar. Yalnız müstaceliyeti derkâr olanlar, neşirlerinden beş gün sonra lâzımülnifaz olurlar.

Muhammenat bütçesinin tasdikına veya kanunî had fevkinde munzam vergi tarhına müteallik kararlar 32 inci maddede derpiş edilen tasdikten sonra lâzımülnifaz olurlar.

27 — Şehreminin konsultanın mütalaasına muhalif hareket edeceği ahvalde ve 21 inci maddede derpiş edilen halde vereceği kararlar - kararın müstaceliyeti beyan edilmiş ise - 29 uncu maddede muharrer mühletin inkızasından sonra lâzımülcira olurlar.

28 — Şehreminin konsulta veya Majistratonun mütalaalarını alması lazım gelen icraatı aleyhine alakadar tarafından şikâyet, veya vazifede bulunan müşavirlerin ekseriyeti tarafından itiraz olunabilir.

Eminin muhammenat bütçesinin tastikine veya kanunî hat fevkinde munzam vergi tarhına mütaallik kararları aleyhine, her vatandaş tarafından şikâyet ve itiraz olunabilir.

Eminin sair mukarreratı kat'idir.

29 — Hakkında şikâyet veya itiraz edilecek karar için müracaat mühleti kararın neşrinden itibaren şikâyette on, itirazda onbeş gündür.

Muhammenat bütçesinin tastikine veya kanunî hat fevkinde munzam tekâlif tarhına müteallik kararlar aleyhine gerek itiraz ve gerek şikâyet mühletleri en son neşir gününden itibaren onbeş güne iblâğ olunmuştur.

30 — Yukarıki maddeler mucibince vazifede bulunan müşavirlerin ekseriyeti tarafından yapılan itiraz kararın icrasını tâlik eder.

Yukarıki maddeler mucibince yapılacak şikâyet tâliki mucip olmaz Bununla beraber mühim sebeplerle alâkadarın müracaatı üzerine nihaî kararı verecek makamın ihzârı kararla tâlik olunabilir.

31 — Majistratonun mütaleası kanunen alınmak lâzım gelen mukarrerat aleyhine şikâyet ve itirazları dahiliye nezareti nihaî surette bir karara rapteyleyler.

Aşağıdaki madde hükmü hariç olarak konsultanın mütaleası kanunen alınmak lâzım gelen mukarrerat aleyhine şikâyet ve itirazları, dahiliye nazırının veya mezun kıldığı memurun riyaseti altında aşağıdaki zevattan mürekkep bir komisyon tetkik ve karara rapteyleyler. Bu komisyonun kararı katidir.

A — Her dört senede bir olmak üzere maliye, maarif, nafia ve iktisat nezaretlerince tayin olunacak dört aza,

B — Mevzuu bahsolacak muamelenin mahiyetine göre umuru mülkiye veya umumî sağlık umum müdürleri ve ya-

hut bunların dahiliye nezaretinin beşinci derece memurları arasında intihap edecekleri birer memur,

C — Roma valisi,

D — Konsultanın ilk içtimasında, konsultayı teşkil edenler haricinden ve müşavir seçilmeğe ehil olanlar arasından olmak üzere dört sene müddetle vazife yapmak üzere seçeceği dört aza,

Bu suretle teşekkül eden komisyon, reisinden başka en az beş aza ile ve mutlak ekseriyetle müzakere icra ve karar ita eyler.

Müsavat halinde reisin bulunduğu taraf raciidir.

32 — Şehreminliğinin kendine mahsus bütçesi vardır. Bütçesi maliye nazıriyle uyuşularak nazırlar meclisinin mütaleası lâhik olduktan sonra dahiliye nezaretinin teklifi üzerine kral kararnamesile tasdik olunur.

Bütçe aleyhine veya kanunî hattan yukarı tarholunan munzam vergiler aleyhine edilen şikâyet ve itirazlar hakkında yukarıdaki madde de mezkûr komisyonun mütaleası alındıktan sonra aynı kararname ile hüküm verilir.

33 — Yukarıki maddede yazılı kral kararnamesi kat'idir. Bu karar aleyhine sureti kazaiyede devlet şûrasına yalnız meşruiyet noktasından müracaat kabul edilmiştir. Şûraya müracaat mühleti ile mahkemede cereyan edecek mühletler yarı yarıya indirilmiştir. Şûra dairesi alâkadarın vereceği muhtıra ve evrak üzerine iddia makamının gıyabında hükmünü verir.

34 — Roma şehreminliği bütçesi Roma komünü varidat ve masrafı bu komüne hususî kanunlarla tahsis edilen sair varidattan başka:

A — Temsil masrafı, artan belediye işleri masrafı, imar plânlarının icrası, yolların tanzimi, sanat eserleriyle heykellerin muhafaza ve ıslahı için dahiliye bütçesine konacak senevî bir tahsisatı,

B — (Ağro Romano) daki umuru nafianın tanzimi için iktisat nezareti bütçesine konacak senevî bir tahsisatı,

C — Aşağıdaki maddede muharrer tahsisatları da ihtiva eder.

İşbu maddenin A - B bentleri mucibince devletçe tahsis olunacak tahsisattan istimal olunmayanlar Devlet bütçesinde tahsisat bakiyesi addolunacaktır.

A ve B. bentlerinde mezkûr tahsisatın miktarı maliye nezareti ve -B bendindeki tahsisat için- Nafia ve iktisat nezaretlerde uyuşularak Dahiliye nezaretinin teklifi üzerine kral kararnamesile tayin olunacaktır.

Muhammenat bütçesinin tanzim ve tatbiki, hesabı kat inin ita ve tasdiki A, B, D, fırkalarında mezkûr tahsisatlar üzerinde maliye nezaretine ait kontrolün icrası, memurların mes'uliyetleri hususları maliye nezareti ile kararlaştırıldıktan sonra dahiliye nezaretinin teklifi üzerine kral kararnamesile tesbit olunacaktır.

35 — Üçüncü maddenin son fıkrasında derpiş edilen halde Roma şehreminliğine intikal eden hizmetlere mukabil bu hizmetler için devair bütçelerinde mevcut olan tahsisat eminlik bütçesine konacak veya devairce senevi eminlik bütçesine maktuan yardım edilecektir.

Bu baptaki tedabir maliye nezareti ve alâkadar nezaretlerle kararlaştırıldıktan sonra dahiliye nezaretinin teklifi üzerine sadır olacak kararname ile ittihaz olunacaktır.

36 — Tarh, tahsil olunacak tekâlif hususunda komünlerin tâbi oldukları kanun ve nizam hükümleri şehreminliğine de tatbik olunacaktır.

37 — Eminlik hududu dahilinde Devlet ve belediye zabıta hizmetleri tevhit edilmiş ve Roma (kestöruna) verilmiştir.

Aşağıdaki madde hükmü mahfuz kalmak suretile yukarıki fıkra hükmünün icrası ve masrafın alâkadarlar arasında tevzii hususları şehremininin mütaleası alındıktan sonra dahiliye nezaretinin teklifi üzerine kral kararnamesile tesbit olunacaktır.

Şehremininin ve Roma kestörünün mütaleası alındıktan sonra dahiliye nezaretince isdar olunacak kararname ile

şehreminince kestörun mütaleası alınmak lâzımgelen ahval ve mesail tesbit olunacaktır.

38 — Yukarıdaki maddede muharrer yeni teşkilât dolayisile şehreminliği hududu içindeki jandarma kışlaları ve emniyeti umumiye daireleri masrafı devlete intikal eylemiştir.

Sair jandarma ve emniyeti umumiye masrafı Roma vilâyeti bütçesinden görülecektir.

39 — Eminlik tarafından doğrudan doğruya deruhte olunacak amme hizmetleri hakkında 29 mart 903 tarih ve 103 numaralı kanun ile bunu muaddil 30 Kânunuevvel 923 tarih ve 3047 numaralı kararname hükümleri bakidir. Yalnız işbu kanunun 9 uncu maddesinin 2 inci fıkrası ile 19 uncu maddesinin A bendindeki hükümler müstesnadır.

Kral hükümeti eminin mütaleasını alarak emanet tarafından deruhte olunacak amme hizmetlerinin varidat ve masrafı doğrudan doğruya emanete intikalini ve yahut belediye hizmetlerinin efrada tevdiini emretmeğe salâhiyettardır.

40 — Vilâyet idare cuntasının kazaî salâhiyeti ile vergi tarh ve tahsilinden mütevellit zuhur eden ihtilâfları istinaf en rüyet salâhiyeti hakkında eminlik mukarreratına ait hususat bakidir.

41 — Şehreminliği, halen mer'i nizamlar mucibince Roma vilâyetine dahildir. 1926 senesinden sonra Roma vilâyetine valilik makamı, vali konağı ve jandarma kışlaları ve polis karakolları masrafına yardım olmak üzere devletçe senevi tahsisat verilecektir.

42 — Şehremini, muavinleri ve rektör ve müşavirleri ve başkâtibi ile birlikte merasimde Roma şehrini temsil eyler.

41 — Eminlik daireleri emin tarafından yapılacak nizamname ile tayin olunacaktır. Halen Roma komününde istihdam olunan memurların hakları mahfuzdur.

44 — İşbu kanunun ilk defa icraya vaz'ında müşavirlerin tayini için kral hükümeti:

A — Müesseselerin namzet gösterecekleri müddeti,

B — Müşavirlerin vazifeye başlayacakları tarihi,

C — İlk tayin olunan müşavirlerin vazifede kalacakları müddeti tesbit eylemeye salâhiyettardır.

B. harfinde gösterilen tarih tesbit edilmedikçe müşavirlere ve konsultaya müteallik bütün hükümler tehir edilecektir.

31 inci maddede derpiş edilen komisyonun kararları, d bendinde gösterilen azalar noksan bulunsa dahi, muteber olacaklardır. (10 Haziran 926 tarih ve 1023 numaralı kararname ile muaddil şeklidir.)

45 — İşbu kararname 1 Şubat 926 dan muteber olacaktır.

9 Kanunuevvel 926 tarih ve 2055 numaralı kararname (Volpi kararnamesi)

1 — 10 Haziran 926 tarih ve 1023 numaralı kararnamenin 3 üncü (Yukarıki kararnamenin 44 üncü) maddesinin B. bendinde muharrer tarih tesbit edilinceye kadar 28 Kânunuevvel 926 tarih ve 1949 numaralı kanunda şehremini muavinleri, rektör ve Roma Majistrato heyeti ile Roma şehreminliği idaresine ait bütün salahiyetler yalnız şehreminine tevdi olunmuştur.

2 — Dahiliye nezareti kadrosuna A. grubunun 4 üncü derecesinden bir başkâtiplik ilâve olunmuştur.

Bu vazifeye devlet memurlarından birisi tayin olunursa memur geldiği dairenin kadrosundan çıkarılacaktır. Şayet şehreminliğindeki vazifesinden infisal ederse, eski yeri münhal olmasa da kadro fazlası olarak eski yerine oturacaktır.

Eminlik başkâtibi vazifeye başlamadan evvel dahiliye nazırının önünde vilâyetler kanunu mucibince yemin edecektir.

Roma şehreminliği halikındaki mukarreratın tadiline dair

6 kânunuevvel 928 tarih ve 2702 No.lu kanun

1 — Roma şehreminliği bir şehremini tarafından idare olunur. Eminin bir muavini bulunup gaybubet ve işten memnuiyet hallerinde emine vekâlet eder.

Eminlikte Roma konsultası adında 12 azadan mürekkep bir istişare heyeti vardır.

2 — Emin ile muavin nazırlar meclisince karargir olduktan sonra dahiliye nezaretinin teklifi üzerine kral kararnamesile tayin olunur.

3 — Konsulta azaları korporasyon nezaretile uyuşularak dahiliye nezaretinin teklifi üzerine kral kararnamesile tayin olunurlar.

Bunlar dört sene vazife görürler. Ve yeniden tayin olunabilirler.

Korporasyon nezaretile uyuşularak dahiliye nezaretinin teklifi üzerine kral kararnamesile azlolunabilir. Azil kararı aleyhine idareten veya hukukan hiç bir hak makbul değildir.

Müşavirlik vazifesi meccanidir.

4 — Roma konsultasına şehremini riyaset eder. Emin lüzum gördüğü zaman konsultayı içtimaa çağırır. Ruznameyi tesbit etmek emine aittir.

Eminin gaybubeti veya işten memnuiyeti halinde konsultayı içtima ettirmek ve ruznamesini tesbit ve riyaset eylemek salâhiyeti muavine terettüp eder.

Konsulta içtimalarında başkâtip hazır bulunur.

5 — Konsultanın içtimaları alenî değildir, içtima nisabı için en aşağı azanın yarısının huzuru şarttır.

Konsultanın kararları mutlak ekseriyetle verilir.

6 — Konsultanın kararları alınmak lâzımgelen mevzular şunlardır:

I — 1 Muhammenat bütçesi,

- 2 —Kat'î hesap,
- 3 — Vergi tarhi ile bu baptaki nizamların tanzimi,
- 4 — Yapılacak her nevi işin tarzı icrasına ait plân tanzimi,
- 5 — Doğrudan doğruya eminlikçe yapılmak istenilen amme hizmetleri,

Emin sair lüzum gördüğü hallerde de konsultanın mütaleasını alabilir.

7 — Hususî bir tasdika lüzum göstermiyecek mesailde emin tarafından ittihaz olunacak kararlar kat'idir.

Müşavirlerin, eminin hiç bir mukarreratı aleyhine itiraza salâhiyeti yoktur.

8 — 30 Haziran 929 tarihine kadar, Roma şehremini umumî ve hususî kanun ve nizam hükümlerine muhalif dahi olsa şehreminlik memurlarını hizmetten afva ve vazifelerini tebdile salâhiyettardır.

9 — 28 Teşrinievvel 925 tarih ve 1949 numaralı kararname ile bu kanuna muhalif sair hükümler mülğadır.

Divanımuhasibat
Murakıplarından
Ali Ragıp

Hükümet Muamelâtının İktisadileştirme Esasları

A - Çalışma usulünün ıslahı, B - Teşkilâtın ıslahı, C -
Makineleştirme, D - İnsan kudreti, E - Rasyonel mubayaa, F -
Rasyonel satış

Yazan: Alman İktisadî İdare Enstitüsü
Fen müşaviri **Richard**
Couve - Berlin 1932 Haziran
Nakili: **Macit Burhan**

Geçen nüshadan mabat

D — İktisat ve tasarrufatta memurun rolü

1 — Memur ve rasyonelleştirme:

Rasyonelleştirme işinde memuru berveçhiati iki sebepten dikkat nazarına almağa mecburuz.

a) — İktisadî sebepler (meselâ Türkiyede memurların maaşatı 70 ilâ 80 milyon lira tutmaktadır).

b) — İş usullerine ve çalışma vasıtalarına uyacak insanın kudretinin hüsnü muamele ve hüsnü muhafaza edilebilmesi.

2 Hükümet memurları:

Resmî daireler, umumiyetle sabit memurlarla islerler ve hususî idarelerden bu suretle ayrılırlar. Bu fark, daimî memurlar tarafından yapılması lâzımgelen işlerin cinsinden de anlaşılmaktadır. Evvelce memurluğu bir meslek telâkki etmiyen devletler bile (meselâ birleşik Amerika hükümetleri) meslek memurları yetiştirmektedirler. Resmî dairelerin daha İktisadî çalışması için bir memurun yerine ücretlilerin veya yevmiyelilerin ikamesi teşebbüsü, faideden ziyade mazarratı mucip olabilir. Fakat buna mukabil de, memuri-

yetler; yalnız daimî memurlar tarafından yapılması lâzımgelen işler için ihdas olunmalıdır.

Resmî dairelerde ücretli memur nisbeten pek azdır. Yevmiyeli memur ise, daha ziyade işletme ve idarelerde tanzif edilmektedir.

Resmî dairelerin İktisadî çalışması, ancak; maaşlı, ücretli, yevmiyeli memurların vazifelerine ve derece cetvellerine göre terfi imkânlarının kanun veya talimatla bahşedilmiş olması ile mümkündür. Yevmiyeli memurların fazla mesai hakları da hakkaniyetle verilmesi hususu düşünölmek lâzımdır.

Hükümet, memur ve halk; memur teşkilâtının yevmiyesile pek alâkadarlardır. İdarî vezaifi ifa için; lüzumundan fazla memur istihdam edilmesi sade bütçeyi değil, bazı ahvalde hakikaten çalışkan ve vücutlarına ihtiyaç olan memurların da kâfi maaş almamalarını mucip olur. Bunun için mutlaka mevcut işlere göre memur istihdam etmeğe gayret etmelidir. Buna bilhassa masraflarını varidatlarına göre yapması lâzımgelen işletmeler (vilâyetler, posta, demiryolları, seyrisefain ve saire gibi) dikkat etmelidirler.

Hükümetin İktisadî çalışması için, memur adedini azaltmak suretile, memur masrafını kıstmak en mühim İktisadî tedbirlerden biridir.

3 — Memurlar yorucu şekilde değil, normal şekilde çalışması lâzımdır:

Rasyonelleştirme, her şeyde en çok ve yüksek randımanı esas tutar. Bunun devlet dairelerine tatbikında, insan kudretinin de israf edilmeyecek surette ve iktisadi işletilmesi lâzımgeldiği anlaşılır. Fakat; en yüksek ve yetişmiş şahıslar tarafından en mükemmel vasıta ile yapılacak işleri, vasat bir memurdan da beklememek onun ifrat derecede yorulmasını istememek şarttır. Memurdan ancak normal bir mesai, yani mütemediyen çalıştığı zaman ifrat derece yorulmaksızın yapabileceği miktar iş talep olunur. Vasat derecedeki memurlar üzerinde iyi çalışma şeraiti ve daimî iş bu-

lunması sıralarında ve sürekli çalışma arzusu anlarında, bu hususta fikir verecek esaslı noktalar bulunabilir.

4 — Meslek aşkı (vazifeye karşı sevgi) :

İdareye candan bağlılık ve vazife aşkı, semereli bir iktisadi çalışmanın ilk şartıdır. Bilhassa harpten sonra sanayi âleminde, işçilerin çalışma hevesi ve vazife aşkı arttırılmağa gayret olunmuştur. Bu hususta meşhur Arnold, müşterek çalışma esasları kurarak çırağların, vazifelerinden boş kalan zamanlarda, faydalı surette meşgul olmalarını, spor kulüpleri açılmasını ve fabrika mecmua ve gazeteleri neşrini temin etmesi ile, müstahdeminin elele ve hep bir gaye etrafında çalışma hislerini tenmiye etmiştir.

İnsanlardan da bir plân dahilinde azamî istifade suretile tasarruf yapılması meselesinin, hükümet için de büyük bir ehemmiyeti vardır. Biz şimdiden bazı büyük hükümet dairelerinde, vazife aşkının plânlı bir surette arttırılması suretile, kudret ve verimin çoğalması gayesini takip eden talimatlar ve nizamlar görmekteyiz. Bilhassa emniyeti umumiye ve en büyük münakalât müesseselerimiz (Hükümet postaları, Devlet Demiryolları) spor kulüpleri tesis, hatta vazife zamanında jimnastik dersleri ihdası suretile kıymetli hizmetler ifa etmişlerdir. Umumî islahat esnasında hoş manzaralı ve temiz çalışma odaları ihdasına ve yorucu işlerin mihaniki vasıtalarla hafifleştirilmesine ehemmiyet verilince, böyle bir rasyonelleştirme vazife aşkını da arttırır.

Ekseriya, mihaniki surette veya daima tekrar eden işleri yapmanın, şahsı bıktırarak çalışma hevesinin ve vazife aşkının azalmasından ve idareye olan sıkı irtibatının bozulacağından kurtulmaktadır. Sathî ve umumî bir bakışta, tekrar eden işlerin hep birbirinin aynı olduğu zannedilirse de bu pek nadir olup hemen her işin kendine mahsus bir muamele tekniği vardır. Birbirine benzeyen kısımların müsabakalı surette çalıştırılması ve işlerde intizam yaratmak suretile, çalışma hevesi ve vazife aşkı daima uyanık ve yüksek tutulabilir.

Âmir ile memur arasındaki münasebetlerin iyi veya fena olmasının, vazife sevgisine pek büyük tesiri vardır. Şef ile müstahdemin arasında münakaşa ve münazaaların yevmi vukuattan madut olduğu bir dairede de, en iyi fennî tesisat bulunsa bile hiç te en çok ve müsbet bir iş alınamaz. Çünkü birçok enerjinin anlaşmazlıkların halline sarfedilmesine mecburiyet hasıl olur.

5 — İşlerin iktisadi şekilde yürütülmesinde memurların rolü:

Vazifesine sevgi ve muhabbetle sarılmış olan memur, her an, işlerin iktisadileştirilmesinde müsbet bir rol oynamağa hazırdır. Memurun işlerin ıslahında alâkadar ve hissedar olması, aynı zamanda onun kendi kudretini de arttıracığından, hararetle teşvik edilmelidir.

İş ve çalışma usullerinin ıslahı hakkında memur ve müstahdemin tarafından yapılacak teklifler, kıymetli ve faydalı birer teşebbüs telâkki ve ona göre muamele edilmelidir. Hatta vazifesini şuurla ve anlayışla yapan her memur, çalışma tarzlarının ıslahına davet edilmelidir.

İşlerin ve çalışma usullerinin iktisadileştirmesini temin eden veya edebilecek tekliflerin vaktinde taltif edilmesinden ve mükâfatlandırılmasından geri durmamalıdır. Para mükâfatı vermiş olan idareler, daima en iyi teklifleri almışlardır. (Vossische Zeitung) neşriyatına göre, Rusya hükümeti, mucitlerini, bu fennî keşiflerin ihzar ve tekemmülünde, hususî teşkilâtları vasıtasile himaye etmektedirler. En mühim icatlar, İlmî tetkikler enstitüsünün ihtisas şubelerine sevk olunmaktadır. Muhteriler ve mucitler, buldukları kolaylık vasıtasile elde edilen kârın muayyen bir hissesine sahip edilmektedirler. Bu para mükâfatlarından başka, Yüksek Mühendis mekteplerine meccanen devam hakkı veya nişan verilmektedir. Bütün bu netice ve tedbirler, Rusyada bile, İktisadî keşiflere ve kolaylıklara verilen büyük ehemmiyeti isbata yarar.

6 — Tasarrufla çalışmayı talep ve bu yoldaki teşebbüs ve teklifleri teşvik ve himaye:

İyi usullerle çalışma tarzına, iş malzemesinin (kırtasiye levazımının) tasarruflu ve ihtiyatla kullanılmasını da ilâve ederek, lüzumsuz sarfiyatın önüne geçilmelidir. En küçük ve ehemmiyetsiz görünen işlerde bile, hükümet dairelerinde tasarrufa riayet edilmelidir. Çünkü bu ufacak tasarruflar, tekerrür ede ede büyük bir kârı veya bu kadar bir israfın yapılmamasını temin ederler. Yanlış anlaşılan otorite ve şeref hisleri dolayısıyla yapılan düşüncesiz israfların, sarfiyat faslının kabarmasını mucip olacağı bilinmelidir. Memurların bu suretle yapacakları israfların fena neticelerinin bir cetvel halinde gözleri önünde bulunmalarına itina edilse pek muvafık olur.

Türkiye hükümeti her sene kâğıt ve kırtasiye parası olarak lira sarfetmektedir.

Bu masrafin bir kısmı:

1 — Her evrakı, sık yazı ile yazarak asgarî ebatta kâğıt kullanmakla,

2 — Müsveddeler için, miadı geçen eski evrak ve hükmü kalmamış evrakı matbua (Tamimler, kararlar, nizamnameler) ve en adî, en ucuz kâğıt kullanmakla,

3 — Lüzumundan fazla tamim ve evrakı matbua basmamakla,

4 — Evrakı matbuayı tozdan muhafaza etmekle.

Her sene iktisat edilebileceğinden, memur ve âmirlerin buna ehemmiyet verdikleri kadar resmî masrafların bir kısmını olsun tenzile hizmet ederek, vatanın iktisadiyatına maddî yardım etmiş olurlar.

7 — Yevmiye ve işçilik:

En çok hasılat almak için kullanılan vasıtalarından en birincisi ötedenberi hasılat ile mütenasip yevmiye verilmesidir. (Fennî tarifi: parça götürüşüdür.) Fakat verilecek yevmiyeler işin miktar ve nefaseti ile mütenasip olursa İktisadî olacağından, bu hususu kontrol usulile, işlerin intizamına nezaret etmekle, temin edilmek lâzımdır.

Amelenin ifrat derecede vücut yorgunluğunu ve işlerin nefasetini kontrol edecek bir usulün tatbik edilmediği yerde götürü olan işlerde amele kendini hem gayri fennî şartlar içinde yorar ve acele etmesinden de kazaya dâçar olabileceği gibi, teslim edeceği işde de, ekseriya bir nefaset kıymeti olamaz.

Büro işlerinde yevmiyeli memur istihdamı ancak mihaniki ve muayyen miktarda tekerrür eden işler için muvafık olabilir. Bu memurları da teşvik etmek için, vücade getirecekleri fazla işler için muayyen bir prim = mükâfat verilmesi usulü tatbik olunabilir. Yevmiyeli memurları ekseriya gençler ve kadınlar teşkil edeceğinden, mükâfat almak hırsı ile haddinden fazla kendilerini yorarak sıhhatlerine halel gelmemesine nezaret edilmek iktiza eder.

Hükümetin İdarî işlerinde, parça götürüşü üzerine yevmiye tayin ve tahsisi pek nadir olup, bunlarda esas itibarile maaşlı memur gibi muamele görürler. Bu gibi ahvalde yevmiyeli memurların teşviki, onların kudret ve mesaisile mütenasiben terfi etmek imkânı verilmek suretile, teşviki tarzı en muvafıktır.

Eğer memurlar arasında yangeldizim ve ümitsizlik baş göstermesi istenilmiyorsa onların birbirleriyle rekabet ve müsabaka etmelerine ve liyakatli olanların lâıyk oldukları şân ve şerefe yükselmelerine meydan ve fırsat verilmeli ve bu hisleri daima canlı ve uyanık bulundurulmalıdır. Eğer terakki ve terfi umumî olarak yalnız zamana ve yaşa inhisar ettirilirse, güç ve kıymetli vazifelerin hüsnü suretle ifası hiç bir vakit teşvik edilmiş olamaz. Filhakika umum memur ve müstahdeminin zamanla veya yaşlanma ile mütenasiben terfi etmeleri sistemi pek kolay ve rahattır. Çünkü bütün şikâyetler veya talepler bu usule irca edilerek halledilir. Fakat devlet dairelerinin de iktisadileşmesi, memurların da kudret ve muvaffakiyetlerde mütenasiben terfi ettirilmelerini icap ettirir. Demek oluyor ki, rasyonelleştirme hareketinde, memurların kademelerde beraber kudret ve muvaffakiyetlerini de tevhit eden yeni bir terfi usulü ve kanunu ihdas edilmek zarureti vardır.

8 — İçtimaî muavenet (Sigorta ve Taavün kasası) :

Memurun maaşlı olması yanında İçtimaî muavenet hissi gelir. Memur maaş ve tekaüdiyesiyle fevkalâde ahval için himaye edilmektedir. Fakat uzun sürecek hastalık zamanlarındaki sarfiyatı, maaşını geçebilir. Bunun neticesi de memurun borçlanmasıdır. Halbuki borçlu memurun fikri ve aklı hiç bir zaman iş üzerinde toplanamaz. Bu gibi ahval için mutlaka İçtimaî muavenet müesseseleri (Sigorta ve teavün sandığı, hasta kasası gibi) müdahale ile memurun İktisadî şekilde vazifesini ifada devamını temin etmelidir.

9 — Memur ve müstahdemin seçilmesi:

İş muhassalası için, insanın oynadığı rol öğrenildikten sonra memuriyetlere yeni alınacak memurlarda da kudret ve liyakat aramak lâzımegeleceği kendiliğinden anlaşılır. Bu nokta bilhassa' memur ve müstahdemini daimî olmak üzere angaje eden hükümet daireleri için pek mühimdir.

Vazifelere elverişli olmıyanların çıkarılması, daima bir mesele halinde müşkülâta maruz kalmıştır. Ekser ahvalde böyle memurlar; mesaisini metheden Bonservisler ile başka dairelere ciro edilmektedir. Bu usul de idareler için, daima kudreti kıt memur ve müstahdemleri değiştirmek ve bunlarla meşgul olmağı icap ettirir. Diğer cihetten, münhal vukuunda tasarruf alınacak memurlar yerine açık vazifeye en ziyade elverişli ve mutabık olanların seçilmesi lâzımdır. Çok talipler arasından, İktisadî çalışmağı gözönünde tutarak, en iyilerini seçebilmek için mevcut İlmî ve fennî usulleri bilmek ve tatbik etmek lâzımdır.

Memur ve müstahdeminin seçilmesi aşağıdaki gibi 4 bölüm üzerinden icra olunur.

- a) — Vücutça vazifeye uygunluk
- b) — Ruhça » »
- c) — Ahlâkça » »
- d) — Bilgice » »

Alınacak memurun vücutça vazifeye uygunluğu doktor tarafından yapılacak sıhî muayene neticesinden anlaşılır. Şimdiye kadar bu muayene ile beraber, mektep dere-

cesile ihtisası neler olduğu sorulmaktadır. Diğer cihetten hiç bir mana ifade etmeyen şahadetnameler vasıtasile de, talibin ahlâk ve seciyesi anlaşılmaq istenmiştir.

Fakat şimdiye kadar namzedin açık memuriyet için lâzım olan evsaf ve istidada malik olup olmadığı araştırılmamıştır. Yalnız tavsiyelere ve talibinin kendini takdim ettiği sırada yaptığı tesire göre yeni memura kıymet biçilmiştir. Fakat nihayet, Psikoteknik ilmi vasıtasile taliplerin en münasibini seçme imkânı hasıl olduğu gündənberi, pek emniyetsiz olan eski usul ortadan kalkmıştır. Bugüne kadar hükümet dairelerinde, Psikoteknik içinden yetişmiş mütehasıs memurlar tarafından icra olunan Psikoteknik vasıtasile memur seçme usulü muvaffakiyetle yürümüşür.

Ancak tecrübelerin büyük bir itina ile hazırlanması ve icrası, muvaffakiyete götürülebilir,

Psikoteknik vasıtasile vazifeye mutabakat tecrübe ve muayenesinin faideleri:

1) İş kuvvetlerinin yalnız elverişli oldukları işlerde istihdamı;

Her hangi başka bir sebepten dolayı tercih etmeden, umumî intihap imkânı

Meslek değişmesine mâni olmak Meslek muhabbetini uyandırmak.

2) — Yetiştirilmenin İktisadî olması:

Zamandan iktisadı

Malzemedən iktisadı temin eder.

3) — Tek başına ve grup işlerinde iş muhassalasını arttırmak:

İş kudretinin mütemediyen değişmesine mâni olmak Lâzım olan memur miktarının İktisadî cepheden ölçülmesi

Çalışma yerlerinde iktisadı İdare masraflarının azaltılmasını.

4 — İş veriminin ıslahı:

Ham malzemedən iktisat

Zarar ve ziyanların önüne geçilmesi
 İntizamsızlığın önüne geçilmesi
 Kazaların azalmasını mucip olur.

Bazı idarelerin psikoteknik usulile muvaffak olmadıkları görülmektedir. Bunun mes'uliyeti usulde değil, usulü muvaffakiyetle tatbik edemeyenlerdedir. Almanyada hazırlanan psikoteknik usulleri pek mükemmel olup hatta hep ecnebi devletler tarafından taklit ve tatbik edilmiştir,

Psikoteknik usulü şimdiye kadar devlet dairelerinde aşağıdaki (memuriyetlere) vazifelere tatbik edilmişti:

- 1) — Kalem memuru (Kâtip ve mümeyyiz).
- 2) — İstatistik memurları.
- 3) — Gişe memurları.
- 4) — Telefon memurları.
- 5) — Kalem müstahdemini.
- 6) — Delikli fiş usulü memurları.

Psikoteknik ilmi, bilhassa Alman demiryolları, idaresince ehemmiyetle tatbik edilmekte olup şimdiye kadar 115,000 şahıs muayene edilmiştir.

Psikoteknik vasıtasile seçme ve muayene usulü, hükümet posta idarelerinde, adliye nezaretinde, istatistik müdürlüklerinde, vilâyet idarelerinde, itfaiyede ve tramvay şirketlerinde tatbik edilmektedir.

Hali hazırda psikoteknik usulü o kadar terakki ve tekâmül etmiştir ki her hangi bir şahsın hangi vazife veya mesleğe elverişli olduğu %95 nisbetinde bir isabetle tesbit edilebilmektedir. Söylemeğe lüzum yoktur ki tecrübeleri; psikoteknik ilmini nazarî ve amelî olarak bilen birisi yaparsa doğru netice alınabilir.

- 10 — Memuriyet için en az tahsil şartı:

Büro işlerinin de doğru ve isabetli intaç edilebilmeleri için muayyen bir tahsile ihtiyaç vardır. İyi yazma ve doğru bir cümle tertip edebilme, amali arbaaya hâkim olma, alfabe sırasını mükemmelen bilme, arz tabakası ilmini bilme gibi kudretler hemen her memuriyette en çok lâzım olan

evsiftir. Bu ilk ve esas malûmatı ve kudreti almayanların onlara nazaran ve umumiyetle gayri İktisadî çalışacakları aşikârdır. Bunun için memur alacak daireler; her şeyden evvel bu kudretin tamlığını aramak için ona göre imtihanlar ve müsabakalar icra etmelidir.

11 — Memurlar iyi bir namzet grubu içinden seçilmelidir:

Memur seçmedeki isabetin tesiri, seçilecek şahısların o memuriyete elverişli olmasile artar. Halkla her gün teması icap ettirecek bir vazifeye alınmadan evvel, yalnız el işlerle meşgul olmuş olan şahıslar arasından bu vazifeye tam elverişli memur bulunamaz. Bunun için namzetlerin evvelâ tahsillerinin ve sonra da evvelce buldukları vazifelerin bilinmesi ve ona göre seçilme ameliyesi yapılması lâzımgelir.

12 — Yetiştirme, tedris ve öğretme:

Namzetler içinden seçilerek alınan ve yetiştirilmesi icap eden memurların evvelâ vazifesine alıştırılması sonra da müessesenin vaziyeti, hususiyeti, iktisadi çalışma esasları ile itiyat peyda ettirilmesi icap eder, işlerin intizamlı yürümesi, yeni alınacak memurların da, yetiştirilme ve öğretilme suretile, vazifelerini kusursuz olarak icrasına alıştırılmaları ile mümkündür.

Namzetlerin yetiştirilmesi zamanında vazife ve işler doğrudan doğruya verilmemeli, bilâkis bunların muayyen bir program ve plân dairesinde yetiştirilmeleri için tecrübeli bir memurun yanında çalıştırılmalıdır.

13 — Eski memurların da yeniliklerle mütenasiben yetiştirilmeleri:

İş ve çalışma usulü ve vasıtalarının mütemediyen tekemmül etmekte olması, yeni kanunların ve kararların çıkması, devlet dairelerini ve hususî idareleri, memurlarını her yenilik hakkında tenvir etmeğe mecbur tutmaktadır. Memurların vazifelerinde tekemmülünü gaye ittihaz eden memur kurslarında ve konferanslarında memurların da iktisadi çalışma esasatını telkine çalışmaktadır.

Diğer cihetten memurlar cemiyeti de; memurluğun meslek olarak muhafaza ve idamesinin, memurların mesleklerinde cidden yetişmelerine mütevakkıf olduğunu takdir ile memurların idare akademisinde serbest kurslara ve serbest derslere devam etmelerini temin etmektedir. İdare akademisinin ders programında esaslı ve ilmi dersler takrir şeklinde verilmekle beraber, rasyonelleştirme meseleleri hakkında da konferanslar vardır. Bundan başka, bürokrasinin kaldırılarak yerine İktisadî bir büroculuk vaz'ı hususunda gaye edinilen Alman İktisadî idare enstitüsünde ders ve konferanslarla şimdiye kadar 9000 den fazla memura İktisadî büroculuğu telkin etmiştir. Alman İktisadî komiserlik makamı da bu hususta müteaddit faydalı hareketlerde bulunarak, Alman büroculuğundan bürokrasi zihniyetini atmağa çalışmıştır.

14 — Çalışma usullerinin ve vasıtalarının ıslahı:

a — Bundan evvelki bahislerde memurların seçilme ve yetiştirilme suretile idarede İktisadî surette çalışmağa elverişli olması için lâzımgelen şartları öğrendik. Bundan sonra; insan vasıtasile daha ziyade bir rasyonelleştirme imkânı elde edilebilmek için, çalışma usul ve vasıtalarının da insan kudretinden en çok ve daimî istifadeyi temin edecek surette ıslâhî çaresi gelir. Herhangi bir vazifede memur çok kudret sarfetmesinden vazgeçilmelidir daha ziyade memurun az kudret şartile en fazla iş vermesi esası gözetilmelidir. Bunun içinde bütün işleri her noktasından teferruatına kadar tetkik ile, memuru lüzumsuz yere işgal edecek veya ifrat derece yoracak her hareketin önüne geçmeğe bakılmalıdır.

Önüne geçilebilecek lüzumsuz iş hareketleri aşağıda gösterilmiştir.

- A — İfrat derece beden yorgunluğunu mucip hareketler.
- B — İfrat derece ruh yorgunluğunu mucip hareketler.
- C — İfrat derece dikkat yorgunluğunu mucip hereketler.

D — İfrat derece fikrî yorgunluğunu mucip hareketler.

E — İfrat derece his yorgunluğunu mucip hareketler.

F — İfrat derece seciye yorgunluğunu mucip hareketler.

Büro işlerinde lüzumsuz iş hareketleri (meşguliyetleri) ortadan kaldırmakla, insan kudretinin hüsnü muamele edilerek nasıl İktisadî büroculuk yapılabileceğini aşağıdaki misaller vazihan göstermektedir.

b — Lüzumsuz hareketlere mâni olma:

Büro işlerinde, hareket etme mecburiyetile bedende sarfetmesi lâzım gelen takata dikkati nazarımızı çevirirsek; bir çek ahvalde tertipsiz ve münasip olmıyarak tesis olunan kalem odalarının fazla takat sarfetmeğe sebep olduğunu derhal anlarız. Bu suretle birçok memurların kaybettikleri zaman her gün 2 saate yakındır.

Vazifelerin ve memuriyetlerin birbirine olan alâka ve münasebetine göre odaların tertip edilmemiş olması, lüzumsuz yere yolların yürünmesine zikzakların husulüne sebep olmuştur. Bunun için bir büyük salonda çalışabilecek ve birbirile muamele yapacak kısım veya şubelerin hep bir araya toplanması ile küçük küçük muttasıl odalara ayrılmaktan mütevellit lüzumsuz gidip gelmelerin ve vakit kaybedilmesinin önüne geçilebilir. Bilhassa evrak, istatistik, kasa, hesap işlerinin toplu yerlerde yapılmasında çok muvaffakiyet görülmüştür. Birçok memurların bir salona toplanarak çalıştırılmasından mütevellit gürültü ve tacizat iyi bir teşkilâtta bulunamaz. Telefonlardan yalnız, diğer şube ve kısımlardan alınacak malûmat almak için değil, hatta son zamanlarda yazdırılacak tahriratı, doğrudan doğruya telefonla daktiloya söylemek suretile müsvedde kâğıdından ve tahriratın daktiloya gönderilmesinden ve geri gelmesinden hasıl olacak yollarda tasarruf edilmektedir.

Telefonla dikte ettirme (diktafon) usulü Devlet Demiryollarında, Hükümet posta idaresinde ve berat dairesinde tatbik edilmektedir.

Vakit ziyamı mucip olan ahvalden bir de memurların, âmir ve müdür odalarında veya oda önlerinde bazan saatlerce bekleyerek vakit kaybetmeleridir. Halbuki bu beklemenin önüne şu suretle geçilebilir. Müdüre evrak götürecekle veya fikrini alacak ve masalar müdirile görüşecek her memur, müdür muavini (olmadığı yerde evrak müdüründe) yanında bulunan bir tahtahtaya veya listeye ismini sabahtan yazdırır. Müdür memurları sonra sırasile çağırır. Buna imkân olmayan yerlerde, müdürle görüşmek için telefonla randevu alınır.

Bir dairenin odalarının iş sırasına göre plânlı olarak sıraya dizilmesi suretile memurun yolları kısaltmak lâzım geldiği kadar, aynı bina dahilinde işleyecek halkın da yolu kısaltılmalıdır. Bundan başka aynı sebeplerden her memurun kendi odasında, masasından dosya dolabına kadar olan yollar da mümkün olduğu kadar kısa olmalıdır.

Memurların lüzumsuz yere enerji sarfetmeleri için oturacakları sandalye ve çalışacakları masalar da vazife ve işle mütenasip olmalıdır. Oturmak suretile yapılması mümkün bir iş de ayakta yaptırılmamalıdır. Meselâ masalar; dosya dolabı olan yerlerde, masalar gözsüz, düz ve sade olabilir. Dosyaların masada hıfzı icabeden ahvalde ise, masa gözleri dosyanın cinsine ve usulüne göre uygun olmalıdır.-

Klasörlere veya karton dosyalara yerleştirilecek evrakın evvelâ zımba ile delinmesi lâzım gelmekte olup her defasında zımba alınmak için kalkıldığı gibi, kâğıdı delmekte ayrıca bir zaman yutar. Bunun için son zamanlarda kâğıtların zımbalanmış olarak mubayaası cihetine gidilmekte olduğu görülmektedir.

C Havası hamsenin meşgul edilmemesi:

Havası hamsenin her hangi bir meşguliyeti, şahsın yorulmasını teshil eder. Meselâ, her saniye manzarayı değiştiren uzun bir tren yolculuğundan sonra yorgunluk hissederiz. Gözlerin şiddetli meşguliyetini mucip olan çok kitap karıştırmadan sonra da yorgunluk duyarız. Şu halde, büroculukta mümkün olduğu kadar az yaparak çevrilmesini te-

mine mecburuz. Bunun için kitap ve dosyalarda olup ta ekseriya lâzım olan malûmatı kayda mahsus fiş (kartlar) usulü kullanılır. Gözün mümkün mertebe az yorulması için de çatışma yerinin kâfi derece aydınlık olması temin olunmalıdır.

Çalışma mahallerinin sun i ziya ile tenviri ekseriya kâfi değildir.

Teessüfle kaydedilmelidir ki, bazı yerlerde ancak koridora yaraşır aydınlıkta kalem odaları görülmüştür. Kâfi olmayan bir aydınlık ise, memuru baş ağrısına duçar ederek onun vaktinden evvel yorulmasını intaç eder.

Gözlerin lüzumsuz yere yorulmasına mâni olunduğu kadar, kulaklarında işi bitirmek için lâzım olan normal gürültü ve sestən gayrisından muhafaza ve vikaye edilmesi lâzımdır. Lüzumsuz gürültülerin önüne geçmek için yazı makineleri ayrı bir odada ve telefonlar da telefon hücrelerinde kullanılmalıdır.

d — Dikkati çelen şeylere mâni olmak:

İşlerin emniyet ve itimada lâyük derecede ikmalî için, dikkati çelen şeylere mâni olmak ön safta gelir. Dikkat işten başka şeylere kalınca vazifeye mutlaka hata gider. Bunun için dikkati alan şeylerle mücadele etmek gerektir. Yalnız, haricî tesir altındaki dalgınlığa teknik vasıtalarla meselâ yazı makinelerinde hesap makinelerinde çingirak çalması ile mâni olunabilirse bu da kâfidir,

e — Fikri yorucu şeylere mâni olmak:

Büro işleri esas itibarile, fikrî iştir. Büro işleri rasyonelleştirme suretile kolaylaştırılacaksa her şeyden evvel fikrî çalışmayı azaltarak memurun fikren yorulmasına mâni olmak lâzımgelir.

Yeni bir iş geldiği zaman, memur bu işin bütün evveliyatına kadar nüfuz ettikten sonra kararını vermeğe mecbur olur. Bu gibi hallerde meselâ zaman zaman tekrar eden işler için muayyen usul ve kaideler konarak yeni gelecek evrakların da bu kaide ve esaslar dahilinde muamele edilmesile memurun fikrî yorgunluğu önüne kısmen geçilebilir.

Böyle usul ve kaidelerin mevcut olmadığı yerde, memur her muamele için düşünmeğe ve vakit kaybetmeğe yorulmağa mecbur olur, diğer cihetten böyle kaideler ve usullerle işlenmeyen evrak üzerinde, diğer memur herhangi bir manile gelmiyen memura doğru ve muafakiyetle vekâlet edemez. Resmi dairelerin tanzim ettikleri muamelat talimatnameleri çalışma uzuvlarının yorulmamasını gaye ittihaz ederler.

Fikrî yorgunluğa, kısmen de tekrâr eden işler için hazır matbular kullanılmak suretile mâni olunabilir. Bu gibi hazır evrakı matbua ile sade yazı yazmaktan tasarruf olunmak gibi İktisadî bir fayda değil aynı zamanda işlerin mecburî olarak intizamında yürümesi temin edilmiş olur.

Bundan başka mümkün olan işlerde bütün devlet dairelerince iş ve muamele vasıtalarının (kâğıt, dosya, dolap, masa ve sairinin) tipleştirilmesi ve Normalize edilmesi de fikrî yorgunluğu azaltır.

f Ruh ve hissi okşamayan şeylere mâni olmak:

Bu gayeye çalışacak yerlerin ruhu ve hisleri okşayacak tarzda tesisi ile varılabilir. Bunun için de fevkalâde veya masraflı tesisat ta vücade getirilmesine hacet yoktur. Ekseriya mevcut iş vasıta ve usullerinin muayyen bir plân dahilinde ıslahile kabildir. Eğer her hangi bir İdarî sebepten dolayı kalem odaları değişecekse veya boyanacak ve badana olacaksa bunların, kalbi ferahlatıcı renklerden intihap edilmesile de bu gayeye kısmen hizmet edilmiş olur.

15 — Çalışma zamanlarının intizamı: Paydoslar ve meşguliyetin tenevvü:

Çalışma tarzının ıslahı için, iş zamanlarının, memurları yormayacak ve azamî hasılat verecek surette intizama sokulması lâzımdır. Yorgunluğu mucip olan bir çalışma tarzında, yorgunluk sebebi araştırılmak lâzımdır. Meselâ aynı sebeple sık sık kısa paydoslar yapılması, mütemadi ve semere verici bir çalışmaya imkân vermektedir. Her hangi bir vazife dolayısıyla memur hep bir cins iş yapıyorsa, ikinci veya üçüncü bir iş vermek veya vazifesini değiştirmek suretile

memura tenevvü fırsatı bahşetmek onun körlenerek tedricen kudretini kaybetmesine mâni olacak tedabirdendir.

Bu husustan başka, kapalı ve teneffüs edilmiş hava içinde oturan memurlarda da vaktinden evvel yorgunluk ve bas ağrısı âlâmetleri görüleceğinden kalemlerin iyi havalandırılmasına ehemmiyet verilmelidir.

16 — İyi çalışmanın sıhhat düsturu:

Büro işlerinin iktisadileştirilmesi için çalışma tarzının ıslahına ait tarif olunan yukarıdaki tedbirler aynı zamanda meselâ kâfi ziya, iyi bir kalem odası, yorgunluğu giderecek paydoslar gibi aynı zamanda, sıhî tedbirler meyana girebilirler. Sıhî esaslar, tabiidir ki, rasyonelleştirme meselesi mevzuu bahsolmadan bile âmir ve memurlarca talep ve tatbik edilmelidir. Bunlar da meselâ, temiz hava alma çareleri, sıtma, muzır şeylere mâni olmak, meslek hastalıklarına mâni olmak, kazalardan sakınmak gibi şeylerdir.

E Satınalma işlerinin rasyonelleştirilmesi:

Resmî dairelerin malzeme ve aletlere olan ihtiyacı çok olduğu, kadar bunlar aynı maksatlar için her dairede başka başka şekildedirler.

İhtisaslı ve iktisatlı satın almak suretile birçok maddî fayda temin etmek kabildir. Masraflarını azaltma tedbirlerine tevessüle mecbur olacak idareler, satınalma işlerini de rasyonallaştırmalıdır. Böyle bir rasyonelleştirmeden gaye; en az para ile en iyi malzeme ve eşya satın alınmasını mümkün kılmaktadır.

Eğer muayyen malzeme ve eşyanın satın alınması için önden sabit şartnameler vasıtasile bunların evsafi ve tecrübe usulleri mükemmel surette vazolunursa satınalma işleri hızlandırılmış ve basitleştirilmiş ve keyfî satın almaların önüne geçilmiş olur. Almanya alî iktisat meclisi şubelerinden olan teslim şartları devlet encümeni, her cins malzeme ve her cins eşya için, evsaf ve tecrübe usullerinden bahis şartname esasları ihzar ve tesbit etmekle meşguldür.

Bilhassa İktisadî buhranlar zamanında umumî varidatın azalması ile az para ile ihtiyaçları karşılamak mecburiyeti

olduğu sırada böyle normalize edilmiş şartnamelere kat'î lüzum vardır. Meselâ Almanyanın en büyük dahilî satın alıcısı olan Alman devlet demiryolları idaresi bu esaslar üzerinde iyi bir satın alma şebekesi kurmuştur.

F — Satış işlerinin rasyonelleştirilmesi:

Şimdiye kadar bahsettiğimiz rasyonelleştirme esasatı, hep idare masraflarının azaltılması gayesini görüyordu. Fakat idarelerin ikinci bir vazifesi de satış işlerinin ıslahı ve iyi tanzimile varidatı arttırmaktır.

Bu gayeye varmak isteyen idare ise; umumî olarak klâsik hale gelen İktisadî kaideler içinden, satışını yükseltmek için muvaffakiyetle tatbik olunan aşağıdaki hususatı nazarı dikkate almakla muvaffak olabilir.

- 1 — Ticaret âleminin etüt edilmesi.
- 2 — Konjunktur tetkikatı.
- 3 — Maliyet Hatmin doğru olarak tesbiti.
- 4 — Varidatı azaltmaya sebep olan şikâyet ve intizamsızlıkların takibi.
- 5 — Müşterilerin memnuniyetinin celbi, müşterilere nazik ve anlayışlı muamele.
- 6 — Müşterilerin de arzularını tatmin.
- 7 — Müşterilere veya halka mahsus oda ve salonların münasip ve uygun tarzda tesisi.
- 8 — Evrakı matbua ile, mecmualarla, gazetelerle renkli cam ve filimler vasıtasile reklâm yapmak.

Bu saydıklarımıza nazaran satış işlerinin; yalnız ticarî ve İktisadî düşünce ve bulunduğu müesseseye çok varidat temin etmeyi mefkûre bile bir memur vasıtasile muvaffakiyetle yürütülebileceği zahir olur.

Ticarî - İktisadî işletme için lâzım olan meslek bilgisi büyük ve orta idarelerin satış şeflerinde ve memurlarında ilk aranacak evsafıdır.

Hulâsa:

Vazifeyi rasyonelleştirme yani mantikî ve mükemmel olarak ıslah etme, umumî ve kısa mülâhazatımızda görüldü-

ğü gibi, islerin teferruatına kadar nüfuz etmek onları lüzumu gibi tanzim ve ıslah etmektir.

Ancak bu vasıta ile mevcut noksan ve hatalar görülerek işlerin mükemmelen tanzimi için ıslahat teklifleri hazırlanır ve tatbik edilebilir.

İş ve vazifelerin bir plân mucibince tertip ve tanzimi; sadece ıslahat vasıtasile İktisadî çalışmayı değil, aynı zamanda, memurları İktisadî ve tasarrufkârane çalışmaları için de yetiştirilmelerini gaye bilir böyle bir plânlı çalışma; bir düşüncesiz ve fikirsiz olarak körü körüne manasız ve lüzumsuz şekillerle çalışmayı gaye görmüş olan bürokrasi zihniyetle mücadeleye vasıta olduğu gibi meslek aşkını ve vazifeye olan sevgisini de arttırmağa saik olur, işlerin ıslah edilmek suretile en iyi bir şekilde sokulmasile halkın da idare ve dairelerle olan temas ve münasebetleri tanzim edilmiş ve muamelâtın hızlanması temin edilmiş olur.

Viyana

BEYNELMİLEL BEŞİNCİ İDARİ İLİMLER KONGRESİ Haziran 1933

Tarihçe

İdare hukuku ve idare metotları meselelerini mütalea etmek üzere beynelmilel bir kongre teşkili fikri 1907 senesine kadar yükselmektedir. 1910 senesinde Bürükselde toplanan birinci kongre, müteakip kongrelerin teklif ve temennilerini tahakkuk ettirmeyi temin etmekle mükellef olmak ve idari ilimlere müteallik vesai ki toplamak üzere daimî ve beynelmilel bir komisyon ihdasını kararlaştırdı.

1910 Bürüksel kongresini; 1923 Bürüksel, 1927 Paris 1930 Madrit kongreleri takip etmiştir.

Bu son kongrede, daimî Beynelmillel komisyonunun; merkezi Bürükselde olmak üzere (İdarî ilimler Beynelmillel Enstitüsü) ne tahvili kararlaştırılmıştır.

Madrit kongresinde Avusturya murahhası tarafından tevdi edilen Müttehit Avusturya Hükümetinin gelecek kongrenin Viyanada aktedilmesi hakkındaki teklifi, Enstitü tarafından 1931 Teşrinievvelde kabul olunmuştur.

Şu halde Beynelmillel beşinci İdarî ilimler kongresi 1933 de Viyanada toplanılacaktır.

İçtimaların 19 Hazirandan 23 Hazirana kadar devam etmesi teklif olunmaktadır.

Mevzuu

Bu kongrelerin ve bizzat Enstitünün gayesi isminin de gösterdiği gibi İdarî ilimlerin inkişaf ve derinleştirilmesini temindir.

İdare hukuku ve tatbikî idarecilik meseleleri, her memlekette bu hususta yapılan tecrübeleri; İlmî noktayı nazardan tetkik edilmekte ve (Memur, Darülfünunu müderrisi ve saire) gibi münevver bir zümre teşkil eden Enstitü aza-

ları tarafından müştereken ıslah ve tercih formülleri aranmaktadır.

Program

Haziran 1933 de Viyanada toplanılacak olan Beşinci kongre üç gruba taksim edilmiş olan aşağıdaki mevzular seçilmiştir.

Birinci kısım:

Raportör: M. Gascony, Marin, Şûrayı Devlet ve akademi azası, Hukuku idare fakültesinde müderris Madrit.

İdarî ihtilâflar

İkinci kısım:

Raportör: M. le docteur O. Laimgruber, İsviçre Konfederasyonu Vice - Chancelier si Bern.

Memurlar hakkındaki mevzuat

Üçüncü kısım:

Raportör: M. J. Koczynski, Polonya âli idare mahkemesi reisi.

Bugünkü fikir ve cereyanların tahtı tesirinde umumî idare mesainin yeniden tanzimi

Millî teşkilât komiteleri:

Beynelmilel İdarî ilimler enstitüsünün millî gruplardan; kongrenin ihzarî mesaisine iştirak etmek üzere memleketlerinde bir komite teşkil ve alâkadar zevatın iştirakini teşci eylemelerini rica ederiz.

Millî grupların bulunmadığı memleketlerde yukarıda zikredilen propaganda vazifesini üstüne almak ve Bürükseldeki Enstitünün kâtabi umumiliği ve Viyanadaki kongrenin kâtipliği ile (Sekretariat des V Internationalen Kongresses für verwaltungswissenschaften 1933, Bundeskanzlermat, Vienn, 1, Ballhausplatz 2.) temasa geçmek üzere alâkadar zevattan mürekkep bir komite teşkil edilebilecektir.

KAFA İŞÇİSİNE SIHHAT ÖĞÜTLERİ

Yazan:

Almanyada Kayzer Vilhelm
Enstitüsü Profesörlerinden

Doktor Serkel Çahotin

Umumî:

Fabrika ve iktisat işlerinde mihaniki vasıtaların rol oynadığı kadar, insan kudretinin de, manen ve maddeten sağlam olması nisbetinde, muvaffak olacağı tabiidir. Bunun için bilhassa şefler, ilim ve fennin gerek kendileri gerek maiyyeti için bu bahiste söyleyeceği öğütlere ehemmiyet vermesi lâzımdır.

İnsan kudret mekanizması:

Bir makineye benzetilen insanın vasfı, mihaniki bir makine gibi mütemadiyen işlememesidir. Hatta onu mümkün mertebe çalışma kudretinde tutmak için, bu insan makinesinin iş ve paydos zamanlarını tayin etmelidir. Bundan başka insan makinesi, kuvvet tazeleyen malzemeyi yani gıdasını almalı ve onu hazım ve temsil etmelidir.

Bu izahattan da, insana en çok enerji ve kudreti bahş ile kendine zarar vermeksizin muvaffakiyetine varmak, ancak çalışma ve istirahat usullerini bilmek ve onları tatbik etmekle, mümkündür. Kafa işçisinin, herkesten ziyade bu öğütlere riayet etmesi lâzımdır. Çünkü insanın meşguliyeti cinsine göre, her azasının ihtiyacı da başka başka türdür. Öyle ki, bazı (el) işçisi ile kafa (dimağ) işçisinin ihtiyaçları birbirinin aynı değildir.

Tefekkür ve mülâhaza uzvunun rolü:

Her şeyden evvel deveranı dem gibi sebepler dimağa büyük bir tesir icra eder. Deveranı demin ufak bir intizamsızlığı, tefekkürü de arızaya duçar eder. En bellibaşlı vasıf-

lardan biri, kan tazyikinin normalden dun olmadığı ahvalde, kazaî dimağ ve dimağçenin tam gıda alamamasıdır.

Kan tazyikinin normal kalması ise, dahilî guddelerin, böbrek ve böbrek guddelerinin kana getireceği kuvvete bağlıdır. Bu sebepten, bilhassa böyle azanın tam sıhhatte olması için lâzımgelen tedabire tevessül etmelidir. Bu tedbirlerin en mühimmi de hava ve ziyadır.

Ev nerede olmalı?

Kafa işçisinin evi, mümkün mertebe, şehrin merkezinden uzak veya apartmanın üst katında olmalıdır. Tozlu ve gürültülü caddeler civarındaki evlerden içtinap etmelidir.

Giyinme nasıl olmalı?

Elbise mümkün olduğu kadar hafif, havanın nüfuzuna müsait ve yazın açık renkte olmalıdır. Çünkü vücut ancak böyle elbisenin içinde iyi teneffüs eder ve güneşin nüfuzunu teshil eder.

Kanın serbestçe cereyanına mâni olacak sert, dar veya dik yakalar takılmamalıdır. Çünkü aksi takdirde, kafa işçisinin büyük damarları muntazaman kanın deveranını temin edemeyeceğinden, tefekkürde isabet ve muvaffakiyet azalır. Bunun için boyun kışın sıcak ve yazın serbest bol ve açık tutulmalıdır.

Açık havadan istifade:

Dimağı yorulan insanların temiz ve açık havada gezmeğe ve teneffüse ihtiyaçları vardır. Bunun için kafa işçileri, münasip vakitlerde açık havada gezinti yapmakla beraber, zaman zaman derin nefesler alıp vermeyi itiyat edinmeleri de lâzımdır. Her iki şartı da en mükemmel surette icra etmiş olmak için her sabah açık pencere önünde 5-10 dakika beden ve nefes idmanları yapmalıdır. Yaş bir bezle ovunmak sıhî kabiliyete bağlı olup, hatta bazı ahvalde soğuk duşlar tehlike tevlit edebilir. Güneş banyosu da yapmak mümkün olduğu ahvalde müddeti 15-30 dakikayı geçmemeli ve bu

banyo öğleye doğru yapılmalıdır, idman ve güneş banyosu esnasında, mide ne boş ne de dolu olmalıdır.

Tagaddi şekli:

Bilhassa dimağen meşgul insanlar için iyi ve tazmin edici bir gıda alma tarzı tatbik etmek pek lüzumlu bir şeydir. Yemek zamanlarındaki intizamsızlık veya kâfi gelmiyen bir intizamsızlık ise, el işçisinden ziyade kafa işçisine menfi bir tesir yapar. Bununla beraber ifrat derecede gıda almağa da lüzum yoktur; çünkü lüzumundan fazla bir gıda, bütün azayı yorarcasına meşgul eder ve tamamen hazmedilmeyen bir yemek, yanmayan fena bir kömürün bıraktığı cürufun sobaya zarar vermesi gibi, vücudu zehirler, bu zehirde yine kafa işçilerine daha derin surette icrayı tesir eder.

İşte bu sebeplerden, her şeyden evvel, yemek zamanlarını ve gıda miktarını kat'iyetle tayin etmelidir. Esas prensip şudur: Sabahleyin kuvvetli kahvaltı etmek, öğle vakti az yemek, bilhassa hazmı kolay gıda almak ve dimağı yoran ağır vazife bittikten sonra yani dimağın an az meşgul bir zamanında en mufassal yemeği yemekdir.

Kafa işçilerine aşığdaki umumî yemek listesi tavsiye olunur:

Kahvaltı: Süt, sütlü kahve, iki yumurta, tereyağı, yemiş.

Öğle yemeği: Balık, patates, makarna, pilâv, hafif tatlılar, yemiş.

Akşam yemeği: Çorba, beyaz et kızartması, patates, makarna, pilâv, yeşil sebze, komposto, pelte veya paluze, yemiş.

Gıdaların evsafı ve keyfiyetine gelince: Yenecek şeyin hem yüksek kıymette gıdalı ve hem de hazmı kolay şeyler olmalıdır. Yüksek kıymette gıda demek, bütün vücudun sarf ve istihlâk ettiği maddeleri yine vücuda taze olarak iade eden mürekkebatı malik gıdalar demektir. Bilhassa kafa işçisinin ihtiyacı olan bu gibi gıdalar, fosforlu, kalsiyumlu, yumurta akı ve vecataline malik gıdalardır. Bunlar meselâ;

kalsiyumlu olanlarla, beyin, ciğer, böbrek, yumurta, süt, peynir, gibi yumurta akma malik gıdalardır. Bu saydığımız gıdalar aynı zamanda fosfora ve lesitine de maliktirler. Dimağ işçisi günde asgarî 50 gram yumurta akı yemeli ve umumî enerji ihtiyacını, 2500 kalori hesap etmelidir. Hazmı kolay ve yumurta akı maddesine malik gıdalar şunlardır: Beyaz et, balık (balıkta fosfor da vardır) hazmı kolay, pilâv, irmik, makarna ve sairedir.

Fakat hazmı kolay gıdalar ve yemekler, mideyi tembelleştiren maddelerden olduklarından, kabza mâni olacak tedabirin ittihazı lâzımgelir. Bilhassa, hayatının büyük bir kısmını oturmakla geçiren kafa işçisinin bu meseleye pek ehemmiyet vermesi lâzımdır. Çünkü muannit kabız hastalığı, vaktinden evvel ihtiyarlamayı mucip olan bir hastalıktır. Bunun için böyle tembel midesi olanlar, beyaz ekmek yerine, siyah ekmek, sebze, komposto, ıspanak, üzüm gibi şeyler yemelidir. Bu saydığımız gıdalar ve tereyağı, muhtelif cinste vitaminlere malik olup, ilmin bugünkü iddiasına göre hayat için lâzım olan esas maddelere maliktirler. Kabza karşı sabahları aç karnına bir bardak su gayet iyi gelir.

Umumî olarak diyebiliriz ki, etli ve fosforlu gıdalardan müteşkil yemekler, gerek dimağen, gerek fantezi şeyler yaratacak memur ve muharrirler için en mükemmel bir gıda teşkil ederler. Yalnız et veya yalnız sebze yemek, dimağen meşgul insanlara pek zararlı olur.

Gıdayı alma tarzına - yani yemek usulüne - dimağ işçisi pek dikkat etmez. Hatta ekseriya yemek esnasında gazete veya kitap okur ve yazarlar. Yemeği acele veya yarım çiğnemiş olarak yutarlar. Böyle hareket etmekle sıhhatlerine ve zihnî kabiliyetlerine darbe vurduklarının farkında bile olmazlar. Bunun için fikrî kudret sarfeden insanlar, emeklerini hiç bir zaman yalnız yemeyerek, aile veya neşeli insanların şatareti içinde yemelidirler. Yemekten sonra da hemen vazifeye başlamamalı veya oturmamalıdır. 10-15 dakika gezmeli ve yarım saat kadar da istirahat etmelidir. Fikrî ve dimağı meşguliyet ile iş yaratan insanlara, öyle

uykusu kat'iyen tavsiye edilemez. Çünkü böyle bir uykudan sonra, öğleden evvelki nisbette ve kuvvette çalışma hevesi ve kudreti kalmaz. Böyle bir uyku dimağın istirahatini temin edici yegâne vasıta olan, gece uykusuna da mâni olur.

İçki, kahve ve çay gibi münebbih maiyat, ancak az miktarda istimal edilmelidir.

Şarap, rakı, likör ve çok miktarda içilecek bira dimağa menfi tesirler icra ederler. İçkiler düşünme ve tenkit hassasını azaltırlar.

Kahve daha ziyade hisleri kamçılar. Çay ise asaba icrayı tesir eder. Kafa işçisi alacağı gıdalardan az miktarda yemelidir. Aksi takdirde, şeker, kum hastalığına veya şişmanlık illetine tutulurlar:

Spor yapmak:

Spor, vücudun sıhhati için en lâzım olan bir vasıtaadır, Dimağ işçisinin sporda profesyonel veya şampiyon derecesine çıkmağa çalışmasına lüzum yoktur. Muayyen zamanlarda muntazaman yapılacak jimnastik, bahçe veya tarlada çalışmak, neşeli gezinti, yüzme, kürek çekme ve saire gibi idmanlar, kafa işçisinin sporunu teşkil ederler. Fakat bu sporların hiç birinde mükâfat almak veya müsabakalara girmek suretile ifrat derecede yorgunluğa müsaade yoktur. Çünkü, böyle ifrat adale yorgunluğunun kan vasıtasile beyne getireceği zehirler kadar, dimağıyla vazife gören insanlara zarar veren bir şey yoktur.

Sporlardan, bilhassa dimağın kudretini her meşgaleden sonra tazeleyen kol ve bacak hareketi gibi, idman veya jimnastik tavsiye olunur. Yalnız başına sükûnet içinde yapılacak bir gezini hiç bir vakit dimağın yorgunluğunu almaz. Çünkü kafa işçileri, kendi kudreti haricinde olarak, böyle zamanlarda bile, vazifelerini veya yapacağı işleri düşünürler. Fakat gezintilerinde neşeli arkadaş bulamayanlar, yokuş yukarı çıkarlarsa, yine dimağ yorgunluğunu giderirler.

Uyku:

Dimağı meşguliyetin en birinci ilâcı ve istirahat vasıtası uykudur. Uykusu derin olanlara 7 saatlik bir uyku bile kâfi gelir. Aksi takdirde en aşağı 8 saat uyumağa çalışmak lâzımdır.

Uykunun sıhhi ve derin alabilmesi, mide dolu iken yatmayı icap ettirir. Yatmadan evvel, dışarıda ufak bir gezinti yapmak ve akşamlar fazla çalışmamak lâzımdır. Gece yaralarına kadar devam eden zihni meşguliyetler, uykuyu kaçırır ve uykusuzluğu mucip olur. Bunun da sebebi beyne hücum eden ve dolup tıklı kalan kanın aşağı inmek istememesi veya imkân bulamamasıdır. Böyle mecburî çalışmalardan ve dimağı meşguliyetten sonra kanı bedenin alt kısmına indirmek için ılık su ile ayak banyoları yapmak pek faydelidir.

Müzmin ve inatçı uykusuzluğa, bir kaç gün sabahleyin saat 4-5 raddelerinde kalmakla çare aranmalıdır. Bu suretle akşama kadar devam edecek bir meşguliyetten sonra derhal derin bir uykuya dalınır. Böyle uykusuzluk zamanlarında uyku ilâcı almaktan kat'iyen içtinap etmelidir. Fevkalâde ahvalde bir uyku ilâcı almak lâzımgelirse, en tehlikesiz olan, bormural, kodein, Veronal gibi ilâçlardan birini almalıdır.

Vücutun tâbi olacağı umumî sıhhat kaideleri:

Hiç olmazsa haftada bir defa olsun muntazam ılık hamam veya banyo, dimağı meşguliyetlerle geçinen her insana lâzım olan ilk sıhhi kaidedir. Burun nezafetine de ehemmiyet vermek gerektir. Burun ifrazatı, beynin fazla meşguliyeti dolayısıyla kanın ifraz ettiği zehir kümelerinden bir şey değildir. Bunun için her gün ılık su le burunu çalkalamak iyi bir usuldür. Dimağıyla vazife ifa eden insanların en birinci çalışma vasıtası olan gözler de, arada sırada ılık su ile çalkanmalıdır. Çünkü soğuk su kadar gözleri bozan bir şey yoktur.

Mesaili tenasüliye hususu:

Her insanın hayatında tenasül meselesi pek mühim roller oynar. Dimağı meşgalenin ve kafa kudretinin bu mesele ile olan sıkı alâkası, tenasüle vasıta olan guddelerin kana karışacakları ifrazatın bu suretle beyne icrayi tesir etmesinden anlaşılır. Herkes bilir ki tenasüle vasıta olan azayı vücudun her hangi mühim bir hastalığı, tefekküre ve dimağı meşguliyetin faaliyetine bir mâni teşkil eder. Tenasül hususunda ifrat derecede nefse hâkimiyet veya çekingenlik; vazifesi, dimağı meşguliyet olan insanlara kat'iyen tavsiye olunamaz. Çünkü böyle bir cebrinefs ve hislere hâkimiyet gayret ve arzusu asabiyet uykusuzluğu intaç ettiği gibi, dimağı meşguliyetin inhitatını da mucip olabilir.

Tarihten öğreniyoruz ki Peygamber, dâhiler, mucitler, muhteriler, şairler münasebatı cinsiyeye pek haris ve düşkün idiler. Diğer cihetten, dimağıyla çalışan insanların hayatının zevkini ve letafetini anlayabilmeleri için mukannen ve muayyen cinsi münasebatta bulunmaları aynı zamanda sıhhatlerinden normal şekilde idamesi için de lâzımdır. Dimağı meşguliyetini inkıtasız ve muvaffakiyetle idame ettirmek isteyen insanlara bu hususta biraz nefse hâkimiyet ve müsriften ziyade tasarrufkâr kalmaları ehemmiyetle tavsiye edilmektedir. Daimî oturma dolayısıyla hissi şehvaniye ve cinsî münasebata olan hırs ve tehlikeye kapılma hususuna, açık havada icra olunacak beden harekâtı ve idmanları ile mâni olmak mümkündür.

Hulâsa:

Dimağıyla çalışan ve bu vasıta ile yaşayan insanların vücutlarının gıda ve sair ihtiyaçlarını daima gözönünde tutmaları lâzımdır. Bunun için her hususta intizam ve mükemmeliyet yaratmalıdır. Sarfettiği kudreti (enerjiyi) tazeleyecek ve tanzim edecek gıdaları almalı ve hiç bir şeyde kendine ve nefesine zulüm etmemeli, nihayet bir insan olduğunu da kat'iyen unutmamalıdır,

İşte, kafa işçisi, vazife ve mesaisinde ancak bu suretle yorgunluğa ve vaktinden evvel ihtiyarlamaya mâni olduğu gibi hayatının sonuna kadar da hep aynı kudrette ve derecede çalışma kuvvetini muhafaza ederek daimî bir muvaffakiyet imkânı elde edebilir.

Nakili: **Macit Burhan**
